

האוניברסיטה העברית בירושלים

הפקולטה למדעי החברה

בית הספר ע"ש פדרמן למדיניות ציבורית וממשל

השפעת השימוש במסגרות לגיל הרך על מאפייני התעסוקה

של בני זוג ועל אי-השוויון המגדרי במאפייני תעסוקתם בקרב

יהודים שאינם חרדים בישראל, 2012-2022

עבודת גמר לתואר מוסמך במדיניות ציבורית בהנחיית ד"ר ליאת רז-יורוביץ

מגיש : רועי קנת פורטל, 312345952

דצמבר 2024

תודות

על עבודת הגמר חתום כותב אחד, אבל היא לא הייתה יכולה להיכתב אלמלא סיוע ותמיכה בלי סוף. אני רוצה להודות למנחה שלי, ד"ר ליאת רז-יורוביץ, על שליוותה אותי מבחינה מקצועית ואקדמית בכתובת העבודה על גלגוליה הרבים, ועל כך שעודדה אותי לא לוותר ברגעי המשבר בכתובה ולהביאה לקו הסיום. תודה למעסיקי במכון הישראלי לדמוקרטיה, דפנה אבירם-ניצן ופרופסור קרנית פלוג, על שאפשרו לי לכתוב את העבודה ואת הזמן הנדרש לה. תודה גם למרכז לייפר ללימודי נשים ומגדר על התמיכה הכספית בכתובת העבודה. לבסוף, אני מוקיר תודה לאשתי, נטע קנת פורטל, שהצליחה למצוא את הכוחות לתמוך בי במשברי הכתיבה גם בחודשים המתקדמים של ההיריון.

תוכן עניינים

4.....	תקציר
5.....	הקדמה
7.....	סקירת ספרות
7.....	אי-שוויון מגדרי בעבודה בשכר
10.....	אי-שוויון מגדרי בעבודה שאינה בשכר
15.....	מכניזמים להפחתת אי-השוויון המגדרי
17.....	השפעת מיקור חוץ על מאפייני תעסוקה של נשים וגברים
24.....	המקרה הישראלי
24.....	פערים מגדריים בישראל
26.....	המדיניות בישראל ומיקור חוץ של משקי בית
30.....	מתודולוגיה
30.....	נתונים
31.....	מדגם המחקר
32.....	משתנים
35.....	אסטרטגיה אמפירית
38.....	תוצאות
38.....	ניתוח תיאורי
41.....	תוצאות ניתוח ברמת הפרט
46.....	תוצאות ניתוח ברמת משק הבית
48.....	תוצאות ניתוח משתני מיקור חוץ בעיכוב (lag)
49.....	דיון
54.....	בבליוגרפיה

תקציר

אי השוויון בשוק העבודה בין גברים ונשים במדינות המפותחות הצטמצם משמעותית לאורך השנים, אך קצב צמצום הפערים האט ברבות מהמדינות בעשורים האחרונים. הספרות מעלה כי צמצום עומס מטלות הבית המוטל על נשים במשק הבית הוא צעד חיוני בשביל לסגור את הפערים המגדריים בשוק העבודה. אחת הדרכים הבולטות לאפשר לנשים להקל את עומס העבודה שאינה בשכר במשק הבית היא מיקור חוץ - העברת מטלות בית או טיפול בילדים ממשק הבית לשירותים המסופקים על-ידי המדינה או השוק הפרטי, והספרות תיעדה בהרחבה את ההשפעה החיובית של מיקור חוץ על מאפייני התעסוקה של נשים. עבודה זו תורמת לספרות על השפעת מיקור החוץ של מטלות הטיפול בילדים בבחינה של השפעת מסגרות לגיל הרך על תעסוקה, שעות עבודה בשבוע וחדשי עבודה בשנה, כמו גם על אי-השוויון במאפייני תעסוקה אלה, בקרב 1,346 בני זוג יהודים לא חרדים בישראל בשנים 2012-2022, על בסיס סקר משקי הבית ארוך הטווח של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. תרומות ייחודיות של עבודה זו כוללות את הממצא כי שימוש במסגרות לגיל הרך מפחית את אי השוויון בין בני הזוג בתוך משק הבית, ואת הממצא לפיו לאי-השימוש במיקור חוץ של משימות הטיפול לילדים בגיל הרך ישנה השפעה שלילית על מאפייני התעסוקה של אמהות מעל ומעבר לקנס על האמהות שמשלמות אמהות לילד בגיל הרך. ממצא זה נכון לטווח רחב של מאפייני תעסוקה. בכך, העבודה מבססת את המנגנון הסיבתי המקשר בין נגישות למסגרות לגיל הרך לתעסוקת נשים. בנוסף, בבחינת עוצמת ההשפעה של מיקור חוץ על נשים ברמות השכלה שונות, נמצא כי ההשפעה חזקה יותר על נשים עם השכלה נמוכה. בהתייחס לממצאי עבודה זו והספרות הקיימת, עולה כי אספקת מסגרות לגיל הרך תוכל לצמצם את אי השוויון המגדרי בישראל בשוק העבודה ואת אי-השוויון בין משקי בית משכילים יותר ופחות, אך בתנאי שהמדיניות תבטיח את הבטיחות, הנגישות והאיכות של המסגרות.

הקדמה

נכון להיום, קיימים פערים בין גברים ונשים בשוק העבודה בכל המדינות המפותחות, בהשתתפות בשוק העבודה, תעסוקה, שעות עבודה, ושכר (OECD Data, 2024a, 2024b). אי השוויון המגדרי בשוק העבודה הצטמצם עם השנים (Goldin, 1995; Thévenon 2013), אך קצב ההתקדמות לשוויון מגדרי האט (Olivetti and Petrongolo, 2016; Boye et al 2017; Blau et al 2024). כתוצאה מכך, שוק העבודה של היום שוויוני משהיה בעבר, אך קיימים בו עוד פערים מגדריים משמעותיים, והשלמת ההתקדמות לשוויון מגדרי עוד רחוקה (Esping-Andersen, 2009; England, 2010, 2011).

הספרות המחקרית העוסקת באי שוויון מגדרי ייחסה לתופעה סיבות שונות, הכוללות את פרודוקטיביות עבודה במשרה חלקית (Goldin, 2014), סיבות תרבותיות (England 2010) או אי התאמה של המדיניות (Esping-Andersen, 2009). אך כולן סובבות סביב אי השוויון בעבודות שאינן בשכר בספרה הביתית, ובפרט לאחר לידת ילדים. המעבר לאימהות מוביל לירידה בהכנסות האם גם עשר שנים לאחר הלידה בכל המדינות המפותחות, תופעה המכונה "קנס האימהות", שמסבירה נתח משמעותי מאי השוויון בין נשים וגברים במדינות המפותחות (Gough and Noonan, 2013; Kleven et al, 2024). הסיבה הסבירה ביותר לקנס האימהות היא נטל מטלות הבית והטיפול בילדים, שמוביל נשים להחליש את זיקתן לשוק העבודה, מה שמוביל לאובדן ניסיון שפוגע בפוטנציאל ההשתכרות שלהן גם לטווח הארוך (Budig and Hodges, 2010; Gangl and Ziefle, 2009; Kleven et al, 2018, 2024).

בספרות נבחנו מנגנונים שונים לצמצום אי השוויון המגדרי במשק הבית, ביניהם הגברת המעורבות והתרומה של גברים לספרה הביתית (Fanelli and Profeta, 2021), מדיניות רווחה מתאימה (Lachance-Grzela and Bouchard, 2010) ונושא עבודה זו – מיקור חוץ של חלק ממטלות הבית והטיפול בילדים, למשל באמצעות שכירת שירותי עובדת משק בית, או שימוש במסגרות חינוך, פרטיות או ממשלתיות (Raz-Yurovich, 2014). מבין אפשרויות אלו, עבודה זו מתמקדת במסגרות לגיל הרך.

המחקר על מיקור חוץ של משקי הבית מצא כי הוזלה, סבסוד או אספקת המדינה של שירותי טיפול בילדים או מטלות משק בית מובילה לירידה בהיקף מטלות הבית של נשים ועלייה בתעסוקת נשים (Barone and Raz-Yurovich and Marx, 2018, 2019; Mocetti, 2011; Cortes and Tessada, 2011). בתגובה מחלוקת בנוגע להשפעה של מיקור חוץ של משקי הבית לפי רמת ההשכלה שלהם, שעבודה זו תתרום לבחינתה בהקשר הישראלי של קבוצת היהודים שאינם חרדים, שמתאפיינת בהשכלה גבוהה ופריון גבוה (Okun, 2016). חלק מהמחקרים מצאו כי ההשפעה של מיקור חוץ ניכרת בעיקר עבור נשים משכילות או בעלות הכנסה גבוהה (Pavolini and Van Lancker, 2018; Dujardin et al, 2018) ואחרים מצאו כי

ההשפעה משמעותית יותר דווקא עבור אימהות חד הוריות, או נשים ללא השכלה (Scherer and Pavolini, 2010; 2023). להכרעה במחלוקת זו חשיבות להבנת ההשלכות של מדיניות לעידוד או אספקת שירותי מיקור חוץ למשקי הבית על אי שוויון (Pavolini and Van Lancker, 2018).

הספרות בחנה על פי רוב את השלכות השימוש במיקור חוץ על תעסוקת נשים וגברים בנפרד. מאמרים לא מצאו, באופן גורף, השפעה של מיקור חוץ על מאפייני התעסוקה של גברים (Raz-Farré et al 2011). אך מחקר ברמת משק הבית הוא נדיר (Gonalons-Dujardin et al, 2018; Yurovich and Marx, 2019), ומחקר ברמת משק הבית הוא נדיר (Pons and Marinescu, 2024). עבודה זו תתרום לספרות בבחינה של השפעת מיקור חוץ על משק הבית כמכלול, בחלוקה של משקי הבית לטיפוסים לפי השכלת הגבר והאישה, כדי לבחון את האופן בו המשאבים היחסיים של בני הזוג מעצבים את השפעת השימוש במיקור חוץ.

כמו כן, מחקרים בספרות, בין אם ניתחו את הנתונים ברמת הפרט או המקרו, לא יכלו להפריד בין משקי בית עם ילד בגיל הרך שנמצא במסגרת מחוץ לבית, ומשקי בית עם ילד בגיל המתאים שלא משתמשים בפועל בשירותי מיקור חוץ. עבודה זו היא הראשונה שבוחנת מהי השפעת ילד בגיל הרך ללא מסגרת בפועל (בניגוד לבחינת נשים עם ילד בגיל המתאים ככלל) על מאפייני שוק עבודה של נשים, גברים ומשק הבית כמכלול. בנוסף, עבודה זו תורמת לספרות הקיימת על שילוב עבודה ומשפחה בישראל (Mandel and Birgier, 2016), ולספרות המצומצמת יותר על השפעות מיקור חוץ על תעסוקה בהקשר הישראלי (צחור-שי, 2020; שחר, 2012) ויש בה תרומה לידע הרלוונטי ליישום מדיניות חינוך לגיל הרך בישראל.

הניתוח התבצע באמצעות מאגר הנתונים הייחודי של סקר משקי הבית ארוך הטווח, שערכה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בשנים 2012-2022. עבודה זו מתמקדת כאמור באוכלוסייה היהודית שאינה חרדית, בשל הבדלים משמעותיים בין מאפייני התעסוקה שלה ושל קבוצות המיעוט בישראל (Okun, 2016) ובגילאי הפריז (25-45) ומכסה 1,346 משקי בית ייחודיים, שנדגמו במוצע 4.1 פעמים על פני 11 שנים ו-9 גלים של הסקר. נתונים אלו מאפשרים ניתוח ייחודי של שימוש בפועל במסגרות לגיל הרך, תוך בקרה על אפקטים קבועים (fixed effects) ברמת הפרט והשנה, ובחלוקה לרמות השכלה שונות.

מבנה העבודה להלן: ראשית תיערך סקירת הספרות הרלוונטית על פערים מגדריים בעבודה בשכר ושאינה בשכר, מנגנונים שונים שהוצעו לצמצום פערי המגדר בדגש על מיקור חוץ, והמקרה הישראלי. לאחר מכן יוצגו הנתונים שישמשו את העבודה, והאסטרטגיה האמפירית לזיהוי השפעת מיקור חוץ על מאפייני התעסוקה של זוגות ואי השוויון ביניהם. לאחר מכן יוצגו התוצאות, ראשית ממצאים תיאוריים, ולאחר מכן תוצאות ניתוחי הרגרסיה השונים – ברמת הפרט ומשק הבית. הפרק האחרון ידון במשמעות ממצאי עבודה זו לספרות על מיקור חוץ של משקי הבית בכלל, ולהקשר המדיניות הישראלי בפרט.

סקירת ספרות

אי-שויון מגדרי בעבודה בשכר

בין גברים ונשים קיימים פערים גדולים בשוק העבודה בכל המדינות המפותחות. לפי נתוני ה-OECD (OECD Data, 2024a), 71% מהנשים במדינות ה-OECD משתתפות בשוק העבודה, לעומת 81% מהגברים. בקרב נשים עובדות, 23% מועסקות במשרה חלקית, לעומת 8% מהגברים, בהתאם, נשים מועסקות עובדות בממוצע 35 שעות בשבוע, לעומת 40 שעות בקרב גברים.¹ כלומר, ניכרים בין גברים ונשים פערים הן בנטייה לעבוד או לחפש עבודה, וגם בהיקף המשרה ושעות העבודה. פערים אלו נמוכים משהיו בתחילת שנות ה-2000, ונמוכים בהרבה מאשר בשנות ה-50 (Goldin, 1995; Thévenon 2013), אך עיקר השינוי נובע מעלייה בזיקה לשוק העבודה של נשים, בעוד גברים שינוי את התנהגותם רק במעט, מה שמוביל לכך שהפוטנציאל להמשך צמצום הפערים על בסיס המגמות הנוכחיות הוא קטן (Morley et al, 2009; Goldin, 2014, 2006; Blau and Kahn, 2017). בנוסף, ההתקדמות האיטית בממוצע המדינות מסתירה לעיתים סטגנציה ואף הידרדרות במדינות ספציפיות – כך, שיעור ההשתתפות בשוק העבודה של נשים בארה"ב ירד מ-71% בשנת 2000 ל-67% ב-2015, וגם כיום (2023) לא חזר לרמת השיא ועומד רק על 70% (OECD Data, 2024a; Perez-; Arce, 2021; England et al 2020).

בנוסף לפערים בהשתתפות, בהיקף המשרה ובשעות העבודה, קיים גם פער מגדרי משמעותי בשכר – השכר החציוני של נשים במדינות ה-OECD נמוך בממוצע ב-11.4% ביחס לגברים (OECD Data, 2024b). חלק משמעותי מהפער נובע מהבדלים בשעות העבודה, אך בכל המדינות קיים מרכיב משמעותי של פער שכר מגדרי שעתי עבור אותה עבודה ומקצוע (Abendroth, 2014; Blau and Kahn 2017; Penner et al, 2023). כפי שאפרט בהמשך בפרק הנוגע לעבודה שאינה בשכר, במדינות מפותחות הפערים בשכר בין גברים ונשים גדלים בעיקר לאחר לידת הילד הראשון, בגלל שילוב בין ירידה בתעסוקה וירידה בשכר השעתי לאחר לידת הילד הראשון ולאורך מסלול ההורות (Gangl and Ziefle, 2009; Kleven et al, 2019a).

כל הפערים המוצגים מעלה – פערי ההשתתפות, שעות העבודה והשכר – הצטמצמו עם השנים (Budig and Hodges, 2010; Glauber, 2018), אבל ההתקדמות לכיוון שוויון מגדרי האטה בהיבטים רבים באופן משמעותי, או אף קפאה. כך, מחקרים זיהו האטה בקצב צמצום פערי השכר בין גברים ונשים בשנות ה-50 וה-80 (Goldin, 2004, 2014; Blau and Kahn, 2007) והאטה או אף סטגנציה בצמצום הפערים במהלך שנות ה-2000 (Olivetti and Petrongolo, 2016; Boye et al 2017; Blau et al 2024). גם צמצום הפערים

¹ העיבודים המוצגים כאן, אם לא נאמר אחרת, נכונים לשנת 2022 ולגילאי 15-64. OECD Data, 2024.

בתחום ההשכלה הגיע למיצוי – נשים אומנם נעשו משכילות יותר מגברים ברבות מהמדינות המפותחות, אך פוטנציאל צמצום הפערים המגדריים באמצעות הון אנושי הולך ומצטמצם (OECD Data, 2024c; 2019; Kliven et al, 2013). זאת בין השאר כיוון שהנטייה של נשים וגברים להשלים לימודים בתחומי לימוד שונים, כלומר, הסגרגציה ההשכלתית לפי מגדר, נותרה גבוהה, וקצב צמצום הסגרגציה הולך ומאט. בהתאם, גם הסגרגציה למקצועות בשוק העבודה נותרה גבוהה (England, 2010, 2011; Levanon and Grusky, 2016; Blau et al, 2013).

התוצאה של מגמות אלו היא ששוק העבודה של היום שוויוני בהרבה משהיה בעבר, אך קיימים בו עוד פערים ניכרים, וההתקדמות בישורת האחרונה בדרך לשוויון מגדרי האטה ובמדינות מסוימות אף מתהפכת. את ההאטה הזו בקצב סגירת הפערים המגדריים מכנים בספרות "המהפכה החלקית", "הקפואה" (England, 2010, 2011) או "המהפכה שלא הושלמה" (Esping-Andersen, 2009). מושגים אלו מתכתבים גם עם ההתייחסות למהפכה המגדרית בשוק העבודה במהלך המאה ה-20, במהלכה שיעורי ההשתתפות של נשים עלו מרמות זניחות עד לשיעורים קרובים לרמות התעסוקה של היום, כאל "המהפכה השקטה" (Goldin, 2006). התיאוריות בנוגע לסיבות ההאטה מגוונות, אך משותפות לכולם דגש על הקשר בין הספרה הכלכלית והביתית, והקושי ביישוב בין עבודה בשכר ובין עבודות הבית וטיפול בילדים. ניתן לחלק את ההסברים לשלוש קטגוריות: פרודוקטיביות ותחליפיות, נורמות מגדר, והסברים מוסדיים.

חלק מההסברים נוגעים למבנה שוק העבודה והפרודוקטיביות הנמוכה של עבודות במשרה חלקית. לפי ספרות זו, צליחת הישורת האחרונה של המהפכה המגדרית תדרוש השוואה של פרודוקטיביות העבודה השעתית של גברים ונשים. לפי הסבר זה, שהגתה גולדין (Goldin, 2014) בהווה ישנו פער פרודוקטיביות מגדרי מובנה שנובע מהצורך של נשים לפצל את עבודתן בין עבודה בשכר ועבודה במשק הבית, פיצול שמוביל לתעסוקה חלקית וסדירה פחות בהשוואה לגברים, ולפרודוקטיביות עבודה נמוכה יותר בשל מבנה שוק העבודה. מאחר ורוב העבודות הזמינות לא מאפשרות תחליפיות בין העובדים, עבודה במשרה חלקית מובילה לפרודוקטיביות נמוכה בגלל הצורך להעביר מטלות בין עובדים שונים, ומכאן גם לשכר נמוך. לכן, סגירת הפער תדרוש שינוי מבני בשוק העבודה בשביל לאפשר תחליפיות בין עובדים ועבודה בפרודוקטיביות גבוהה במשרה חלקית – בדומה למצב בתעסוקת רוקחים ובמקצועות טכנולוגיים (Antonie et al, 2020; Erosa et al, 2022; Azmat et al 2022; Goldin, 2014; Goldin and Katz, 2016).

מחקרים אחרים מתמקדים בהשפעות השליליות של נורמות ותפיסות מגדריות קשיחות על הרצון והיכולת של נשים להתקדם בקריירה. מחקרים מענף זה של הספרות מדגימים שההתקדמות של נשים בחברה מוגבלת על ידי סטראוטיפים מגדריים. חלקם מדגישים את התפיסות העצמיות של נשים והצורך שלהן להדגיש ולבצע את תפקידן החברתי במסגרת עבודתן, על בסיס תיאוריות סוציולוגיות המכוננות "עושים

מגדר" (West and Zimmerman, 1987 – Doing Gender) או תיאוריות הבניה מגדרית (gender construction – Lachance-Grzela and Bouchard, 2010). מחקרים אלו מצביעים על האופן בו נשים השתלבו במקצועות ותחומי לימוד אם ורק אם אלו לא נתפסו כגבריים יתר על המידה, כמו במקצועות טכנולוגיים ועבודות צווארון כחול, ונמנעו מלנצל הזדמנויות כלכליות שנקרו בפניהן כדי להימנע משבירת תפקידי המגדר המצופים מהן (Friedman, 2015; England, 2010; Sterling et al, 2020).

מחקרים אחרים מענף זה של הספרות מדגישים את הנורמות הנכפות מבחוץ, ולא מבפנים – אפליה תעסוקתית והטרדות מיניות – כגורם המרכזי שמגביל נשים להתקדמות במסגרת מסלולי קריירה מקובלים מגדרית (Oesch et al, 2017; Willness et al, 2007; Bergmann, 2011; Bertrand and Duflo, 2017), לצד העדפה של גברים נשואים בקבלה לעבודה (McDonald, 2020). הסבר אחר של אפליה תעסוקתית נגד נשים, שלא נובע בהכרח מעמדות שובניסטיות של מעסיקים, הוא כי לנשים כוח מיקוח חלש יותר במשא ומתן עם מעסיקים על שכרן. סיבות אפשריות לכוח מיקוח חסר של נשים כוללות אילוצי עבודה – כמו הצורך לעבוד קרוב לבית בשביל לטפל בילדיהן (Le Barbanchon et al, 2021; Card et al 2018) או בשל הבדלים פסיכולוגיים-חברתיים שמובילים נשים לדרוש שכר נמוך יותר מראש, למשל בגלל הבדלים מגדריים בתחרותיות או ביטחון עצמי (Blau and Kahn, 2017; Cattani, 2014; Reuben et al, 2015). חלק משמעותי בספרות זו מתמקד בתרומתם החסרה של גברים למשק הבית, נקודה שאחזור אליה בהמשך בהרחבה (Cooke, 2009; McDonald, 2000; Torr and Short, 2004; Abendroth, 2014).

סוג שלישי של הסברים נוגעים למבנה המוסדי של מדינת הרווחה. לפי מחקרים אלו, הגורם המעכב את "סיום המהפכה" הוא האופן בו מנגנוני הרווחה ובעיקר הטיפול בילדים מגבילים את היכולת של נשים להשתלב בחברה באופן מלא. לפי אספינג-אנדרסן (Esping-Andersen, 2009), מדינות מפותחות נמצאות "מחוץ לשיווי משקל" (disequilibria) בשל פער בין התפקידים החברתיים שנשים ממלאות בפועל ובין הנחות היסוד של מדיניות הרווחה שלהן. כלומר, אף שמשקי הבית מעוניינים ביחסים שוויוניים יותר, סגירת הפערים בשוק העבודה האטה בגלל מחסור בתנאים המוסדיים הדרושים – בשביל להשלים את המהפכה צריך להתאים את מדינת הרווחה למציאות של משקי בית שוויוניים יותר: התאמה למבנה המשפחה, לטיפול בילדים, ולטיפול במבוגרים, תוך דגש על ההשלכות השליליות של אי שוויון גבוה ופריזם נמוך (Esping-Andersen, 2009). גם חוקרים אחרים מקשרים את מבנה מדינת הרווחה ומוסדות שוק העבודה למגבלות הניצבות בפני נשים – בדגש על הקשיים שנגזרים מאי שוויון גבוה ומוסדות שלא מאפשרים שילוב חיי משפחה ועבודה (Gustafsson et al, 1996; Blau and Kahn 2003; Gerson, 2010).

כל התיאוריות הללו על הסיבות והפתרונות האפשריים להאטת ההתקדמות לשוויון מגדרי שמות דגש על האינטראקציה בין הספרה הביתית והכלכלית. חלקן מתייחסות אל אי השוויון בספרה הביתית כמצב נתון

(Goldin, 2014), כבעיה תרבותית שיש לפתור (England 2010), או כתוצאה של לקונה ברמת המדיניות (Esping-Andersen, 2009), אך בכולן מדובר בעובדה בסיסית שממנה נובעים שאר הפערים. כלומר, אי השוויון בשוק העבודה, בעבודה בשכר, נובע מאי השוויון במשק הבית – בעבודה שאינה בשכר.

אי-שוויון מגדרי בעבודה שאינה בשכר

נשים מבצעות את מרבית העבודה בספרה הביתית שאינה בשכר. בדומה למצב בפערים המגדריים בעבודה בשכר, הפערים הצטמצמו עם השנים, אך קצב השיפור האט או אף עצר – למרות שנשים עדיין מבצעות את רוב העבודה שאינה בשכר, נטל העבודה שאינה בשכר על נשים הצטמצם, וגברים החלו לבצע יותר מטלות בית – אולם, עיקר העלייה בביצוע מטלות בית של גברים הייתה בטיפול בילדים, ובמטלות אחרות, כמו ניקיון ובישול, העלייה הייתה מתונה בהרבה (Bianchi et al, 2012). בנוסף, פערים אלו הצטמצמו לאט, וההתקדמות לשוויון מגדרי האטה ברבות מהמדינות המפותחות (ILO, 2018; Bianchi; Coltrane, 2000; Altintas and Sullivan, 2016; et al, 2000,2012). נשים צמצמו את היקף מטלות הבית שלהן משמעותית יותר משגברים הגבירו אותו, תופעה שמוסברת חלקית בירידה במספר הילדים, ובפיתוחים טכנולוגיים כמו מכונות כביסה שחוסכות זמן רב בעבודות הבית (Greenwood et al, 2005; Cavalcanti and Tavares; Bianchi et al, 2012; 2008). בנוסף, משקי בית יכולים לבצע "מיקור חוץ" – שכירת שירותי עבודות בית, או הסתמכות על שירותים שהמדינה מספקת, בשביל לחסוך זמן עבודות שאינם בתשלום של בני הזוג, אפשרות שאבחן את השלכותיה בהרחבה בהמשך (Raz-Yurovich, 2014).

ישנן שתי גישות מחקריות מרכזיות להסביר את חלוקת מטלות הבית בה נשים נושאות ברוב הנטל. הגישה הכלכלית המבוססת על מיקוח, התמחות ויתרון יחסי, והגישה הסוציולוגית-מגדרית המתמקדת בהבניית תפקידי מגדר (Lachance-Grzela and Bouchard, 2010).² הספרות הכלכלית התייחסה בעבר למשק הבית כיחידת ניתוח אוטונומית. לאחר שבני זוג בחרו להקים משק בית כדי למקסם את רווחתם האישית, הניתוח מניח כי החלטות משק הבית מתקבלות לטובת כלל האינדוידואלים בתוכו ממניעים אלטרואיסטיים של ההורים כהחלטת קונצנזוס או כהחלטה "דיקטטורית" אך אלטרואיסטית של ראש משק בית (Manser, 1980; Becker, 1974; and Brown, 1980), ובכל מקרה כתוצאה של מקסום פונקציית תועלת יחידה המתחשבת בכלל בני משק הבית (Becker, 1973,1974, 1993; Samuelson, 1956). תחת הנחות אלו, חלוקת העבודה בין

² הספרות מתייחסת לעיתים לגישה שלישית – גישת הזמינות (Time Availability) שמתייחסת לזמינות של בני הזוג לעבודה שלא בשכר כגורם היסודי שמסביר את פערי העבודה שלא בשכר (Davis et al. 2007; Lachance-Grzela and Bouchard, 2010; Artis and Pavalko, 2003). אף שקשרים מסוימים בין זמינות ועבודות בית התבססו בספרות, למשל בקשר חיובי בין עבודה במשרה חלקית ועבודות בית, לא אתייחס אליה כאן בהפרדה מהאחרות, כיוון שלא סביר שהזמינות נקבעת בנפרד מהיתרון היחסי של בני הזוג לעבודה בשכר, או הסוציאליזציה של המגדר. כלומר, גם כאשר הזמינות של בני הזוג לעבודות בית מסבירה את הנתונים, השאלה הרלוונטית לענייננו היא מדוע האישה זמינה יותר מבן זוגה.

גברים ונשים לאחר לידת ילדים מוסברת כתוצאה של יתרון יחסי אובייקטיבי של נשים ביכולתן לטפל בילדים, למשל בשל היכולת להניק את הילוד, יתרון שמוביל באופן רציונאלי את משק הבית להתמחות על פי היתרון היחסי ולהקצות יותר ממטלות הבית (או את כולן) לאישה ויותר מהעבודה בשכר (או את כולה) לגבר (Becker 1993, 1985; Pollak, 2003, 2011).

מחקרים מאוחרים יותר בגישה זו בחנו את התוצאה האפשרית תחת מודלי מיקוח שונים, ובהם כוח המיקוח היחסי של בני הזוג והמשאבים של כל בן זוג קובעים את תוצאות המשא ומתן ואת חלוקת המשאבים המשותפים (Manser and Brown, 1980). מודלי המיקוח החלופיים הללו כוללים בין השאר: מודל "דיקטטורי" בו אחד מבני הזוג הוא בעל כוח מלא על חלוקת המשאבים, ומציע לבן הזוג החלש יותר את מינימום התמורה האפשרית, המתאים ליחסי כוחות פטריארכליים קיצוניים (Manser and Brown, 1980) ומנגד מודלי מיקוח המאפשרים חיבה ואהבה הדדית בין בני הזוג, שהופכת את המודל למשחק "non-zero sum" בו בני הזוג פועלים באופן אלטרואיסטי, אך יחסי הכוחות בין בני הזוג, שנובעים למשל מיחס ההכנסה ביניהם, או זמינות בני הזוג הפוטנציאליים מכל מגדר בשוק הנישואין הרלוונטי, מובילים להקצאה שונה של פנאי, צריכה ועבודה בין בני הזוג (McElroy and Horney, 1981; Manser and Brown, 1980). מחקרים מאוחרים יותר ניסחו מודלי מיקוח המאפשרים לנורמות מגדריות להפוך חלק ממצבי שיווי המשקל במשא ומתן לסבירים יותר מאחרים, בייחוד כאשר נשים נמנעות מלדרוש את "השווי האמיתי" שלהן במשא ומתן מסיבות תרבותיות (England and Kilbourne, 1990; Pollak, 1994; Lundberg and Pollak, 1996).

בגישה המתמקדת בהשלכות המיקוח בין בני הזוג, היקף עבודות הבית שכל בן זוג יבצע תלוי במשאבים היחסיים של כל בן זוג, משאבים שכוללים יכולת השתכרות, אך גם השכלה, מראה או קשרים (Esping-Andersen and Schmitt, 2020; Parkman, 2004). על פי רוב, מחקרים מוצאים כי יש קשר שלילי בין משאבי האישה ובין היקף מטלות הבית שהיא מבצעת, אולם לעיתים קרובות הכנסת הגבר לא עולה כמובהקת, תוצאה סבירה פחות תחת מודל של התמחות לפי יתרון יחסי בפונקציית תועלת יחידה, אף כי היא אפשרית תחת מודל מיקוח (Baxter; Cunningham, 2008; Lachance-Grzela and Bouchard, 2010; Gupta, 2007; and Hewitt, 2013). מנגד, ישנן תופעות רבות שלא מוסברות היטב על ידי מודלי מיקוח או התמחות.

כך, מחקרים שבדקו באופן פורמלי אם חלוקת עבודה לפי יתרון יחסי מסבירה את דפוסי העבודה בשכר ושלא בשכר של זוגות נשואים מצאו כי תחזיות מודל ההתמחות לא עולות בקנה אחד עם הנתונים (Killewald and Gough, 2013; Siminski and Yetsenga, 2022). מחקרים מצאו כי האישה בדרך כלל עושה את רוב מטלות הבית גם במשקי בית בהם היא המפרנסת העיקרית, ואף היחידה (Pew Center,

אף שבדרך כלל נמצא כי משכורת האישה מתואמת עם פחות מטלות בית, ישנם מחקרים שמצאו כאשר לאישה פוטנציאל השתכרות גבוה יותר מן זוגה, היא נוטה לבצע יותר מטלות בית ככל שהכנסתה עולה, ולא פחות, תופעה שאין לה היגיון כלכלי עבור משק הבית, אך עשויה להתיישב עם תיאוריות סוציולוגיות על תפקידי מגדר לפיהן נשים בוחרות "לפצות" על שבירת תפקידי המגדר המסורתיים בשוק העבודה בהשקעה מרובה יותר במשק הבית, כמו תיאוריית "עושים מגדר" ("Doing gender" – West and Zimmerman, 1987; Bertrand et al, 2015; Bittman et al, 2003). בנוסף, חלק משמעותי ממטלות הבית כוללות טיפול בילדים, סוג עבודה שהורים נוטים לדווח שהם נהנים ממנו יותר, מעריכים כשלעצמה בשל בניית הקשר עם ילדיהם, ולא ברור כי סביר להתייחס אליו כנטל שבני הזוג מתמקחים בשביל להיפטר ממנו (Nelson, 2010; Raley et al, 2012).

תופעות אלו מוסברות טוב יותר בגישה הסוציולוגית-מגדרית לפערי מטלות בית. לפי גישות אלו, הגורם העיקרי שמעצב את חלוקת מטלות הבית, בין אם בהחלטה של משק הבית כיחידה אחת או במשא ומתן בין בני הזוג, הוא נורמות מגדריות. לפי גישה זו, שקשורה לגישת "עושים מגדר" (West and Zimmerman, 1987), בני הזוג מתייחסים למטלות הבית כחלק מזהותם המגדרית, כלומר, כאל מרכיב זהות שיש לתחזק באמצעות פרפורמנס מגדרי מתאים. במשקי בית בהם הגבר או האישה מחזיקים בעמדות שמרניות מבחינה מגדרית, התיאוריה חוזה כי האישה תבצע יותר מטלות בית, ולהפך במשקי בית בהם בני הזוג מחזיקים בעמדות פרוגרסיביות יותר.

חלק מהמחקרים בגישה זו מתמקדים בעמדות בני הזוג, ובוחנים את הקשר בין חלוקת מטלות הבית והסכמתם עם היגדים שונים המייצגים את מיקומם על הציר בין עמדות שוויוניות מגדרית ושמרניות. בענף מחקר זה, חלק מהמחקרים מוצאים את הקשר הצפוי, בו עמדות פרוגרסיביות יותר מזוהות עם פחות מטלות בית שמבצעת האישה (Aassve et al, 2014; Grunow and Baur 2014). מחקרים אחרים מצאו קשרים לא מובהקים, או אף הפוכים מהמצופה (Treas and Tai 2016; Parkman, 2004; Chesters 2012). חלק מהמחקרים העדכניים יותר מצאו כי העמדות המגדריות משנות, אך בתלות ברמת ההשכלה של בני הזוג – נשים משכילות נוטות לעשות פחות מטלות בית בלי קשר לרמת ההשכלה של בן זוגן, ובני הזוג שלהן נוטים להיות שוויוניים יותר בעמדותיהם (Raz-Yurovich and Okun, 2024; Carriero and Todesco, 2018). כלומר, אם מתחשבים בהשכלת האישה, נשים שבני זוגן משכילים לא עושות פחות מטלות בית גם אם הם מחזיקים באופן מוצהר בעמדות שוויוניות. תוצאה זו מגשרת במידה רבה בין מודל המיקוח מהגישה הכלכלית ותיאוריות מתחום הסוציולוגיה – העמדות האידיאולוגיות והמרכיבים הזהותיים של בני הזוג משנים, אך נשים זקוקות לכוח יחסי במערכת היחסים שיאפשר לעמדותיהן לבוא לידי ביטוי בפועל.

אינטרפרטציה נוספת לממצאים אלה הוא שגברים משכילים יודעים "לדבר" מגדר, גם אם אינם מחזיקים בפועל בדפוסי התנהגות שוויוניים יותר (Usdansky, 2011; Scarborough et al, 2021).

ענף מחקרי נוסף, המזוהה בעיקר עם הגישה הסוציולוגית, אך מתקבל בשנים האחרונות גם במחקר הכלכלי, שם דגש לא על הנורמות ברמת הפרט, אלא ברמת החברה. מחקרים אלו מצביעים על כך שהשוניות בין מדינות עשויה להיות משמעותית יותר מהשוניות בין פרטים בתוך סביבה תרבותית דומה. כך, ככל שהמדינה שמרנית יותר מבחינת נורמות מגדריות, הפער בין האינטרס הכלכלי להתנהגות בפועל גדל – כלומר, במדינות שבהן תפקידי המגדר נוקשים יותר, נשים בעלות פוטנציאל השתכרות גבוה מבצעות יותר מטלות בית (Mandel, Lazarus, and Shaby 2020). מחקרים אלו חופפים במידה רבה לגישה המוסדית בחקר האטת מגמות השינוי המגדרי – מהמחקר עולה כי במדינות רווחה אוניברסאליות (כמו דנמרק ושבדיה) חלוקת מטלות הבית שוויונית יותר, במדינות רווחה קורפורטיסטיות ששמות דגש על מפרנס יחיד (כמו גרמניה ואוסטריה) נשים עושות מטלות בית רבות יותר, ואילו במדינות רווחה ליברליות ישנה הטרוגניות רבה יותר (Lachance-Grzela and Bouchard, 2010; Batalova and Cohen 2002; Fuwa 2004; Knudsen and Wærness 2008).

אם כן, מהמחקר עולה שבמדינות בהן העמדות המגדריות שמרניות יותר מבחינה מגדרית, נשים נוטות לבצע יותר מטלות בית (Lachance-Grzela and Bouchard, 2010). במקביל, במדינות בהן העמדות המגדריות שמרניות יותר נשים נוטות לסבול מירידה חדה יותר בהכנסה עם לידת הילד הראשון (Kleven et al, 2019b). הנטל הלא שוויוני של עבודת הטיפול בילדים תורם לפערים בשוק העבודה, בדגש על הפער בשכר הכולל (Syrda, 2023; Kleven et al, 2019b; Parrott, 2014). ניתן לראות זאת באופן בו פערי השכר גדלים עם לידת הילד הראשון, ונשארים משמעותיים גם כעשור לאחר מכן, תופעה המכונה "קנס אמהות" (Kleven et al, 2019b; Gough and Noonan, 2013). תופעה מקבילה של "קנס נישואין" לנשים קיימת במדינות מתפתחות, אך נוטה להצטמצם ואף להיעלם במדינות מפותחות יותר (ואף להתחלף לעיתים ב-"פרמיית נישואין" (Killewald and Gough, 2013), בהן חלק הולך וגדל מפערי השכר המגדריים נפתחים רק לאחר לידת ילד ראשון, ולא עם החתונה (Kleven et al, 2024). חלק מהמחקרים זיהו "פרמיית נישואין ואבהות" מקבילה והפוכה לקנס עבור נשים, בה גברים נהנים משכר גבוה יותר לאחר נישואין או לידת ילדים, בין אם בשל עלייה בהיקף או פרודוקטיביות העבודה של אבות, או אפליה לטובתם מצד מעסיקים (Killewald, 2013; McDonald, 2020) אך לא מדובר בממצא גורף, וחלק מהמחקרים מצאו כי מדובר בעיקר בסלקציה של גברים בעלי הכנסה גבוהה לנישואין ואבהות (Mari, 2019; McDonald, 2020).

בחלק מהמדינות (כמו ארה"ב ואנגליה) הפער מוסבר בעיקר בצמצום בתעסוקה, ובאחרות (כמו גרמניה, ודנמרק) – בירידה בשכר השעתי (Kleven et al, 2019b ; Gustafsson et al, 1996). קנס אמהות גדול (-50% מהשכר) נאמד באוסטריה וגרמניה, שמתאפיינות בנורמות מגדריות שמרניות יחסית ובמדיניות רווחה המעודדת מפרנס יחיד, וקטן יותר (21-26%) בדנמרק ופינלנד, שמתאפיינות כמדינות רווחה אוניברסליות עם נורמות מגדריות שוויוניות יחסית. במדינות רווחה ליברליות, כמו אנגליה (44%), וארצות הברית (31%) הקנס הטרוגני יותר (Sieppi and ; Kleven et al, 2019b; Musick et al, 2020; Gangl and Ziefle, 2009) דפוס מקביל לזה שנמצא בהיקף מטלות הבית.

כאמור, נורמות מגדריות ברמת המדינה מסבירות היטב גם את השונות בגובה קנס האמהות בין מדינות, כאשר במדינות בהן שיעור גבוה יותר מהפרטים באוכלוסייה סבורים שאמהות לילדים קטנים צריכות להישאר בבית, קנס האמהות הנאמד גבוה יותר (Kleven et al, 2019b). בנוסף, קיימות ראיות לכך שקנס האמהות עצמו עובר בתורשה מאמא לבת, וכי מהגרות שומרות במידה מסוימת על מאפייני קנס האמהות של מדינת המוצא שלהן, אינדיקציה לחשיבות של חברות מגדרי להבניית הפערים בין גברים ונשים בשוק התעסוקה (Kleven, 2023 ; Kleven et al, 2019a). מחקר שהשווה את דפוסי התעסוקה של הורים הטרנסקסואלים מאמצים וביולוגים, וזוגות חד מיניים, העלה כי ההתאוששות מלידה או היתרון של הגבר בשוק העבודה לא מסבירים היטב את הקנס – אינדיקציה חזקה לכך שהקנס מבוסס בעיקר על נורמות מגדריות או אפליה (Andresen and Nix, 2022a). המחקר על קנס האמהות חשוב לסוגיה של אי שוויון מגדרי במיוחד, כיוון שבניגוד לפערים הקשורים לגורמים אחרים, כמו השכלה, לא נראה שקנס האמהות מצטמצם עם הזמן (Kleven et al, 2024; Kleven et al, 2018).

מחקרים שונים תיעדו באופן מקיף את המנגנונים השונים שמשחקים תפקיד בתוך הדינמיקה של קנס האמהות. הקנס כאמור הטרוגני בין המדינות, והמנגנונים המסבירים אותו שונים, אך יש בהם קווים משותפים רבים. ביניהם: ירידה בתעסוקה וההשתתפות, ירידה בהיקף המשרה, וירידה בשכר השעתי. מחקרים רבים מצאו כי סביב לידת הילד הראשון נשים רבות, בייחוד ממעמד כלכלי חלש, יוצאות משוק התעסוקה או מפחיתות את היקף המשרה, מה שמקטין ישירות את הכנסתן מעבודה (Sieppi and Budig and Hodges, ; Gustafsson, 1996 Lebedinski et al, 2023; Muller et al, 2020; Pehkonen, 2019). (2010).

עם זאת, גם השכר השעתי של נשים נוטה לרדת לאחר לידת הילד הראשון. ירידת השכר מוסברת חלקית בעדיפות של אמהות לעבוד קרוב יותר לבית, מה שמקטין את כוח המיקוח שלהן מול מעסיקים (Le Card et al 2018; Barbanchon et al, 2021), ובמשרות נוחות יותר מבחינת תנאי עבודה וגמישות השעות.

כמו במגזר הציבורי (Kleven et al, 2018 ; Nielsen, et al 2004). אמהות גם נוטות לעבוד במשרות ניהוליות בשיעורים נמוכים יותר, דבר שפוגע גם כן בפוטנציאל הקידום שלהן (Kleven et al, 2018; Hotz et al, 2018). גורם משמעותי לירידה בשכר השעתי בטווח הארוך הוא הזמן המצטבר מחוץ לעבודה ולימודים – אובדן הניסיון התעסוקתי וההון האנושי של נשים סביב לידת הילדים מסביר חלק ניכר מפערי ההכנסה והשכר השעתי גם לטווח הארוך (Staff and Mortimer, 2012 ; Budig and Hodges, 2010 ; Gangl and Ziefle, 2009). בנוסף, במשקי בית שבהם הכנסת בני הזוג הייתה דומה לפני לידת הילדים, או אלו בהם האישה הייתה המפרנסת העיקרית, תעסוקת האישה נפגעת פחות לאחר הלידה ביחס למשקי בית בהם הגבר היה המפרנס העיקרי (Bian et al, 2024).

ישנה שאלה בספרות אם קנס האמהות משתנה בסדר הלידות. קיימות עדויות לתהליך למידה סביב הלידה – נשים לומדות על העומס בגידול ילדים רק אחרי לידת הילד הראשון, וקנס האמהות מלידת הילד הראשון גדול ומשמעותי יותר מזה שנצפה עם לידת ילדים נוספים (Brewster and Rindfuss, 2000; Stolzenberg and Waite, 1977; Kim, 2014; Lebedinski et al, 2023) ומשכך יתכן שהחלטות על חלוקת עבודת הטיפול בילד ותזמון החזרה לעבודה של האישה, כמו גם מידת השימוש במיקור חוץ (ראו בהמשך) אינן ידועות מראש לבני הזוג, ונקבעות לאור למידת עומס הטיפול בילדים בזמן אמת. אם זה המצב, הרי שהבחירות סביב לידת הילד הראשון אינן נגזרות באופן מלא ממאפייני משק הבית. בחירות אלה עשויות להשפיע בתורן על חומרת קנס האמהות ותעסוקת בני הזוג בעתיד. כלומר, ייתכן כי ההתנהגות של משקי הבית סביב לידת הילדים, ובמיוחד לידת הילד הראשון, תשפיע על דפוסי התעסוקה של בני הזוג גם לטווח ארוך יותר. עם זאת, חלק מהמחקרים לא מצאו הבדל בגובה קנס האמהות לפי סדר הלידות, כך שמדובר בשאלה פתוחה (Oesch et al, 2017 ; Sieppi and Pehkonen, 2019).

לאור זאת, **השערה 1** של עבודה זו היא כי במשקי בית בהם לפחות ילד אחד בגיל הרך, מיקור חוץ של עבודת הטיפול בילדים באמצעות שימוש במסגרת לגיל הרך צפוי להוביל גם בשנים העוקבות לזיקה חזקה יותר לשוק העבודה של בת הזוג במשק הבית.

מכניזמים להפחתת אי-השוויון המגדרי

לאור ממצאים אלו של הספרות, עולה השאלה – כיצד ניתן להפחית בפועל את אי השוויון המגדרי בעבודה שאינה בשכר, וכתוצאה מכך, גם בשכר. בספרות עולים שלושה מנגנונים מתאימים: הגברת המעורבות של גברים בספרה הביתית ואת תרומתם לעבודה שאינה בשכר במשק הבית, שינוי מדיניות הרווחה כך שתתמוך יותר בשילוב עבודה ומשפחה, ומיקור חוץ של עבודות הבית (Okun and Raz-Yurovich, 2019).

הגברת המעורבות של גברים בספרה הביתית מזוהה בספרות עם פחות עבודות בית של נשים, ועם יותר עבודה בשכר. נשים שבן זוגן בעל עמדות מגדריות שיווניות יותר, ושמבצע יותר עבודות במשק הבית, נוטות יותר לעבוד במשרה מלאה (Fanelli and Profeta, 2021), עובדות שעות ארוכות יותר ולקוחות חופשות לידה קצרות יותר (Stertz et al, 2017), ועושות בעצמן פחות מטלות בית (Okun and Raz-Yurovich, 2019). אולם, ההבדל בין משקי הבית השמרניים ביותר והפרוגרסיביים יותר בעמדותיהם הוא לאו דווקא שאותו עומס מטלות בית מתחלק אחרת בין בני הזוג. משקי בית פרוגרסיביים יותר (ובדרך כלל – משכילים יותר) מוציאים פחות זמן על מטלות בית ממשקי בית שמרניים יותר באופן כללי, ותרומת גברים למטלות הבית הן נמוכות יחסית להיקפן הכולל, גם עבור משקי הבית בעלי העמדות השוויוניות ביותר (Okun and Raz-Yurovich, 2019). בנוסף, בבקרה על השכלת האישה, עמדות הגבר משנות מעט ביחס לחלוקת מטלות הבית, ונראה כי ההבדל העיקרי בין טיפוס משקי הבית השוויוניים או שמרניים יותר הוא לא שהגבר מבצע יותר עבודות בית, אלא האישה עושה פחות מהן (Carriero and Todesco, ; Raz-Yurovich and Okun, 2024). מה שעשוי להעיד על כך שגברים משכילים משתמשים במשאביהם היחסיים במשק הבית בשביל לקבוע בפועל חלוקת עבודה מסורתית במשק הבית, גם אם הם מצהירים כלפי חוץ על עמדות פרוגרסיביות יותר (Gerstel and Clawson, 2014; Usdansky, 2011).

ייתכן שההסבר להבדל בין טיפוס משקי הבית מבחינת רמת ההשכלה הוא השימוש הגובר של משקי בית משכילים באוטומציה ובמיקור חוץ (ראו בהמשך) של מטלות הבית. מחקרים מראים כי היקף מטלות הבית נוטה לקטון רק כאשר לאישה יש מעמד והשכלה המאפשרים לה לדרוש שוויון מגדרי, וכן הכנסה המספיקה למיקור חוץ של עבודות הבית (Raz-Yurovich and Okun, 2024; Carriero and Todesco, 2018). תהליך זה משקף למעשה את יחסי הכוחות במשק הבית והמשאבים העומדים לרשות בני הזוג – כלומר, להקטנת היקף מטלות הבית נדרשים הן המשאבים לרכוש את השירותים או המיכון הנדרש בשביל לעשות בפועל פחות מטלות בית, והן את כוח המיקוח היחסי של האישה שיאפשר לה לדרוש שמשק הבית ינצל הזדמנויות אלו בפועל.

מנגנון נוסף שעשוי לסייע בהפחתת אי השוויון המגדרי והקונפליקט בין עבודה ומשפחה הוא מדיניות רווחה מתאימה. כפי שראינו, מדינות רווחה קורפורטיסטיות, בהן אספקת השירותים בנויה על בסיס ההנחה שמבנה המשפחה הרגיל (או הנתפס כראוי) הוא מפרנס אחד (Esping-Andersen, 1990), סובלות במקביל מקנס האימהות העמוק ביותר ונשים מבצעות בהן את היקף עבודות הבית הגבוה ביותר (Kleven et al, 2010; Lachance-Grzela and Bouchard, 2010; Kleven et al, 2024). בהתאם, מחקרים מצאו כי מדיניות פרו-משפחתית, כמו חופשות לידה ארוכות יותר, ואספקת מסגרות לגיל הרך (נושא עליו ארחיב בהמשך), מזוהים עם קונפליקט עובדה-משפחה נמוך יותר (Stier et al, 2012; Ruppanner, 2013), ותעסוקת

אימהות גבוהה יותר (De Henau et al, 2010 ; Dujardin et al 2018). בנוסף, כאשר המדינה מספקת מסגרות לגיל הרך, אימהות נוטות לעבוד יותר ולהקדיש פחות זמן לעבודה שלא בתשלום במשק הבית, והאפקט משמעותי במיוחד בהקשרים של אי שוויון גבוה (Hook, 2010; Hook and Paek 2020).

תמיכת המדינה קשורה קשר הדוק למנגנון השלישי שעולה כחשוב בספרות – מיקור חוץ של עבודות הבית. מיקור חוץ של מטלות הבית היא הבחירה של משק הבית לשכור מהשוק, להיעזר בקרובי משפחה, או להסתמך על שירותי המדינה ביחס לחלק ממטלות הבית (De Ruijter ; De Ruijter and Der Lippe, 2009). בניגוד למיקור חוץ של חברות עסקיות, משקי בית נוטים שלא להוציא את כל עבודות הבית למיקור חוץ ("Make or Buy") אלא משלבים בין ביצוע העבודה בתוך משק הבית וייצוא חלקי שלה ("Make and Buy"), לפחות בארצות מפותחות (Raz-Yurovich, 2014). שלא כמו במדינות בעלת כלכלה מואצת במזרח אסיה, במדינות מפותחות מערביות, העסקת עובדי משק בית נעשית לרוב על בסיס שעות ולא כוללת מגורים והעסקה בהיקף מלא (Cheung and kim, 2022) מכאן, שגם לאחר מיקור חוץ של עבודות משק הבית נותרת עבודה שצריכה להתחלק בין בני הזוג. מחקרים מצאו כי ההחלטה אם להוציא את עבודות הבית למיקור חוץ תלויה בתפיסות נורמטיביות ותרבותיות של תפקידי המגדר, ברמת האמון בנותנת השירות, במדיניות ובעלויות העסקה וההעסקה (De Ruijter and Der Lippe, ; Raz-Yurovich, 2014). מבין שלושת המנגנונים להפחתת אי-שוויון מגדרי שנסקרו לעיל, עבודה זו תתמקד במיקור חוץ ותבדוק כיצד שימוש במיקור חוץ משפיע על מאפייני תעסוקה של נשים וגברים לאחר לידת הילד הראשון.

השפעת מיקור חוץ על מאפייני תעסוקה של נשים וגברים

כדי להבין את האופן בו מיקור חוץ משפיע על משקי בית, יש להבין מה הן עבודות הבית אותן משקי בית יכולים להוציא למיקור חוץ. ניתן לחלק את העבודה שאינה בשכר במשק הבית לשני סוגים עיקריים – עבודות משק בית שגרתיות (routine), ומזדמנות (intermittent). עבודות שגרתיות הן בדרך כלל תובעניות בזמן, וקשיחות בתזמון שלהן – כמו בישול, ניקיון, הסעות בני משפחה, טיפול בבני משפחה וכביסה. עבודות משק בית מזדמנות הן עבודות שנדרשות באופן תקופתי ובדרך כלל גמישות יותר במסגרת הזמן הנדרשת, כמו תחזוקת רכב, תיקונים בבית, וגננות (Lachance-Grzela and Bouchard, 2010). המחקר מוצא באופן גורף כי נשים מבצעות את רוב מטלות הבית, ובעיקר את השגרתיות (Altintas and ; Bianchi et al, 2012). המטלות המזדמנות מבוצעות יותר על ידי גברים, אך הן בדרך כלל זניחות מבחינת היקף הזמן שהן דורשות ביחס להיקף המטלות השגרתיות (Román and Ophir, 2024). ישנם גורמים משותפים המשפיעים על נכונות משקי בית להוציא עבודות מכל הסוגים למיקור חוץ. אלו כוללים את מידת האמון

בנותן השירות (De Ruijter and van der Lippe, 2009 ; Raz-Yurovich, 2014), שמושפעת בתורה מהתפיסה של רמת הכשירות שלו לבצע את העבודה, האמון שיעשה עבודה טובה בפועל גם אם הוא מוכשר לבצע אותה ולא יבחר לבצע עבודה קלה יותר באופן אופורטוניסטי (De Ruijter and van der Lippe, 2009). גם רמת הכישורים של בני הזוג לבצע בעצמם את מטלות הבית היא משמעותית, אך השפעתם הטרוגנית – כישורי ביצוע מטלות בית מקלים על בני הזוג לבצע את עבודות הבית בעצמם, אך גם מאפשרים להם לזהות באופן טוב יותר עבודה איכותית של נותן שירות, ומשכך עשויים להגביר אמון (De Ruijter and van der Lippe, 2009).

בנוסף, למדיניות השפעה משמעותית על נגישות ומקובלות השימוש בשירותי מיקור חוץ מסוגים שונים, ואסדרה של התחום יכולה לעזור לפתח אמון בנותני שירות (Raz-Yurovich, 2014 ; Estévez-Abe and Hobson, 2015). מדינות רבות מעודדות משקי בית לפנות למיקור חוץ במסגרת "אסטרטגיית השקעה חברתית" (Social Investment Strategy) בשביל לעודד תעסוקת נשים עם השכלה נמוכה בעבודה בשירותים למשקי בית, לאפשר לנשים משכילות לעבוד בתעשיות עתירות ידע לצד גידול משפחה (Estévez-Abe and Hobson, 2015 ; Raz-Yurovich and Marx, 2018).

לבסוף, על השימוש במיקור חוץ משפיעות גם העדפות משקי הבית, בדגש על תפיסות תפקידי המגדר וההורות המקובלים, ובהקשרים בהם לבני הזוג העדפות שונות, גם יחסי הכוחות והמשאבים הזמינים להם (Raz-Yurovich, 2014). ההשלכה של מורכבות ההחלטה על מיקור חוץ, שלא מתמצה בשיקולים כלכליים גרידא, היא כי הורדת המחיר של שירותי מיקור חוץ לא בהכרח תספיק בשביל להוביל לשימוש בפועל שלהם, ואכן מחקרים קודמים מצאו כי אילוסי זמן דוחקים יותר של בני הזוג לא בהכרח מובילים לשימוש במיקור חוץ, גם כאשר מבחינה כלכלית הדבר אפשרי, בעיקר בשל מחסור באמון (De Ruijter et al, 2005).

למרות המשותף להחלטה להוציא מטלות בית למיקור חוץ, ישנם גם הבדלים משמעותיים בין האופן בו משקי הבית יכולים להוציא אותן למיקור חוץ, והיחס אליהן, הוא שונה – הורים נוטים להעיד כי הם נהנים יותר מטיפול בילדיהם ביחס למטלות שאינן טיפול בילדים (Robinson and Godbey, 1999), ובמדינות רבות ישנן מסגרות זמינות לטיפול בילדים. כך למשל, מדינות האיחוד האירופי קבעו ב-2002 במסגרת "וועדת ברצלונה" ייעד לפיו המדינות באיחוד צריכות לספק לפחות לשליש מהילדים עד גיל שלוש מסגרת פורמלית (European Council, 2002). בהגדרה מינימלית יחסית של אספקת מסגרת (השתתפות של כמה שעות טיפול בשבוע במסגרת פורמלית) רק כ-13 מהמדינות באיחוד השיגו את היעד עד שנת 2017 (European Commission, 2019). עם זאת, כיום ברוב המדינות המפותחות יש מסגרות חינוך חובה מגיל צעיר למדי – ב-OECD מעל 90% מהילדים נמצאים במסגרת כבר מגיל 5 (OECD Data, 2024c), ומשכך, השאלה בנוגע

לנכונות משק הבית להוציא את הילדים לטיפול במיקור חוץ (במסגרת לגיל הרך, על ידי מטפלת במשק הבית, או על ידי קרוב משפחה) רלוונטית בעיקר לגיל הרך, בו ההחלטה לעשות כן יקרה יותר ולעיתים פחות מקובלת חברתית (Trübner and Nisic, 2024), ולאחר גיל מסוים הבחירה (והחובה) להוציא את הילד למסגרות חינוך במדינות מפותחות היא כמעט אוניברסאלית (OECD Data, 2024c).

גורם משמעותי במיוחד להחלטה להיעזר בשירותי מיקור חוץ לטיפול בילדים, בייחוד בגיל הרך, בין אם באמצעות מסגרת מחוץ למשק הבית או באמצעות מטפלת, הוא הדרישה למידה רבה של אמון. זאת בשל העובדה שבמקרה של מיקור חוץ באופן כללי הסכנות העיקריות כוללות חשש מגניבה או פגיעה בפרטיות (Trübner and Nisic, 2024), בעוד מיקור חוץ של טיפול בילד, בייחוד לאדם זר, טיפול רשלני או פושע עלול להוביל לפגיעה בילד (Raz-Yurovich, 2014). בעיות אמון אלו יכולות להוביל הורים להעדיף לבצע מיקור חוץ של הטיפול בילדים לקרוב משפחה על פני שימוש בשירותים שמספקים המדינה או השוק הפרטי, בייחוד בגיל בו הילד לא יכול עדיין לדבר או לדווח בבירור על פגיעה, מה שמדגיש את החשיבות של אסדרה והכשרה מתאימה של נותני השירות (Raz-Yurovich, 2014 ; De Ruijter and van der Lippe, 2009).

מעבר לאמון בכך שהשירות ישמור על בטחונו הפיסי של הילד, סוגיה חשובה במיקור חוץ של טיפול בילדים היא תפיסת האיכות של השירות מבחינת חינוך הילד. הורים יכולים לרצות לרכוש שירותי טיפול עבור ילד לא רק בשביל לפנות זמן לעצמם לפנאי או עבודה, אלא גם בשביל לחנך את הילד בצורה טובה יותר ולהקנות לו כישורים והון אנושי שיסייעו לו בהמשך חייו, מה שעשוי להוביל אותם להעדיף מסגרת העובדת במסגרת תפיסה חינוכית ותוכנית לימודים סדורה על פני עובדת. משק בית שרק ישגיח על הילד (Raz-Yurovich, 2014 ; Lareau, 2011).

מיקור חוץ של מטלות שאינן טיפול בילדים – בישול, ניקיון, כביסה וכד' – לא נתמך בכל המדינות המפותחות, אך חלק מהמדינות מסבסדות את הפרקטיקה (ישירות או בהטבת מס), בייחוד במערב אירופה – כמו צרפת, גרמניה, בלגיה ושוויץ (Raz-Yurovich and Marx, 2019, 2018; Hallde'n and Stenberg, 2014). במקביל, גם במדינות שלא מסבסדות ישירות מיקור חוץ, מדיניות ההגירה משפיעה באופן משמעותי ומכוון על זמינות מיקור חוץ, כיוון שזמינותם של מהגרים (במיוחד מהגרות) המוכנות לעבוד בשכר נמוך מעלה באופן משמעותי את נגישות שירותי מיקור החוץ דרך השוק למשקי הבית (Estévez-Abe and Hobson, 2015). כאמור, למחיר שירותי מיקור החוץ השפעה משמעותית על החלטות משקי הבית, כמו גם המידה בה השימוש בשירותי מיקור חוץ נתפס כמקובל בחברה ומידת האמון הכללית בחברה (Raz-Yurovich, 2014). מטלות אלו דורשות כאמון מידה מסוימת של אמון בנותן השירות, שעובד לעיתים קרובות ללא השגחה, וגורר פגיעה מסוימת בפרטיות (Raz-Yurovich, 2014; Trübner and Nisic, 2024).

גם אם רמת הסיכון של ההחלטה נמוכה יותר מזו של מיקור חוץ לטיפול בילדים, מחקרים קודמים מצאו כי אילוצי זמן דוחקים יותר לא מובילים בהכרח לעלייה בשימוש במיקור חוץ בשביל שירותי משק בית, גם כשאלו אינם טיפול בילדים, כך שנראה שישנם חסמים לא כלכליים משמעותיים גם לשימוש בסוג זה של מטלות הבית (De Ruijter et al, 2005).

כאמור, בעוד גברים הגבירו את מעורבותם בטיפול בילדים, הם לא הגבירו את מעורבותם במטלות שאינן טיפול בילדים, מה שמשאיר יותר מעומס מטלות אלו על נשים (Bianchi et al, 2012). במדינות מפותחות ישנה שונות גדולה בהיקף השימוש במיקור חוץ שלא למטרות טיפול בילדים ובסוג השירותים שמשקי הבית רוכשים, אך ברוב המדינות המפותחות סוג מיקור החוץ הנפוץ ביותר הוא תיקונים קטנים במשק הבית (כ-6% ממשקי הבית במוצע מדגם של מדינות מפותחות), מטלה לא-שגרתית שעל פי רוב מתבצעת עי ידי גברים, כאשר קרוב אחריה מיקור חוץ של שירותי ניקיון (כ-5% ממשקי הבית), כביסה (3%), ובישול (2%), מטלות המשויכות תרבותית לנשים (Oslawski-Lopez, 2024). בנוסף, מטלות שאינן טיפול בילדים מתאימות יותר לאוטומציה – בעוד אין (ולא סביר שיפותח בזמן הקרוב) מכשיר חשמל ביתי לטיפול בילדים, משקי בית בעלי אמצעים נהנים עם הזמן מגישה מוגברת וזולה יותר למכשירי חשמל ביתיים שמקלים על עבודות הניקיון והבישול, מה שמוביל לשיפור מתמיד ב-“פונקציית הייצור” של משק הבית ביחס למטלות הבית האחרות (Greenwood et al, 2005; Kornrich and Roberts, 2018).

אם כן, כיצד מיקור חוץ של שני הסוגים העיקריים של עבודה שאינה בשכר – טיפול בילדים ומטלות שאינן טיפול בילדים – משפיע על ביצוע מטלות בית ותעסוקת נשים?

רוב המאמרים העוסקים במיקור חוץ של מטלות שאינן (בהכרח) טיפול בילדים מנצלים שונות בזמינות של מהגרים עם כישורים נמוכים, כלומר, בפוטנציאל היצע העבודה של עובדי משק בית, שמשפיע בתורו על המחיר של מיקור חוץ למשק הבית, ומכאן גם על הנכונות של משקי הבית להשתמש בו בפועל (Farré et al 2011). הממצאים האמפיריים של ספרות זו הם כי גישה זולה יותר למיקור חוץ מובילה נשים משכילות או בעלות הכנסה גבוהה לעבוד יותר שעות (בשוליים האינטנסיביים – intensive margins) ולבצע פחות מטלות בית (Barone and Mocetti, 2011; Cortes and Tessada, 2011) ולחזור מהר יותר לשוק העבודה לאחר לידה, אבל ללא השפעות דומות עבור גברים (Farré et al 2011). לא כל המחקרים מזהים השפעה על נשים ללא השכלה, אך ייתכן שגישה זולה יותר למיקור חוץ מעלה את שיעורי התעסוקה (בשוליים האקסטנסיביים - extensive margins) עבור נשים עם השכלה נמוכה (Forlani et al, 2015).

מאמרים אחרים ניצלו שינויי מדיניות שהוביל ישירות לגישה זולה יותר של משקי בית לעזרה בתוך משק הבית, בשל סובסידיה או הטבות מס. מאמרים אלו מצאו כי משקי בית משתמשים יותר במיקור חוץ

בעקבות סובסידיה או הטבת מס לשכירת עוזרת בית, וכי נשים עובדות יותר שעות בעקבותיה (Halldén) עולה, וזאת גם כאשר הסובסידיה לא חלה על טיפול בילדים. כצפוי, לא נאמד שינוי דומה בקרב גברים (Raz-Yurovich and Marx, 2018, 2019; and Stenberg, 2014) וכי שיעור התעסוקה של נשים משכילות עולה, וזאת גם כאשר הסובסידיה לא חלה על טיפול בילדים. כצפוי, לא נאמד שינוי דומה בקרב גברים (Raz-Yurovich and Marx, 2019). בנוסף, חלק מהמחקרים מצאו כי תעסוקת נשים עם השכלה נמוכה עולה בעקבות סבסוד עזרה במשק הבית – זאת כיוון שנשים עם השכלה נמוכה הן שעובדות בדרך כלל כעוזרות משק הבית בעבודות המסובסדות (Raz-Yurovich and Marx, 2019, 2018). תוצאות אלו מתיישבות עם ממצאי הספרות על היצע ההגירה ומעלות כי מיקור חוץ יכול לסייע לנשים להגביר את היצע העבודה שלהן.

מאמרים המתמקדים במיקור חוץ של טיפול בילדים חוקרים ברובם שינויי מדיניות הנוגעים לחינוך לגיל הרך – בהיצע המסגרות או מחירן. אתמקד כאן במחקרים העוסקים באופן ספציפי במסגרות לגיל הרך לגיל 0-3, שהוא הרלוונטי ביותר לעבודה זו. ברמת המקרו, נשים במדינות עם תקצוב נדיב יותר למסגרות לגיל הרך נוטות לסבול מקנס אמהות קטן יותר (Halldén et al, 2016; Budig et al, 2016). בהתאם, רוב המחקרים מצאו השפעה של היצע המסגרות לגיל הרך על תעסוקת אמהות, אך גודל האפקט והאוכלוסיות המרכזיות שנהנות ממנו משתנות משמעותית בין המחקרים. כך, חינוך לגיל הרך משפר תעסוקת אמהות, אך לא אבות (Dujardin; Brilli et al, 2016; Hook, 2010; Hook and Paek 2020; Vanleenhove, 2013) (Goux and Maurin, 2010; et al, 2018). מחקר שבדק ספציפית את השפעת מסגרות ציבוריות לגיל הרך על קנס האמהות מצא כי שנה נוספת של מסגרות מצמצמת את קנס האמהות בגיל 0-3 ב-23% (Andresen and Nix, 2022b). חלק מהמאמרים מוצאים כי האפקט הוא חזק ביותר למשפחות חלשות – אמהות לא משכילות (Scherer and Pavolini, 2023) או חד הוריות (Goux and Maurin, 2010) ואחרים מוצאים אפקט הפוך, בו דווקא נשים משכילות ובמשפחות עם שני הורים האפקט משמעותי יותר (Dujardin et al, 2018; Pavolini and Van Lancker, 2018, 2017).

דוֹז'רדין ועמיתיה (Dujardin et al, 2018) בדקו את השפעת הגברת היצע המסגרות לגיל 0-3 בבלגיה ומצאו כי לשינוי המדיניות הייתה השפעה חיובית אך קטנה מהמצופה על שיעור התעסוקה של אמהות (ללא השפעה על גברים), ככל הנראה בשל דחיקה מהשוק (crowding out) של מסגרות פרטיות שהיו קיימות לפני שינוי המדיניות. בנוסף, הם מצאו אינדיקציות לכך שהשפעת הרחבת ההיצע הייתה מתונה יותר על אזורים בהם יותר נשים עם השכלה נמוכה (Dujardin et al, 2018). שרר ופבוליני (Scherer and Pavolini, 2023) לעומתם מצאו כי ברמת המקרו, במדינות בהן היצע החינוך הציבורי לגיל 0-3 עולה, שיעור התעסוקה של אמהות בעלות השכלה נמוכה נוטה לעלות יותר, וכי עיקר העלייה היא בעבודה במשרה מלאה. המחקר מצא בנוסף כי האפקט יורד עם ההשכלה – שיפור מתון יותר אך מובהק נאמד בתעסוקת נשים בעלות השכלה בינונית,

אך לא נאמד שינוי מובהק לנשים בעלות השכלה גבוהה, זאת לצד הממצא כי כשהיצע החינוך הציבורי לגיל הרך עולה, נשים עם השכלה נמוכה מתחילות להשתמש בו יותר (Scherer and Pavolini, 2023).

תוצאות אלו סותרות כאמור מחקרים קודמים, שטענו כי מדיניות חינוך לגיל הרך עלולה להחמיר את אי השוויון, כי דווקא נשים בעלות השכלה גבוהה נוטות להשתמש בהיצע החינוך הציבורי יותר מנשים חסרות השכלה (Pavolini and Van Lancker, 2018, 2017). ככל הנראה ההסבר לפער הוא כי מחקרים קודמים בדקו בדרך כלל את ההבדלים בנקודת זמן בין מדינות, ואילו שרר ופבוליני בדקו את ההשפעה של שינויים בהיצע החינוך הציבורי לגיל הרך לאורך זמן, כלומר – עולה כי נשים משכילות מאמצות מוקדם יותר שירותי חינוך ציבוריים, אך כי כאשר ההיצע מתרחב המדיניות מתחילה להטיב יותר גם עם נשים פחות משכילות. ממצאיהן של גונלונס-פונס ומרינסקו (Gonalons-Pons and Marinescu, 2024), לפיהן שינויים במחיר מסגרות לגיל הרך בארה"ב משפיעים על היצע התעסוקה של נשים ללא השכלה, אך לא משפיעים על נשים משכילות, מתיישבים עם הסבר זה. תוצאה זו יכולה להסביר גם את הממצאים של דו'רדין ועמיתיו, במידה ונשים לא משכילות מאמצות שימוש במסגרות לגיל הרך בשלב מאוחר יותר מנשים משכילות.

לאור הממצאים ההטרונגיים בספרות, **השערה 2** של עבודה זו היא כי במשקי בית בהם לפחות ילד אחד בגיל הרך, מיקור חוץ של עבודת הטיפול בילדים באמצעות שימוש במסגרת לגיל הרך ישפיע באופן חיובי על מאפייני התעסוקה נשים בכל רמת השכלה.

מסקירת הספרות עולה כי רוב המחקרים, בין אם הם משתמשים בנתוני פרט (Budig et al, 2016; Vanleenhove, 2013) או בניתוח ברמת המקרו (Dujardin et al, 2018; Raz-Yurovich and Marx, 2018), לא בחנו את ההשפעה של מסגרות לגיל הרך על שני בני הזוג במקביל ברמת משק הבית. מחקר יוצא דופן בהקשר זה הוא של גונלונס-פונס ומרינסקו (Gonalons-Pons and Marinescu, 2024) שמצאו כי עלייה במחירי מסגרות לגיל הרך גורמת בתוך אותו משק הבית לירידה בתעסוקת נשים אך לא משפיעה על תעסוקת בני הזוג. תוצאה זו לא נבחנה בהרחבה במחקר זה, אך משתמע מתוצאותיו כי עלייה במחירי מסגרות לגיל הרך מובילה להגדלת הפערים המגדריים בתוך משק הבית. כמו כן, התוצאה המרכזית של גונלונס-פונס ומרינסקו היא כי הירידה בתעסוקה מרוכזת בקרב נשים ללא השכלה, מה שתורם לאי השוויון בין משקי הבית המשכילים והלא משכילים, ולאי השוויון הכולל (Gonalons-Pons and Marinescu, 2024). הספרות ככלל לא מזהה השפעה של מיקור חוץ על תעסוקת גברים, ככל הנראה מכיוון שהם מבצעים רק חלק קטן ממטלות הבית מראש.

לאור העובדה שלא נמצאה במחקרים קודמים השפעה של מיקור חוץ על גברים, **השערה 3** של עבודה זו היא כי במשקי בית בהם לפחות ילד אחד בגיל הרך, מיקור חוץ של עבודת הטיפול בילדים באמצעות שימוש

במסגרת לגיל הרך ישפיע באופן חיובי על מאפייני תעסוקת בת הזוג אך לא תימצא השפעה על מאפייני התעסוקה של בן הזוג.

לאור ההשפעה החיובית הצפויה על בת הזוג, **השערה 4** של עבודה זו היא כי במשקי בית בהם לפחות ילד אחד בגיל הרך, מיקור חוץ של עבודת הטיפול בילדים באמצעות שימוש במסגרת לגיל הרך יצמצם את אי השוויון בין בני הזוג בתוך משק הבית בעבודה בשכר.

לסיכום, המחקר מעלה כי מיקור חוץ של משקי בית יכול לסייע לנשים להיכנס לשוק העבודה, לעבוד שעות ארוכות יותר ולהפחית את היקף מטלות הבית שהן מבצעות. ביחס להבדל בין סוגי מיקור החוץ, הספרות מעלה כי מיקור חוץ המבוסס על שכירת שירותי עובדי משק בית מסייע לצמצם את עומס מטלות הבית בעיקר לנשים משכילות (עם השפעה חיובית על תעסוקת נשים לא משכילות בשל היצע גדל של משרות עבורן כעובדות משק בית). גם אספקת שירותי טיפול בילדים (במיוחד בגיל הרך) מעלה את היצע העבודה של נשים, אך ישנה מחלוקת אם מדובר במדיניות שמטיבה יותר עם נשים בעלות כישורים גבוהים או נמוכים.

מסקירת הספרות עולה כי רוב המחקרים בתחום מתמקדים בהשפעת מיקור חוץ על תעסוקת גברים ו(בעיקר) נשים בנפרד, ורק מעט מהם בחנו את השפעת מיקור החוץ על משק הבית כמכלול (Gonalons- Pons and Marinescu, 2024) ועל הדינמיקה בין בני הזוג בתוך משק הבית. כלומר, חסרה בספרות בדיקה ישירה של השלכות של מיקור חוץ על אי השוויון בין בני הזוג, כמו גם על השלכות השימוש במיקור חוץ לאורך זמן. בנוסף, אף שהמחקרים בתחום בוחנים לעיתים קרובות את ההשלכות של שינוי מדיניות על היצע מיקור החוץ, הסקירה לא העלתה מחקר שיכל לבחון את השימוש בפועל של משקי בית במיקור חוץ ברמת הפרט, למשל, למדוד לאורך זמן כיצד תעסוקת בני הזוג משתנה בזמנים בהם נעשה שימוש במסגרת לגיל הרך עבור הילד. הצעיר. ה. בהשוואה לזמנים בהם לא נעשה שימוש שכזה, ניתוח שיוכל לספק תימוכין למודל הסיבתי שעומד בבסיס מחקרים רבים בתחום מיקור החוץ של טיפול בילדים.

תמונת המצב בישראל מצד ההתקדמות לשוויון מגדרי דומה לדפוסים הכלליים שעלו מהספרות הבינלאומית – התקדמות איטית, סטגנציה, וחסימים משמעותיים שנוגעים לנטל העבודה שאינה בשכר. הפערים המגדריים בישראל הצטמצמו עם השנים, אך קצב השינוי האט עם הזמן, באופן שתואם לספרות על "המהפכה החלקית" (Mandel and Birgier, 2016 ; England, 2010). הספרות העוסקת בישראל מתעדת עלייה משמעותית בהשכלת נשים בישראל שהובילה לצמצום פערים בשוק העבודה (Stier and Herzberg- 2017 ; Druker, 2019 ; Herzberg-Druker and Stier, 2019 ; Yakin, 2021), כמו גם צמצום בפערי שיעור התעסוקה המגדריים, וברמת הסגרגציה התעסוקתית (Mandel and Birgier, 2016). בהתאם, פער השכר השעתי בין גברים ונשים הצטמצם משמעותית בעשורים האחרונים (Kimhi and Hanuka-Taflia, 2019) אך לעומת זאת, פער השכר המגדרי הכולל בקרב פרטים נשואים לא השתנה משמעותית לאורך התקופה (Yakin, 2021). את ההבדל בין התפתחות השכר השעתי והכולל מסביר הפער בשעות העבודה, שהצטמצם עם השנים, אך נותר משמעותי (Mandel and Birgier, 2016).

בתמונת המצב הכוללת, אי השוויון המגדרי בישראל עודנו גבוה בהשוואה למדינות מפותחות אחרות. נכון לשנת 2022, פער השכר המגדרי החודשי (החציוני) עמד בישראל על 20.8%, לעומת 11.4% בממוצע ה-OECD (OECD, 2024b). בדיקומפוזיציה של הפער המגדרי לפי הסברים הקשורים למאפייני העובדים, המשתנה העיקרי התורם לפערי שכר מגדריים בישראל הוא הפער בשעות העבודה של נשים וגברים, שמסביר בין 40-60% מהפער, בתלות במתודולוגיית המדידה (Gilboa, 2024 ; פוקס, 2017). בהשוואה בינלאומית, החלק מפער השכר המגדרי שנותר לא מוסבר בעבור עובדים באותו מקצוע ומקום עבודה הוא נמוך יחסית בישראל (Penner et al, 2023). ממצא זה מתיישב עם מחקרה של בוזגלו-בוריס (Buzaglo-Baris, 2023) שמצא כי בישראל נשים נוטות להתמייך לעבודה בפירמות שמשלמות שכר נמוך יותר, בייחוד סביב לידת ילדים, מה שמסביר כ-29% מפער השכר המגדרי הכולל בישראל, וכי בתוך אותה פירמה פערי השכר המגדריים לעובדים דומים הם נמוכים.

את הפערים בהיקף העבודה וההתמיינות לפירמות שמשלמות שכר נמוך יותר בישראל, כמו בעולם, מסבירים במידה רבה הפערים בעבודה שאינה בשכר. נשים בישראל מבצעות את רוב מטלות הבית ואת רוב מלאכת הטיפול בילדים (Yaish et al 2021 ; הרצברג-דרוקר, 2021), בהשוואה למדינות אחרות, השיעור ממטלות הבית שנשים ישראליות מבצעות הוא גבוה יחסית (Mandel et al, ; Altintas and Sullivan, 2016).

ועומס מטלות הבית על נשים בישראל לא יורד עם הזמן (Mandel and Birgier, 2016) בשונה מרוב המדינות המפותחות האחרות (Altintas and Sullivan, 2016).

עומס הטיפול בילדים רלוונטי במיוחד להקשר הישראלי בשל שיעור הפרייון בישראל, שהוא הגבוה ביותר ב-OECD, ובפער גדול – 2.89 ילדים לאישה נכון לשנת 2022, לעומת ממוצע של 1.51 ב-OECD, ובפער של יותר מילד לאישה מכל מדינת OECD אחרת (OECD - Society at a Glance, 2024). יתרה מכך, למרות שחלק מהפרייון הגבוה בישראל מוסבר בשיעור פרייון גבוה באופן חריג של קבוצות מיעוט דתיות – כמו יהודים חרדים והמיעוט הערבי – גם שיעורי הפרייון של נשים יהודיות חילוניות בישראל הם גבוהים בהשוואה בינלאומית (Okun, 2016). לצד זאת, העמדות המגדריות של ישראלים הן שמרניות יחסית, ובהתאם מספר הילדים הגבוה והעמדות השמרניות מיתרגמות ליחסים שוויוניים פחות במשק הבית בהשוואה למדינות אחרות, בדומה למצב במדינות שמרניות כמו ספרד, צ'כיה ואוסטריה (Mandel et al, 2020). עם זאת, לצד אי שוויון גבוה בחלוקת מטלות הבית, ישנן ראיות לכך שהעומס הכולל של מטלות הבית בישראל הוא נמוך בהשוואה למדינות שמרניות אחרות (Altintas Lewin-Epstein et al, 2006 ; and Sullivan, 2016) וכי משקי בית ישראלים נוטים להשתמש יותר במיקור חוץ, לפחות בהשוואה למשקי בית גרמנים מקבילים (Lewin-Epstein et al, 2006).

עם זאת, במקביל לעמדות המגדריות השמרניות יותר וחלוקת מטלות בית פחות שוויוניות, נשים ישראליות עובדות בשיעורים גבוהים, ופער וההשתתפות המגדרי בכוח העבודה בישראל הוא מהנמוכים ב-OECD (OECD, 2024a). מחקרים הראו כי ישראלים תומכים יותר בסיוע של המדינה למשפחות בהשוואה למדינות שמרניות אחרות, כמו גרמניה, (Lewin-Epstein, 2000), וכי בישראל משקי בית בהם שני בני הזוג עובדים האישה מבצעת פחות מטלות בית מאשר במשקי בית עם מפרנס יחיד, בעוד שבגרמניה אין הבדל מובהק בין הטיפוסים (Lewin-Epstein et al, 2006). בנוסף, המשפחה הקרובה (בדגש על סבים וסבתות) מסייעים לאמהות יותר מאשר במדינות מפותחות אחרות (Okun, 2016; Okun and Stecklov, 2021). לצד הנורמות החברתיות והמשפחתיות, גם המדיניות תורמת לפער המגדרי המצומצם בהשתתפות בשוק העבודה – מחקרים אפיינו את ישראל כמדינה עם רמת תמיכה גבוהה בתעסוקת נשים, סוגיה שאחזור אליה בהרחבה (Stier et al, 2001; Okun et al, 2007; Ekert-Jaffe and Stier, 2009) וכי נשים נוטות לעבור לעבוד במגזר הציבורי, הנוח יותר עבור הורים, ובמיוחד אמהות (Yakin, 2021).

לצד התמיכה בתעסוקה, ניכר בישראל קנס אמהות משמעותי בשכר. אף שמחקרים מוקדמים יותר לא מצאו הבדלים מובהקים בשכר אמהות ונשים שאינן אמהות בנתוני מקרו (Herzberg ; Misra at al, 2011) מחקרים עדכניים יותר מצאו בישראל קנס אמהות משמעותי בתעסוקה, בהשתתפות ובשכר (Druker, 2014).

הכולל, שמוסבר בפערים שנפתחים עם לידת הילד הראשון בניסיון התעסוקתי, בשעות העבודה ובתעסוקה בסקטור הציבורי (Yakin, 2021; Kleven et al, 2024; Budig et al, 2023). אמהות ישראליות יהודיות לא-חרדיות סובלות מקנס אמהות בהכנסתן השנתית מעבודה של כ-28% ביחס לגברים, שמתחיל עם לידת הילד הראשון ונמשך גם עשור לאחר מכאן. גידול הפער בעקבות המעבר להורות מסביר כמחצית (47%) מפערי השכר המגדריים (Yakin, 2021). בהשוואה בין קבוצות השכלה, קנס האמהות שנאמד בישראל נמוך יותר עבור נשים משכילות, הן במונחי תעסוקה והן במונחי פגיעה בשכר הכולל (Budig et al, 2023).

בקרבת נשים ערביות, הפער גדול יותר (35%) ומתחיל עם הנישואין, ולא עם לידת הילד הראשון (Yakin, 2021), תופעה שמאפיינת בדרך כלל מדיניות מתפתחות (Kleven et al, 2024). בהתאם, גם נשים יהודיות סבלו מקנס תעסוקתי עם הנישואין בשנות ה-60, שנעלם בהדרגה עד לשנות ה-90 (Okun and Oliver, 2009). קנס האמהות שנאמד עבור נשים יהודיות לא חרדיות הוא בינוני בהשוואה בינלאומית – קנס אמהות גדול יותר נאמד במדינות כמו אוסטרליה וגרמניה, שמתאפיינות בנורמות מגדריות שמרניות יחסית ובמדיניות רווחה קורפורטיסטית המעודדת מפרנס יחיד (Kleven et al, 2019b; Gustafsson et al, 1996), וקטן יותר בדנמרק ופינלנד (Sieppi and Pehkonen, 2019; Kleven et al, 2019a).

המדיניות בישראל ומיקור חוץ של משקי בית

כאמור, ישראל נחשבת מדינה התומכת בתעסוקת אמהות, עם חינוך חינם מגיל שלוש, הטבות מס לנשים ולהורים וחופשות לידה קצרות (Lewin-Epstein, 2000; Budig et al, 2023). כלי המדיניות הרלוונטי ביותר לנושא מיקור החוץ של משקי הבית בהקשר הישראלי הוא המסגרות לגיל הרך. בישראל, המדינה מספקת מסגרות חינוך בחינם לכלל הילדים מגיל שלוש, ולפני כן מסבסדת חינוך רק למשפחות העומדות במבחני תמיכה שמיועדים לתמוך במשפחות נזקקות (וקנין, 2020; רבינוביץ, 2021; Budig et al, 2023).

בעשורים האחרונים נערכו מספר רפורמות בתחום הגיל הרך בישראל. אף שפורמלית החוק הישראלי מציע חינוך חינם לגיל 3-4 משנת 1984, באופן מעשי אספקת השירות נעשתה בכפוף למבחני זכאות ותוך התמקדות בשכבות החלשות, ככלי לקידום תעסוקה. בעקבות המלצות "וועדת טרכטנברג" בשנת 2012, בוצעו מספר תיקוני חקיקה ושינויי מדיניות שהפך את המסגרות לגיל 3 ומעלה לזכות אוניברסאלית, והבטיחו תקצוב למסגרות שהחוק קבע שיש לספק להורים, אך לא תוקצבו בפועל במשך שנים (Shilo and Ben David, 2024).

לצד המדיניות הנוגעת לאספקת השירותים, חלו בתקופה האחרונה שינויים משמעותיים גם בנוגע לאסדרת הטיפול בגיל הרך, במסגרות ציבוריות ופרטיות כאחד. ברמת האסדרה, תחום מעונות היום עבר מרגולציה הנוגעת בעיקר למבנה הפיסי ומספר אנשי הצוות, לפיקוח המנסה במקביל להבטיח את איכות הקשר בין

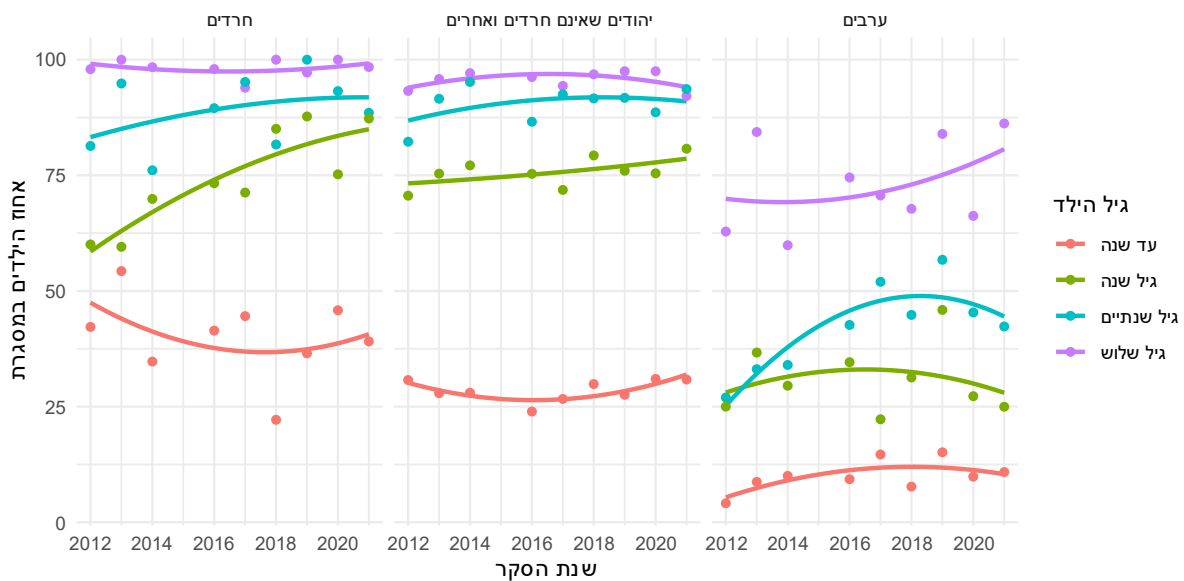
אנשי הצוות לילדים (Moshel, 2024). ברמה החוקית, בשנת 2018 עבר "חוק התקנת מצלמות לשם הגנה על פעוטות במעונות יום לפעוטות" שקבע חובה חוקית להתקנת מצלמות במעונות לגילאי 0-3 עם שבעה ילדים או יותר (Moshel, 2024). החוק עבר לאחר מספר מקרים שהגיעו לתקשורת של התעללות בילדים במעונות ופעוטונים לגיל הרך, ובשיאם הריגת התינוקת יסמין ונטה בפעוטון בפתח תקווה, מקרה שיוזמת הצעת החוק הזכירה במפורש מעל בימת הכנסת בעת הגשת ההצעה לקריאה ראשונה, בעודה מאפיינת את המשטר הרגולטורי הנהוג בישראל בתחום הטיפול בגיל הרך כ-"שטח פרוץ לחלוטין. כל מי שחשקה נפשו יכול לפתוח מעון במדינת ישראל, והילדים שלנו פשוט מופקרים בתחום הזה" (הכנסת, 2018) הערכה שהמחקר מסכים איתה במידה רבה בנוגע לרגולציה הנוהגת באותה התקופה, בשל היעדר תוכנית לימודים לגיל 0-3, היעדר ההכשרה והתחלופה הגבוהה של המטפלות, וגם כאשר נקבעו סטנדרטים בחוק (למספר נשות צוות, או תקנות המבנה הפיסי) הפיקוח על העמידה ברגולציה בוצע על ידי מפקחים ללא הכשרה חינוכית (Moshel, 2024).

בשנים שלאחר חקיקת החוק המשיכו להתרחש מקרי התעללות בילדים במסגרות לגיל הרך, ובעקבותיהם תוקן החוק בשנת 2024 לצורך החמרת הענישה על מטפלות שהתעללו בילדים בגיל הרך וכדי לאפשר שידור חי של מצלמות הפיקוח להורים (הכנסת, 2024). השילוב בין תפיסה של המסגרות לגיל הרך כמסוכנות לילד והבקרה האפסית על איכותן כמוסדות חינוכיים סביר שהובילו לאמון נמוך של ההורים במסגרות לגיל הרך, וכפי שראינו בסקירת הספרות העולמית, מדובר בחסם משמעותי לשימוש בפועל בשירותי מיקור חוץ של משק הבית, גם כאשר זה זמין ובמחיר סביר (Lareau, 2011 ; Raz-Yurovich, 2014).

למרות השינויים הרשמיים במדיניות, לפי נתוני סקר משקי בית ארוך טווח, המדווחים כאן לראשונה ומספקים מאגר מידע ייחודי על כיסוי המסגרות לכל ילד במשפחה מגיל 0 לשנים 2012-2022 (ראו פירוט בהמשך), שיעור הילדים בגיל הרך הנמצאים במסגרת, מפוקחת או פרטית, לא השתנו כמצופה לאחר שינויי החקיקה. לפי אומדן סקר משקי בית ארוך הטווח, אחוז הילדים בגיל 3 שהשתלבו במסגרת לגיל הרך בשנת 2012 עמד על כ-93% בקרב יהודים לא חרדים, 98% בקרב יהודים חרדים, ו-63% בקרב ערבים. נכון לנתון האחרון משנים 2021-22, אחוז הילדים בגיל שלוש במסגרת לא השתנה במובהק בקרב יהודים, אך עלה בקרב ערבים ל-86%. עם זאת, במקביל, שיעור ההשתלבות של ילדים לפני גיל 3 במסגרות עלה משמעותית – שיעור הילדים במסגרות בין גיל שנה לשנתיים עלה בכל קבוצות האוכלוסייה והגילאים (תרשים 1). ממצא זה, לפיו הרחבת הזכאות לחינוך בגיל הרך בגיל שלוש לא לוותה בעלייה משמעותית של שיעורי הכיסוי של מסגרות לגיל הרך בקרב יהודים (מפוקחות או פרטיות), מתיישב עם הממצאים של דוֹז'רדין ועמיתיה (Dujardin et al, 2018), לפיהם השפעת הרחבת היצע המסגרות לגיל הרך בבלגיה על תעסוקת נשים התמתנה בשל דחיקה מהשוק (crowding out) של מקורות אחרים לטיפול בילדים, כמו משפחה או מיקור חוץ לא

מוסדר. בנוסף ממצאים אלו מתיישבים עם דוחות לפיהם השימוש במסגרות לגיל הרך בחברה הערבית מצומצם (מרכז טאוב, 2022). ייתכן כאמור שגם פרסום מקרים רבים של התעללות בילדים במסגרות לגיל הרך בתקשורת בתקופה זו השפיע לרעה על רמת האמון של הורים במסגרות לגיל הרך, ועל נכונותם להשתמש בהם.

תרשים 1: שינוי באחוז ההשתלבות של ילדים במסגרות, מפוקחות או פרטיות, לפי גיל הילד.ה וקבוצת אוכלוסייה, מגמה לשנים 2012-2022

הסבר: עיבודי המחבר לסקר משקי בית ארוך טווח, 2012-2022. קו המגמה נבנה באמצעות רגרסיה מקומית (LOESS) האומדנים המוצגים לשנים 2014 ו-2021 הם הממוצעים לשנים 2014-2015 ו-2021-2022 כיוון שגל הסקר נערך על פני שנתיים בשנים האמורות. אחוז הילדים במסגרת הוא ממוצע משוקלל לפי משקולות סקר משקי בית ארוך טווח, וקבוצות האוכלוסייה מוגדרות כמוסבר בפרק המתודולוגיה (ראו בהמשך).

במקביל, לפי הערכות גורמים רשמיים, רק כרבע מהילדים בישראל עד גיל שלוש (מכל קבוצות האוכלוסייה, לא פורסמה הערכה מקבילה לפי קבוצות) מתחנכים במסגרות מוכרות לרשויות ומסובסדות, וישנו שימוש נרחב במסגרות פרטיות (רבינוביץ, 2021). ההערכה מהקבילה מסקר משקי הבית ארוך הטווח היא כי עד גיל שלוש כ-62% מהילדים בישראל נמצאים במסגרת, פורמלית או פרטית, או בחלוקה לקבוצות אוכלוסייה – 73% מהילדים עד גיל שלוש מהיהודים שאינם חרדים, שיעור דומה (71%) בקרב יהודים חרדים, ורק 27% בקרב ערבים (סקר משקי בית ארוך טווח, 2021-2022). ההבדל בין המסגרות הפרטיות והמפוקחות הוא חשוב, כיוון שמסגרות החינוך לגיל הרך יקרות בישראל בהשוואה בינלאומית, גם כאשר מתחשבים בסבסוד

מהמדינה – שבתורו נמוך יחסית בהשוואה בינלאומית, מה שמשפיע לרעה על תעסוקת אימהות בישראל (שחר, 2012).

המסגרות לגיל הרך בישראל הן הטרוגניות מבחינת היקף הטיפול שהן מציעות. חלקן מציעות כיסוי של חמישה ימים בשבוע וחלקן שישה ימים, וגם בתוך יום הלימודים חלקן מציעות טיפול בילד לחצי יום, שמסתיים בדרך כלל ב-30:13, ולא מאפשר עבודה במשרה מלאה, וחלק מציעות יום מלא, שמסתיים בדרך כלל ב-30:16, ודורש גם הוא מאחר מבני הזוג לצאת מוקדם מיום העבודה הרגיל בשביל לאסוף את הילד מהמסגרת (וקנין, 2020). הערכות בישראל פרק הזמן האופייני שילדים בגיל הרך נמצאים בו במסגרת נעות ביו 30 ל-50 שעות בשבוע, בתלות בהערכה, ובכל מקרה מעל לממוצע ה-OECD של 27 שעות בשבוע, וזאת למרות הוצאה ציבורית נמוכה בהשוואה בינלאומית על שירותי חינוך וטיפול לגיל הרך (וקנין 2020; מושל, 2015; European Commission, 2019).

בישראל אין מדיניות שנועדה לסבסד מיקור חוץ שלא קשור לטיפול בילדים לצורך עידוד תעסוקת אימהות. הביטוח הלאומי בישראל מספק שירותי מיקור חוץ מסובסדים רק לצורך טיפול בקשישים (ביטוח לאומי, 2024). בהשוואה בינלאומית אוסלבסקי-לופז (Oslawski-Lopez, 2024) העריכה כי השימוש במיקור חוץ (שלא לטיפול בילדים) הוא נפוץ בישראל בהשוואה למדינות מפותחות אחרות, כ-19% ממשקי הבית בישראל לעומת 12% בממוצע מדגם של מדינות מפותחות ב-2014, וכי משקי בית בישראל השימוש השכיח במיקור חוץ הוא לצורך ניקיון הבית, בעוד בממוצע המדגם השימוש השכיח היה לצורך תיקונים קטנים (שימוש נפוץ גם בישראל). המחקר היחיד שעסק בהשפעת מיקור חוץ מעבר למסגרות בגיל הרך בישראל על תעסוקת נשים היא העבודה של צחור-שי (2020) שמצא כי שימוש במיקור חוץ מעלה את הסיכוי של נשים משכילות להיות מועסקות ב-24%, ללא השפעה מובהקת על גברים, נשים ללא השכלה, או נשים ערביות או חרדיות.

במחקר זה אתרום לספרות על צמצום פערים מגדריים במיקור חוץ באמצעות ניתוח סקר אורך ישראלי המכסה באופן מקיף את השימוש במשקי בית במיקור חוץ של עבודות הטיפול בילדים באמצעות מסגרות לילדים, עוזרת בית, או מבוגר נוסף על בני הזוג שחי במשק הבית. מאגר זה מאפשר באופן ייחודי לזהות את ההשתתפות בפועל של ילדים בגיל הרך בכל מסגרת, פרטית או ציבורית. הניתוח יתרום לספרות הכללית בבחינה מקבילה של סוגי מיקור החוץ השונים בנייתוח אורך של השלכות שימוש במיקור חוץ על משק הבית כמכלול סביב לידת ילדים וביכולת לאמוד את השפעת השימוש במיקור חוץ על צמצום הפער המגדרי בתעסוקה של בני זוג בתוך משקי בית. במחקר אבחן את השפעת מיקור החוץ על משתני תעסוקה מגוונים של נשים וגברים, ובחלוקה לקבוצות השכלה, ואתרום לספרות מצומצמת על שימוש במיקור חוץ בקרב משקי בית יהודים בישראל, ובכך יתרום לדיון בישראל על מדיניות חינוך לגיל הרך מצד השלכותיה על תעסוקת הורים.

מתודולוגיה

נתונים

הניתוח מבוסס על 9 גלים של "סקר משקי בית בישראל - סקר ארוך טווח" (להלן – סקר ארוך טווח) של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנים 2012-2022.³ מדובר בסקר של האוכלוסייה בישראל המבוסס על מדגם מייצג של בני 20+ שנבנה לפי נתונים מנהליים על התושבים של מדינת ישראל בינואר 2012, בניכוי ישראלים הגרים דרך קבע בחו"ל ודיירים במוסדות טיפוליים. בני 19 ומטה מכוסים בסקר גם כן, והם נכללים במסגרת הדגימה אם חבר במשק הבית שלהם נפל במדגם. בגל הראשון נשלח פיסית פוקד לכתובת הנדגם וראיין אותו ואת כל בני משק הבית הגרים איתו. אחוז אי ההשבה בגל הראשון עמד על 62.5% ברמת משק הבית ו-11% לפרטים בתוך משקי בית שנדגמו, ובסך הכל המדגם הראשוני כיסה 4,993 משקי בית שהשיבו לסקר, 9,047 פרטים בני 20 או יותר, ו-5,210 פרטים מתחת לגיל 20. מסגרת הדגימה של הגלים הבאים כללה את אותם המשיבים שיועדו להידגם בגל הראשון, ואת ילדיהם ובני זוגם במידה ועברו למשק בית אחר.⁴

המשקולות לסקר חושבו בנפרד למשקי בית ולפרטים. המשקולות נבנו כדי לתקן את המדגם לפי הסיכוי לאי השבה ולפי מאפייני אוכלוסייה ידועים, לפי שיטת Raking.⁵ עבור משקי בית, לאחר התיקון לאי השבה החישוב נעשה לפי שני שוליים: 1. מין וקבוצת גיל באזורים גיאוגרפיים 2. תכונות משקי הבית לפי אזורים גיאוגרפיים. עבור הפרטים, לאחר תיקון לאי השבה (בתוך משק הבית המשיב) המשקול נעשה לפי שלושה שוליים: 1. גאוגרפיה מין⁶ וגיל 2. מין והשכלה 3. מין ותכונות כוח עבודה שבועיות.⁷

³ גלים 3 ו-9 מכסים כל אחד שנתיים במקום שנה, שנים 2014-2015 ו-2021-2022, בהתאמה, לכן בסך הכל מדובר בתשעה גלים על פני השנים 2012-2022.

⁴ ילדים מצטרפים למסגרת הדגימה "הקבועה" המיועדת של הסקר, שאליה חוזרים בכל גל של הסקר, גם לאחר שיצאו ממשק הבית של הוריהם. בני זוג שהצטרפו למסגרת הדגימה לאחר הגל הראשון, אך יצאו ממשק הבית של הפרט שנדגם במקור בהמשך (מכל סיבה, למשל גירושים או פרידה) יוצאים ממסגרת הדגימה ולא ממשכים להיחקר במשק הבית החדש. לפרטים ראו: מערכת PUF: סקר ארוך טווח, מחזור שני 2013 (גרסה 2) – מתודולוגיה של סקר ארוך טווח, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2016), עמ' 1-2.

⁵ ראו פירוט נרחב יותר על השימוש ב-Raking לבניית המשקולות עבור סקר הכנסות והוצאות – (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2023): "מערכת מקדמי הניפוח נקבעה בתהליך רב-שלבי בשיטת ה-Raking, שבה מתאימים את התפלגות המדגם המנופח במקדם הניפוח ההתחלתי למספר התפלגויות חיצוניות, לפי משתני חלוקה נבחרים. ההתאמה נעשתה הן לפי תכונות משקי הבית והן לפי תכונות הנפשות בנפרד (ולא במשולב), לכל אחת מהתפלגויות." בנוסף ראו גם (Battaglia et al, 2009).

⁶ כך בתיעוד מתודולוגיית הסקר. לא פורט נוהל להתייחסות לפרטים שלא תועד עבורם מין. מדובר ב-242 תצפיות של אנשים בני 18+ בתשעת גלי הסקר והם הושמטו מהניתוח בהמשך. פרטים מתחת לגיל 18 שלא תועד עבורם מין נשארו בניתוח לחישוב מספר הילדים.

⁷ לפרטים ראו: מערכת PUF: סקר משקי בית בישראל - סקר ארוך טווח, גל חקירה ראשון 2012 (גרסה 4) – מתודולוגיה של סקר ארוך טווח, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2017), עמ' 4-5.

ניקוי, עיבוד וניתוח הנתונים התבצע באמצעות התוכנה R, עם אימות לתוצאות הרגרסיות וביצוע מבחנים סטטיסטיים נוספים באמצעות התוכנה Stata. לפירוט הספריות וגרסאות התוכנה בהן נעשה שימוש, ראו פירוט בבליוגרפיה.

מדגם המחקר

על בסיס נתוני סקר משקי בית ארוך טווח, מדגם המחקר נבנה כדי לייצג את האוכלוסייה בגילאי הפריזון במדינת ישראל. המדגם כולל משקי בית בהם שני בני זוג בגילאי 25-45, ללא מבוגרים (בני 25+) נוספים במשק הבית נוסף על הפרט ובן/בת זוגו. בשל ההבדלים המשמעותיים בין הקבוצות בחברה הישראלית מבחינת נורמות מגדריות ודפוסי פריון (Okun, 2016), המדגם צומצם ליהודים שאינם חרדים,⁸ והוחרגו ממנו זוגות בני אותו המין ושנות חיים בהן היה חסר דיווח על מספר הילדים (5 תצפיות).

החרגת החרדים מהמדגם התבצעה באמצעות הגדרת רמת הדתיות של הפרטים. סקר משקי הבית ארוך הטווח תמיד כלל שאלה על רמת הדתיות, שמאפשרת לזהות חרדים. עם זאת, עד שנת 2018 השאלה נשאלה רק עבור המשיב לשאלון, מה שעלול לייצר בעיה עבור משקי בית מעורבים. החל משנת 2019, נשאלים כל בני 16 ומעלה במשק בית, לכן נעשתה זקיפה לפרט על בסיס תשובות מאוחרות (לפי התגובה השכיחה). בשביל לזהות פרטים ומשקי בית חרדיים ולהחריג אותם מהניתוח, בשל תכונותיהם השונות ביחס לעבודה, ילודה ויחסי מגדר במשק הבית, והמדגם הקטן שלא מאפשר ניתוח נפרד של אוכלוסייה זו, הונהג קריטריון מחמיר – כל פרט שגר באחת השנים עם פרט חרדי הוגדר כחרדי, והוחרג ממדגם המחקר

החרגת הערבים מהמדגם התבצעה באמצעות השייך של פרטים ללאום. כל משק בית בסקר שוייך ללאום (ערבי, יהודי או אחר). בדומה לקריטריון במקרה של חרדים, גם כאן הונהג קריטריון מחמיר – כל פרט שהתגורר עם ערבי הוגדר כערבי,⁹ וכלל משקי הבית הערבים הוחרגו מהניתוח בשל מיעוט תצפיות לניתוח נפרד.

גודל המדגם משתנה מעט לפי המשתנה התלוי – בשל החרגת שנות חיים בהן הפרט או בן/בת הזוג עובדים בשעות לא קבועות, מדגם ניתוח שעות העבודה (ראו מייד) עומד על 1,310 משקי בית ייחודיים. בשל החרגת משקי בית שנות חיים בהן היה חסר דיווח על הכנסה מעבודה עבור הפרט או בן/בת הזוג מהניתוח המבוסס על הכנסה מעבודה (ראו בהמשך), מדגם ניתוח זה עומד על 1,335 משקי בית ייחודיים. מדגם המחקר עבור

⁸ סקר משקי בית ארוך טווח לא מקטלג באופן ישיר פרטים לפי קבוצת אוכלוסייה, אלא לפי משק הבית בו הם מתגוררים, ולא שואל פרטים באופן ישיר מה מידת הדתיות שלהם עד 2019. בנוסף, ישנן מספר תצפיות מצומצם של משקי בית שכוללים ערבים ויהודים, שסביר שמאפייניהם ייחודיים. לכן הונהג קריטריון מחמיר – פרט שהוא או אחד מבני ביתו הגדיר את עצמו כחרדי או מוגדר כערבי בתקופת הניתוח הוחרג מהמדגם.

⁹ שיעור משקי הבית המעורבים הללו קטן (1.4% ממשקי הבית שהשתתפו בסקר).

שאר המשתנים התלויים כולל לאחר ניקוי הנתונים 1,346 משקי בית ייחודיים (מהם בן הזוג ובת הזוג מתוך כל משק בית ישמשו לבניית מדגם הנשים והגברים בניתוח הפרטים), ובממוצע 4.1 תצפיות לפרט. סיווג בני הזוג נעשה באמצעות המשתנה המפרט את יחס הקרבה בין המשיב לכל אחד מבני הבית, מה שאפשר לייצר מזהה ייחודי לבן הזוג של כל משיב עם בן או בת זוג במשק הבית.

משתנים

משתנים תלויים

לצורך ניתוח השפעת מיקור חוץ של טיפול בילדים בגיל הרך על מאפייני התעסוקה של אבות ואמהות ועל הפער המגדרי במאפייני תעסוקה אלה בקרב בני הזוג, יבחנו משתני התוצאה הבאים:

משתנים תלויים לפרט

לכל אחד מבני הזוג הוגדרו משתני התוצאה הבאים:

שעות עבודה בדרך כלל: מספר שעות עבודה שבועיות בדרך כלל על פי דיווח עצמי לסקר, כולל דיווחים של אפס שעות עבודה בדרך כלל לפרטים שאינם עובדים. משיבים שהשיבו כי שעות העבודה שלהם בדרך כלל אינן קבועות (5.3% מהמשיבים) הוחרגו מניתוח שעות העבודה. בוצע מיצוע קצה עליון ב-60 שעות עבודה לשבוע, כלומר – מתוך הנחה שחלק ניכר מהמשיבים שהשיבו כי הם עובדים בדרך כלל יותר מ-60 שעות בשבוע התבלבלו במענה, מספר השעות המדווח המקסימלי נקטע בערך של 60. השינוי השפיע על כ-7.4% תצפיות ממדגם המחקר, או כ-776 שנות חיים.

מועסקות: משתנה תוצאה בינארי (0 – לא מועסקות, 1 – מועסקות) שהורכב לפי ההגדרות הסטטיסטיות הרגילות המשמשות את הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ובסקר כוח האדם (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2015) – משיבים.ות הוגדרו כמועסקים.ות אם עבדו לפחות שעה אחת בתשלום בשבוע הקובע (השבוע שהסתיים בשבת שלפני המענה על הסקר), או אם השיבו כי יש להם עבודה ממנה נעדרו זמנית.¹⁰

חודשי עבודה: כפי שעלה בסקירת הספרות, מחקרים קודמים מצאו כי חודשים מחוץ לעבודה מסבירים היטב את קנס האמהות (Budig at al, 2023; Staff and Mortimer, 2012; Budig and Hodges, 2010; Gangl and Ziefle, 2009). בהתאם, אחד מהמשתנים התלויים שיבחנו הוא מספר חודשי העבודה השנתיים של הפרט בכל מקומות העבודה, משתנה המשקף יציבות תעסוקתית על פני השנה וצבירת ניסיון תעסוקתי.

¹⁰ על בסיס המשתנה "תכונות כוח עבודה שבועיות", תשובות 1 עד 3.

עבור תצפיות שלא דיווחו על חודשי העבודה מכל מקומות העבודה (8.8% משנות החיים במדגם, כ-964 תצפיות), הוצבו מספר החודשים מהשנה שעבדו בעבודות הנוכחיות שלהם, מתוך הנחה שמדובר באינדיקטור לחוסר יציבות תעסוקתית.¹¹

משתנים תלויים ברמת משק הבית

על מנת לזהות פערים בין בני הזוג במשתני שוק עבודה שונים בתוך משק הבית, יבחנו מספר משתני תוצאה ברמת משק הבית:

פער שעות עבודה לזוג: שעות העבודה בדרך כלל של בן הזוג, פחות שעות העבודה בדרך כלל של בת הזוג.

פער חודשי העבודה לזוג: חודשי העבודה של בן הזוג, פחות חודשי העבודה של בת הזוג, ברמת משק הבית.

האחוז שמהווה ההכנסה מעבודה של בת הזוג מסה"כ ההכנסה מעבודה של בני הזוג: בעקבות מחקר קודם שמצא כי האחוז שמהווה ההכנסה של האישה מסה"כ ההכנסה של משק הבית מהווה אינדיקציה חזקה ליחסי הכוחות והדפוסים המגדריים בתוך משק הבית (Musick et al, 2020; Bertrand et al, 2015), המשתנה הוגדר כאחוז שמהווה ההכנסה מעבודה של האישה מתוך סה"כ ההכנסה מעבודה של שני בני הזוג.

משתנים בלתי תלויים

משתנים בלתי תלויים המשתנים על פני זמן

המשתנה הבלתי תלוי העיקרי במחקר זה מודד את מיקור החוץ של משימות הטיפול בילדים צעירים על-ידי בחינת קיומו של מצב בו ישנו לפחות ילד אחד בגילאי 0-4 במשק הבית שאינו נמצא במסגרת:

ילד בגילאי 0-4 ללא מסגרת לגיל הרך (בזמן t): באופן ייחודי לסקר הכנסות משקי בית ארוך הטווח, המשיבים נשאלים, על כל ילד בגיל 4 ומטה במשק הבית בנפרד, את השאלה – " האם [שם הילד] [נמצא/ת במסגרת כלשהי, כגון מעון יום, גן משפחות, או פעוטון (כולל חדר)? לא כולל מטפלת בביתה או בביתכם." הנחיות השאלון מבהירות כי גם ילד שנמצא בעת המענה על השאלון בחופשה ממסגרת נחשב לילד במסגרת. שאלה זו ייחודית בספרות כיוון שהיא מאפשרת לזהות שימוש במיקור חוץ ברזולוציה גבוהה: לזהות העברת הילד למסגרת מחוץ לבית, להבדיל מנוכחות ילד בגיל המתאים שאינו במסגרת. על בסיס שאלה זו, הוגדר משתנה בינארי לכל משק בית שמקבל את הערך 1 אם יש לפחות ילד אחד בגילאי 0-4 במשק הבית שאינו נמצא במסגרת, ו-0 אחרת.

¹¹ פרט אחד במדגם דיווח על יותר חודשי עבודה בעבודתו הנוכחית מאשר לאורך השנה, ועבורו הוצב הערך הגבוה מבין השניים.

פרט למשתנה זה, המודל מפקח על המשתנים הבאים :

מספר ילדים בגיל הרך במשק הבית (בזמן t) : כיוון שכל ילד מדווח בסקר כתצפית נפרדת, כדי למדוד את מספר הילדים בגיל הרך (0-4) במשק הבית משתנה זה סוכם לכל משק בית את מספר הילדים בגיל 0-4.

בנוסף, לכל תצפית חושב הנתון המקביל למשתנה התלוי הנבדק עבור בן זוגה¹² – כלומר, לכל תצפית יש משתנה נוסף של *שעות עבודה בדרך כלל של בן הזוג, תעסוקת בן הזוג, חודשי עבודה לבן זוג, שמשמש כמשתנה בקרה לניתוח ברמת הפרט*. סיווג בני הזוג נעשה באמצעות המשתנה המפרט את יחס הקרבה בין המשיב לכל אחד מבני הבית, מה שאפשר לייצר מזהה ייחודי לבן הזוג של כל משיב עם בן או בת זוג במשק הבית.

בקרה על גיל לא עלתה כנחוצה בשל צמצום המדגם לגילאי העבודה וההורות העיקריים לאוכלוסייה היהודית הלא חרדית (25-45), והשימוש באפקטים קבועים לפי זמן. לכן, ובשביל למנוע ספציפיקציית יתר בבקרה מקבילה על גיל וזמן, משתנה הגיל לא נכלל במודל.

משתנים בלתי תלויים הקבועים על פני זמן

כפי שיפורט בהמשך, האסטרטגיה האמפירית של עבודה זו מבוססת על אפקטים קבועים (Fixed-effects models), שיטה שלא מאפשרת להכניס לרגרסיה משתנים קבועים על פני זמן ברמת הפרט או משק בית. לכן, הניתוח של המשתנים הבאים ייעשה "מחוץ לרגרסיה" בדומה ל-(Raz-Yurovich and Okun, 2024). כלומר, הניתוח יתבצע ברגרסיה נפרדת לכל רמה של המשתנה. המשתנים הללו, הקבועים על פני זמן, הם :

השכלת פרט : לשם חלוקת הניתוחים ברמת הפרט לרגרסיות נפרדות לפי רמת השכלה, כל פרט סווג לאחת משלוש קבוצות השכלה לפי ההשכלה הגבוהה ביותר שהפרט קיבל באותה השנה. השכלה גבוהה (תואר ראשון ומעלה), השכלה בינונית (תעודת בגרות או תעודה על תיכון לא אקדמית) והשכלה נמוכה (ללא תעודה, סיום תיכון או תעודה אחרת).¹³

השכלת משק בית : לשם חלוקת הניתוחים ברמת משק הבית לרגרסיות נפרדות לפי רמת השכלה, ובשל מיעוט תצפיות שיאפשרו לחלק את משקי הבית לתשע קבוצות ממצות על בסיס שלוש קבוצות השכלה לכל בן זוג, כל משק בית סווג לפי ההשכלה הגבוהה ביותר של שני בני הזוג במשותף : משכילים (שני בני הזוג

¹² או בת זוגתו עבור הגברים.
¹³ מספר שנות החיים של נשים וגברים בנייתוח הנפרד לבני הזוג משתנה מעט בשל חוסרים בערך משתנה ההשכלה בחלק משנות החיים – 127 חוסרים במשתנה עבור גברים, ו-136 חוסרים במשתנה ההשכלה עבור גברים. תצפיות אלו הוחרגו מהניתוח, החרגה שלא השפיע על מספר משקי הבית הייחודיים שנבחנו.

בעלי תואר ראשון ומעלה), האישה משכילה (רק האישה מחזיקה בתואר ראשון), הגבר משכיל (רק הגבר מחזיק בתואר ראשון) ולא משכילים (לשני בני הזוג אין תואר ראשון).

אסטרטגיה אמפירית

על מנת לזהות את האפקט של מיקור חוץ על תעסוקת הורים, מחקר זה עושה שימוש בניתוח פאנל של נתוני סקר משקי הבית ארוך הטווח של השנים 2012-2022, שמכסה 9 גלים ו-1,346 משקי בית ייחודיים שעמדו בקריטריונים לבניית מדגם המחקר, על פני 11 שנים. מבחינת מספר משקי הבית, גודל המדגם הוא בטווח הנמוך, אך אופייני לספרות הרלוונטית של ניתוחי פאנל מבוססי סקר. עם זאת, מדובר בחלון זמנים קצר יחסית עבור הניתוח, שלא מאפשר להדגים את השפעת ההורות בטווח הארוך (ראו לדוגמה Gangl and Harknes, 2016; Ziefle, 2009). עם זאת, המדגם גדול דיו בשביל לבצע את ניתוח הפאנל עבור המשתנים המרכזיים לטווח הקצר, כפי שיפורט להלן.

בעבודה יוצגו שלושה סוגי ניתוח: ניתוח פאנל לתכונות פרט (ניתוח נפרד לבן הזוג ולבת הזוג), ניתוח פאנל לתכונות משק בית ברמת הזוג, וניתוח עוקב (lagged), המציגים את הקשר בין מיקור חוץ של משקי הבית ותוצאות שוק עבודה שונות.

אסטרטגיית הזיהוי בה יעשה שימוש היא ניתוח פאנל. כלומר, שימוש בעובדה שהסקר מכסה את אותם הפרטים לאורך זמן בשביל לנקות מהתוצאות את השפעתן של תכונות בלתי נצפות קבועות לפרט (או למשק הבית), מה שמשאיר רק את התכונות המשתנות על פני הזמן כגורמים שיכולים להשפיע על התוצאה. במחקר זה יעשה שימוש באפקטים קבועים (fixed effects) שעלו כסוג הבקרה הנכון למודל לפי תוצאות מבחן Hausman (1978). לפי תוצאות מבחן Wald, הן אפקטים קבועים לפי פרט והן לפי זמן נחוצים למודל. מבחנים אלו מומשו באמצעות התוכנה Stata.

עבור הניתוח לתכונות פרט, ובעקבות הספרות (Raz-Yurovich and Okun, 2024) הניתוח כלל בקרה על מאפייני בני הזוג המקבילים בעת החישוב – למשל, באומדן שעות העבודה של בת הזוג ביחס לנוכחות ילד בגילאי 0-4 ללא מסגרת במשק הבית, הרגרסיה מפקחת במקביל על שעות העבודה בדרך כלל של בן זוגה – משתנה שמשתנה על פני הזמן, ובעל השפעה משמעותית על כלכלת משק הבית.

בשל העובדה שרוב הפרטים לא משנים את הסטטוס ההשכלתי שלהם לאורך תקופת המדגם, ומאחר והספרות מראה שיש הבדלים משמעותיים בין קבוצות השכלה והכנסה בדפוסי קנס האמהות (Dujardin, Scherer and Pavolini, 2023; Goux and Maurin, 2010; et al, 2018), הניתוח המרכזי בוצע בנפרד לפי קבוצות השכלה. ברמת הפרט, הניתוח התבצע לשלוש קבוצות השכלה מפורטות כמתואר מעלה.

עבודה זו ייחודית בכך שקובץ הנתונים בו נעשה שימוש מכסה כל ילד. ה במשק הבית כתצפית נפרדת לאורך כל תקופת הניתוח, בפירוט של הגיל ברמת השנה, ומפרט לכל אחד. ת מהם. ן אם הוא. היא נמצא. ת במסגרת או לא, מגיל 0. למיטב ידיעתי, אף מאגר מידע אחר שנותח בספרות לא מאפשר בקרה מסוג זה על המסגרות של כל ילד במשק הבית, במקביל לדיווח על מספר ועיסוק כל אחד מבני משק הבית, ועל העסקת עובד. ת משק בית. רמת פירוט זו מאפשרת בדיקה של השפעת נוכחות ילד בגילאי 0-4 ללא מסגרת, גם בבקרה על המאפיינים הקבועים והמשתנים העשויים להשפיע על תעסוקת והכנסת האם.

הצורה כללית של הניתוח עבור תכונות הפרט, עם אפקטים קבועים עבור הפרט (i) והשנה (t), לכל משתנה תלוי (y):

משוואה 1-

$$y_{i,t} = \beta_0 + \beta_1(\text{Child } 0 - 4 \text{ not in childcare}) + \beta_2(\text{Children } 0 - 4) + \beta_3(\text{y partner}) + \epsilon$$

כאשר המשתנה הבלתי תלוי המרכזי למחקר זה – *Child not in childcare 0 – 4*, הוא משתנה בינארי המודד האם ישנו במשק הבית לפחות ילד אחד בגילאי 0-4 שאינו מטופל במסגרת לגיל הרך, והוא אמור לתפוס את השפעת (אי)כניסה של ילד למסגרת בגיל הרך על משתני התוצאה התעסוקתיים השונים של ההורים. *Children 0 – 4* הוא משתנה רציף למספר הילדים בגילאי 0-4 במשק הבית ו-*y partner* הוא משתנה בקרה על המשתנה המקביל למשתנה התלוי של הפרט עבור בן/בת הזוג (שעות עבודה לשעות עבודה, חודשי עבודה לחודשי עבודה, תעסוקה לתעסוקה). כל רגרסיה כזו התבצעה בנפרד עבור כל מגדר וכל קבוצת השכלה.

הניתוח ברמת משק הבית, עבור בני הזוג, דומה בצורה הכללית שלו, עם שני הבדלים עיקריים: ראשית, בשל מיעוט התצפיות עבור חיתוך משותף של שלוש רמות השכלה לכל אחד מבני הזוג, הניתוח נעשה על רמות השכלה מקובצות ברמת הזוג – שני בני הזוג בעלי השכלה גבוהה, רק האישה, רק הגבר, או אף אחד מהם. שנית, מאחר והמשתנים התלויים שנותחו ברמת משק הבית (*y_household*) מתארים את הפער בין בני הזוג במשתני תוצאה שונים, או את האחוז שמהווה הכנסת האישה מסה"כ ההכנסה של משק הבית, לא נכללו ברגרסיה משתני תכונות בן הזוג:

משוואה 2-

$$y_household_{i,t} = \beta_0 + \beta_1(\text{Child not in childcare } 0 - 4) + \beta_2(\text{Children } 0 - 4) + \epsilon$$

הניתוח השלישי נועד לבדוק האם לשימוש במיקור חוץ סביב הלידה השפעה לטווח הבינוני על משקי הבית. בנוסף לניתוח המרכזי של השפעת ילד ללא מסגרת לגיל הרך על משתני תוצאה שונים, נותחה השפעת נוכחות ילד ללא מסגרת בעיכוב (lag) של שנה, שנתיים ושלוש. כלומר, נאמדה ההשפעה הצפויה של ילד בגילאי 0-4 ללא מסגרת על המשתנים התלויים בשנים העוקבות – שנה לאחר שהילד היה ללא מסגרת לגיל הרך, שנתיים ושלוש, כאשר שאר המשתנים הבלתי תלויים נשארים זהים – עבור אותו הפרט והשנה:

משוואה 3 –

$$y_{i,t} = \beta_0 + \beta_1(\text{Child not in childcare } 0 - 4_{(t-1/t-2/t-3)}) + \beta_2(\text{Children } 0 - 4_t) + \beta_3(y \text{ partner}_t) + \epsilon$$

תוצאות

ניתוח תיאורי

להלן יוצגו התפלגויות המשתנים המרכזיים של עבודה זו במדגם המחקר, ברמת הפרט לפי מגדר והשכלה (טבלה 1) וברמת משק הבית לפי קבוצות השכלה (טבלה 2).

כפי שניתן לראות בטבלה 1, שעות העבודה, חודשי העבודה, והסיכוי להיות מועסקת. עולים כולם עם העלייה ברמת ההשכלה, הן בקרב גברים והן בקרב נשים. לעומת זאת, ממאפייני בן/בת הזוג ניכר כי מאפייני התעסוקה של נשים לא עולים עם השכלת בן זוגן – בנות הזוג של גברים משכילים יותר לא עובדות יותר שעות בשבוע בממוצע, לא עובדות יותר חודשים בשנה, וסיכוייהן להיות מועסקות אינם גבוהים יותר.

מספר הילדים בגיל 0-4 של פרטים במדגם לא משתנה משמעותית לפי השכלה, אך הוא גבוה במעט בקרב משכילים. מבחינת שימוש במיקור חוץ, הסיכוי שילד בגיל 0-4 יהיה ללא למסגרת לגיל הרך הוא דומה ברמות ההשכלה השונות של גברים ונשים – ונע בין כ-16% (לגברים ונשים משכילים) לכ-14% (עבור גברים ונשים בעלי השכלה בינונית).

טבלה 1: סטטיסטיקה תיאורית ברמת הפרט, לפי מגדר והשכלת פרט, מדגם המחקר

נשים			גברים			משתנים תלויים
השכלה גבוהה (N=3580)	השכלה בינונית (N=1419)	השכלה נמוכה (N=352)	השכלה גבוהה (N=2964)	השכלה בינונית (N=1590)	השכלה נמוכה (N=807)	
						שעות עבודה בדרך כלל
34.4 (15.5)	30.9 (17.2)	27.7 (18.8)	44.2 (13.5)	43.0 (16.5)	42.1 (19.2)	
						חודשי עבודה
9.97 (3.73)	9.38 (4.30)	8.40 (4.92)	11.1 (2.56)	10.8 (2.97)	10.2 (3.72)	
						מועסקות
85.9%	81.0%	73.0%	94.3%	91.9%	84.3%	1 = כן
14.1%	19.1%	27.0%	5.7%	8.1%	15.8%	0 = לא

						משתנים בלתי תלויים
						ילד בגיל 0-4 ללא מסגרת לגיל הרך
15.7%	14.2%	14.8%	16%	14.3%	14.6%	1 = יש ילד ללא מסגרת
84.3%	85.7%	85.2%	84.0%	85.7%	85.4%	0 = אין ילד ללא מסגרת
43.8 (14.6)	43.6 (16.0)	38.0 (21.1)	33.0 (16.3)	33.8 (16.1)	32.2 (16.6)	שעות עבודה בדרך כלל – בן/בת זוג
						בן/בת זוג מועסקת
93.1%	91.6%	79.8%	83.3%	85.2%	82.8%	1 = כן
6.9%	8.4%	20.2%	16.6%	14.9%	17.2%	0 = לא
10.9 (2.84)	10.8 (2.93)	10.0 (3.86)	9.71 (4.00)	9.88 (3.86)	9.37 (4.27)	חודשי עבודה – בן/בת זוג
0.921 (0.822)	0.799 (0.795)	0.719 (0.787)	0.923 (0.814)	0.796 (0.812)	0.844 (0.796)	מספר ילדים בגיל 0-4 במשק הבית

הערה: מחושב לפי שנות-חיים ברמת הפרט, סקר הכנסות משקי בית ארוך טווח 2012-2022, מדגם המחקר עבור

ניתוח חודשי עבודה (5,361 שנות חיים לגברים ו-5,351 לנשים, עבור 1,346 משקי בית ייחודיים).¹⁴ למשתנים רציפים

מוצג ממוצע (וסטיית תקן), למשתנים בינאריים מוצג אחוז המקבלים ערך 1 ואחוז המקבלים ערך 0.

¹⁴ מספר שנות החיים של נשים וגברים בניתוח הנפרד לבני הזוג משתנה מעט בשל חוסרים בערך משתנה ההשכלה בחלק משנות החיים – 127 חוסרים במשתנה עבור גברים, ו-136 חוסרים במשתנה ההשכלה עבור גברים. תצפיות אלו הוחרגו מהניתוח.

ברמת משק הבית (טבלה 2), ניתן לראות שהפערים בין נשים וגברים במאפייני שוק עבודה קטנים במיוחד כאשר רק האישה משכילה, וגדולים במיוחד כאשר רק הגבר משכיל. כך לדוגמא, במשקי בית בהם רק הגבר משכיל, האחוז שמהווה ההכנסה מעבודה של בת הזוג מסה"כ ההכנסה מעבודה של בני הזוג עומד על כ-30%, לעומת כ-44% בממוצע במשקי בית בהם רק האישה משכילה. דפוס דומה ניתן לראות בפער הממוצע לטובת הגבר בחודשי העבודה של בני הזוג, ובשעות העבודה השבועיות בדרך כלל של בני הזוג. מבחינת מספר הילדים בגילאי 0-4, אין במדגם הבדלים גדולים לפי פרופיל ההשכלה של משק הבית, אך למשקי בית משכילים מעט יותר ילדים בממוצע ממשקי בית לא משכילים. גם מבחינת שימוש במסגרות לגיל הרך אין הבדלים גדולים בין קבוצות ההשכלה, עם סיכוי מעט גבוה יותר שיהיה במשק הבית ילד קטן ללא מסגרת לגיל הרך במשקי בית בהם רק בן הזוג משכיל (17% לעומת כ-15% בממוצע המדגם).

טבלה 2: סטטיסטיקה תיאורית ברמת הזוג, לפי מגדר והשכלת בני הזוג, מדגם המחקר

כלל המדגם (N=5485)	לא משכילים (N=1394)	הגבר משכיל (N=511)	האישה משכילה (N=1128)	משכילים (N=2452)	
10.4 (21.3)	11.2 (23.0)	14.8 (21.2)	6.94 (21.8)	10.6 (19.9)	פער שעות עבודה
1.15 (4.75)	1.27 (5.12)	2.12 (5.01)	0.337 (4.60)	1.26 (4.47)	פער חודשי העבודה
37.4 (26.2)	37 (26.5)	29.6 (24.9)	44.3 (27.2)	36.2 (25)	האחוז שמהווה ההכנסה מעבודה של בת הזוג מסה"כ ההכנסה מעבודה של בני הזוג (%)
0.876 (0.814)	0.768 (0.789)	0.857 (0.805)	0.887 (0.835)	0.937 (0.815)	ילדים בגיל 0-4 במשק הבית
					ילד בגיל 0-4 ללא מסגרת לגיל הרך
15.3%	13.7%	17.0%	15.5%	15.8%	1 = יש ילד ללא מסגרת
84.7%	86.3%	83.0%	84.5%	84.2%	0 = אין ילד ללא מסגרת

הערה: מחושב לפי שנות-חיים ברמת משק הבית (5,485 שנות חיים, עבור 1,346 משקי בית ייחודיים), סקר הכנסות משקי בית ארוך טווח 2012-2022, מדגם המחקר עבור ניתוח חודשי עבודה. למשתנים רציפים מוצג ממוצע (וסטיית תקן), למשתנים בינאריים מוצג אחוז המקבלים ערך 1 ואחוז המקבלים ערך 0.

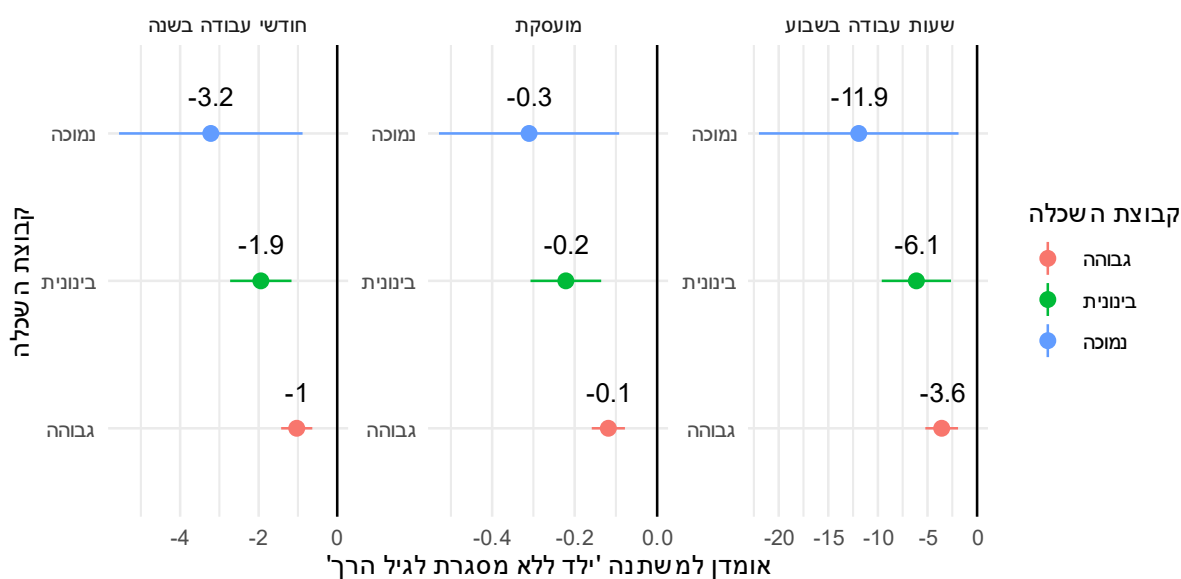
תוצאות ברמת הפרט עבור נשים

כמתואר במשוואה 1, בוצע ניתוח ברמת הפרט בעזרת רגרסיה מרובת משתנים עם אפקטים קבועים לשנה ולפרט. האומדנים לניתוח זה העלו כי לילד.ה בגילאי 0-4 ללא מסגרת במשק הבית השפעה שלילית מובהקת (ברמת $p < 0.01$ לפחות) על מאפייני שוק העבודה של אמהות, לכל קבוצת השכלה ולכל המשתנים התלויים (טבלה 3). זאת גם בבקרה על מספר הילדים בגילאי 0-4 במשק הבית, ומאפייני שוק העבודה המקבילים של בן הזוג (ראו תת פרק "משתנים"). במילים אחרות – אומדנים אלו אומנם בוצעו ברמת הפרט, אך הם מתחשבים במאפייני התעסוקה של משק הבית. כל התוצאות המוצגות להלן עמידות לספסיפיקציות הכוללות בקרה על העסקת עובד.ת משק בית.

כפי שניתן לראות בתרשים 2, ההשפעה השלילית של ילד ללא מסגרת לגיל הרך על מאפייני תעסוקת אימהות מחמירה ככל שהשכלת האם נמוכה יותר, לכל המשתנים התלויים. תוצאות הניתוח מעלות כי נשים משכילות עם ילד.ה בגילאי 0-4 מחוץ למסגרת במשק הבית צפויות לעבוד 3.6 שעות בשבוע פחות בהשוואה לאישה עם ילד.ה במסגרת, הסיכוי שלה להיות מועסקת נמוך ב-12 נקודות אחוז, והיא צפויה לעבוד חודש פחות בשנה. מנגד, אישה בעלת השכלה נמוכה צפויה לעבוד 11.9 שעות פחות. זאת כיוון שהסיכוי שלה לעבוד נמוך בהרבה – ב-31% פחות מאישה בעלת השכלה נמוכה ששלחה את הילד.ה למסגרת – ובהתאם, היא גם צפויה לעבוד 3.2 חודשים פחות בשנה. האומדנים המקבילים לנשים בעלות השכלה בינונית נמצאות בין האומדנים לנשים בעלות השכלה גבוהה והאומדנים לנשים בעלות השכלה נמוכה לכל המשתנים התלויים. יש לציין כי האומדנים עבור נשים בעלות השכלה נמוכה מדויקים פחות מאשר של נשים בעלות השכלה גבוהה, כי מדובר בקבוצה קטנה יותר במדגם המחקר. עם זאת, תוצאות הניתוח מעלות שהפגיעה במאפייני התעסוקה של נשים יורדת עם ההשכלה לכל משתני התוצאה.

תרשים 2 : אומדנים ורווח סמך של 95% להשפעת ילד מחוץ למסגרת על מאפייני תעסוקה של נשים, לפי

קבוצות השכלה

מקור : רגרסיה מרובת משתנים עם אפקטים קבועים לשנה ולפרט, ובקרה על מספר ילדים ומאפייני תעסוקת בן זוג (ראו טבלה 3)

עבור משתנה מספר הילדים בגיל 0-4, שניתן להתייחס אליו כאל קירוב לקנס האמהות בטווח הקצר, המשתנה עלה כמשמעותי הרבה פחות מילד בגיל 0-4 ללא מסגרת לגיל הרך (טבלה 3). כל ילד נוסף בגיל 0-4 השפיע באופן שלילי במובהק על חודשי העבודה ושעות העבודה של נשים עם השכלה גבוהה ובינונית, ללא השפעה מובהקת על נשים עם השכלה נמוכה (ייתכן שבשל גודל המדגם המצומצם יותר לנשים בעלות השכלה נמוכה). עוצמת ההשפעה של כל ילד נוסף בגיל 0-4 על חודשי העבודה ושעות העבודה של נשים נמוכה בפחות מחצי מההשפעה של ילד אחד לפחות ללא מסגרת לגיל הרך. כל האומדנים להשפעה על חודשי העבודה של ילד בגיל 0-4 היו נמוכים מ-0.8 חודשים או לא מובהקים, וכל האומדנים להשפעת ילד ללא מסגרת היו גבוהים מחודש שלם. בדומה, כל האומדנים להשפעת ילד נוסף בגיל 0-4 על שעות העבודה של האם היו נמוכים משמעותיים בשבוע או לא מובהקים, וכל האומדנים להשפעת ילד בגיל 0-4 ללא מסגרת היו גבוהים משלוש שעות בשבוע. ממצאים אלו מעלים כי מיקור חוץ של טיפול בילדים באמצעות מסגרת לגיל הרך יכולה למתן באופן משמעותי את קנס האימהות בטווח הקצר במונחי חודשי העבודה בשנה, שעות העבודה בשבוע, ושיעור התעסוקה.

טבלה 3 : תוצאות אומדן רגרסיית אפקטים קבועים לנשים ברמת הפרט, לפי משתנה תלוי ורמת השכלה

מועסקת (1=כן, 0=לא)			שעות עבודה בדרך כלל בשבוע			חודשי עבודה בשנה			משתנה תלוי
9	8	7	6	5	4	3	2	1	מודל
נמוכה	בינונית	גבוהה	נמוכה	בינונית	גבוהה	נמוכה	בינונית	גבוהה	קבוצת השכלה
									משתנים בלתי תלויים
-0.310**	-0.221***	-0.118***	-11.930*	-6.119***	-3.568***	-3.219**	-1.945***	-1.031***	ילד 0-4 ללא מסגרת לגיל הרך
(0.111)	(0.044)	(0.021)	(5.092)	(1.779)	(0.841)	(1.184)	(0.398)	(0.202)	
0.021	-0.014	-0.007	1.594	-1.741*	-0.873*	0.216	-0.735***	-0.298**	ילדים בגיל 0-4
(0.074)	(0.020)	(0.010)	(2.851)	(0.845)	(0.429)	(0.798)	(0.210)	(0.104)	
						0.041	0.084	0.084**	חודשי עבודת בן זוג
						(0.131)	(0.056)	(0.026)	
			0.049	0.041	0.044*				שעות עבודת בן זוג תעסוקת בן זוג
			(0.078)	(0.053)	(0.022)				
0.130	0.131*	0.116***							
(0.100)	(0.060)	(0.031)							
0.628	0.557	0.451	0.701	0.649	0.578	0.672	0.625	0.495	R2
0.306	0.327	0.273	0.415	0.448	0.428	0.387	0.430	0.332	R2 Adj.
0.069	0.059	0.028	0.057	0.039	0.017	0.060	0.070	0.025	R2 Within
0.055	0.056	0.027	0.038	0.036	0.016	0.045	0.067	0.024	R2 Within Adj.
352	1417	3580	300	1266	3247	352	1417	3580	שנות חיים
153	474	865	136	449	845	153	474	865	פרטים

+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

הערות : סטיות תקן רובסטיות להטרוסקדסטיות (HC1). מספר התצפיות לרגרסיות שעות העבודה מצומצם יותר

בשל השמטת שנות-חיים בהן פרטים עבדו בשעות לא קבועות מהרגרסיה.

תוצאות ברמת הפרט עבור גברים

בניתוח המקביל שנערך עבור בני הזוג, אף אחת מהתוצאות לניתוח ברמת הפרט עבור השפעת ילד בגילאי 0-4 ללא מסגרת לא עלו כמובהקות, בהתאם להשערה 3 (טבלה 4). עבור גברים משכילים, האומדן להשפעת ילד נוסף בגיל 0-4 על שעות העבודה בדרך כלל בשבוע עלה כחיובי (מעט פחות משעה יותר בשבוע לכל ילד) ומובהק ($p < 0.05$). תוצאה זו קונסיסטנטית עם חלק מהמחקרים הקודמים שזיהו "פרמיית אבהות" להכנסת אבות (Killewald, 2013) אך מדובר באפקט מתון – לדוגמא, לעובד ישראלי במשרה מלאה, מדובר בעלייה של כ-2% בהיצע העבודה.

טבלה 4 : תוצאות אומדן רגרסיית אפקטים קבועים לגברים, לפי משתנה תלוי ורמת השכלה

משתנה תלוי			שעות עבודה בדרך כלל בשבוע			חודשי עבודה בשנה			מודל
9	8	7	6	5	4	3	2	1	
נמוכה	בינונית	גבוהה	נמוכה	בינונית	גבוהה	נמוכה	בינונית	גבוהה	קבוצת השכלה
									משתנים בלתי תלויים
0.029 (0.044)	0.016 (0.024)	0.008 (0.014)	0.449 (1.912)	0.031 (1.322)	0.742 (0.716)	-0.562 (0.422)	0.271 (0.242)	0.277+ (0.151)	ילד 0-4 ללא מסגרת
-0.006 (0.024)	0.006 (0.015)	-0.003 (0.008)	0.297 (1.133)	0.597 (0.729)	0.911* (0.420)	0.459+ (0.249)	0.102 (0.152)	0.050 (0.087)	ילדים בגיל 0-4
						0.029 (0.038)	0.045 (0.029)	0.043* (0.018)	חודשי עבודת בת זוג
			0.049 (0.057)	0.014 (0.033)	0.046* (0.020)				שעות עבודת בת זוג
0.038 (0.042)	0.065* (0.033)	0.062** (0.020)							תעסוקת בת זוג
0.616	0.517	0.374	0.720	0.708	0.565	0.629	0.574	0.405	R2
0.397	0.250	0.182	0.542	0.529	0.418	0.417	0.339	0.222	R2 Adj.
0.002	0.007	0.008	0.002	0.001	0.007	0.011	0.005	0.005	R2 Within
-0.004	0.005	0.007	-0.005	-0.002	0.006	0.005	0.002	0.004	R2 Within Adj.

מועסק (1=כן, 0=לא)			שעות עבודה בדרך כלל בשבוע			חודשי עבודה בשנה			משתנה תלוי
9	8	7	6	5	4	3	2	1	
נמוכה	בינונית	גבוהה	נמוכה	בינונית	גבוהה	נמוכה	בינונית	גבוהה	קבוצת השכלה
806	1589	2963	699	1408	2717	806	1589	2963	שנות חיים
283	555	685	261	526	676	283	555	685	פרטים
+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001									

הערות: סטיות תקן רובסטיות להטרוסקדסטיות (HC1). מספר התצפיות לרגרסיות שעות העבודה מצומצם יותר

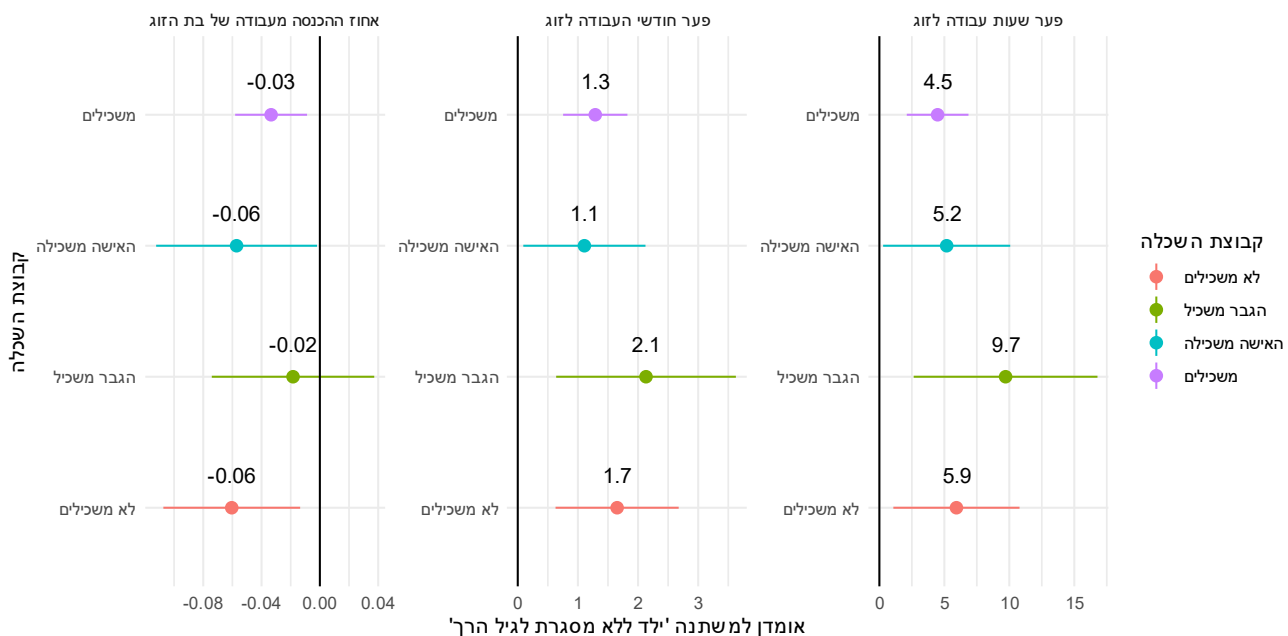
בשל השמטת שנות-חיים בהן פרטים עבדו בשעות לא קבועות מהרגרסיה.

תוצאות ניתוח ברמת משק הבית

כמתואר במשוואה 2, בוצע ניתוח ברמת משק הבית בעזרת רגרסיה מרובת משתנים עם אפקטים קבועים לשנה ולמשק בית. האומדנים לניתוח ברמת משק הבית העלו כי ילד בגילאי 0-4 ללא מסגרת לגיל הרך מחמיר את הפערים בין בני הזוג בתוך משק הבית לכל רמת השכלה ובעבור רוב משתני התוצאה, מלבד אחוז ההכנסה מעבודה של בת הזוג מסך ההכנסה מעבודה של בני הזוג בעבור טיפוס ההשכלה של משק בית בו רק הגבר משכיל (מודל 11), בו האומדן עלה כלא מובהק (טבלה 5).

כפי שניתן לראות בתרשים 3, ילד בגילאי 0-4 ללא מסגרת מחמיר את אי השוויון בין בני הזוג לרעת האישה בכל קבוצות ההשכלה ורוב משתני התוצאה. כך לדוגמא, ילד ללא מסגרת לגיל הרך מגדיל את פער שעות העבודה בין בני הזוג לטובת בן הזוג ב-4.5 שעות עבודה בשבוע עבור משקי בית בהם שני בני הזוג משכילים, 5.2 שעות כאשר רק האישה משכילה, 9.7 שעות כאשר רק הגבר משכיל, ו-5.9 שעות כאשר שני בני הזוג לא משכילים. תמונת מצב דומה, בה הפער הגדול ביותר נאמד עבור משקי בית בהם רק הגבר משכיל, עולה בבחינת פער חודשי העבודה.

תרשים 3: אומדנים ורווח סמך של 95% להשפעת ילד בגילאי 0-4 ללא מסגרת לגיל הרך על מאפייני הפערים בין גברים ונשים בתוך משק הבית, לפי טיפוס השכלה

מקור: רגרסייה מרובת משתנים עם אפקטים קבועים לשנה ולמשק הבית, ובקרה על מספר ילדים (ראו טבלה 5)

בבחינת השפעת ילד בגילאי 0-4 ללא מסגרת לגיל הרך על אחוז ההכנסה מעבודה של בת הזוג מסך ההכנסה מעבודה של בני הזוג, התמונה העולה שונה. במודלים אלו, דווקא משקי הבית בהם רק בת הזוג משכילה, או ששני בני הזוג לא משכילים, חלק בת הזוג בהכנסה מעבודה של משק הבית הצטמצם במידה הרבה ביותר (6 נק' אחוז). לעומת זאת, כאשר שני בני הזוג משכילים, ילד בגיל 0-4 ללא מסגרת לגיל הרך מוביל לצמצום של 3 נק' אחוז בחלק האישה במשכורת משק הבית, ובמשקי בית בהם רק הגבר משכיל, לא עלתה השפעה מובהקת. ייתכן שהתוצאה נובעת מכך שבמשקי בית בהם רק לגבר יש השכלה גבוהה, חלק בת הזוג במשכורת משק הבית הוא קטן מאוד מראש ביחס לטיפוסי משק הבית האחרים (כ-30%, לעומת 36-37% לטיפוסי משק הבית האחרים, ראו טבלה 1), כך שהקשר לשימוש במיקור חוץ חלש יותר.

טבלה 5: תוצאות אומדן רגרסיית אפקטים קבועים למשק בית, לפי משתנה תלוי ורמת השכלה

אחוז ההכנסה מעבודה של בת הזוג מסך ההכנסה מעבודה של בני הזוג				פער שעות עבודה לזוג				פער חודשי עבודה לזוג				משתנה תלוי	
12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1	מודל	
לא	הוא	היא	משכילים	לא	הוא	היא	משכילים	לא	הוא	היא	משכילים	קבוצת השכלה	
משכילים	משכיל	משכילה	משכילים	משכילים	משכיל	משכילה	משכילים	משכילים	משכיל	משכילה	משכילים	משתנים בלתי תלויים	
-0.060*	-0.018	-0.057*	-0.033**	5.930*	9.713**	5.179*	4.482***	1.652**	2.132**	1.108*	1.289***	ילד 0-4 מחוץ למסגרת	
(0.024)	(0.028)	(0.028)	(0.013)	(2.473)	(3.591)	(2.490)	(1.211)	(0.522)	(0.759)	(0.517)	(0.273)		
-	-0.028	-0.016	-	1.907	0.014	0.649	1.927**	0.858**	0.323	0.483+	0.410**	ילדים בגיל 0-4	
0.047***	(0.013)	(0.020)	(0.016)	(0.007)	(1.292)	(1.634)	(1.382)	(0.661)	(0.295)	(0.469)	(0.284)	(0.146)	
	0.640	0.722	0.630	0.650	0.625	0.711	0.633	0.578	0.566	0.650	0.543	0.498	R2
0.446	0.534	0.416	0.540	0.402	0.501	0.396	0.434	0.333	0.416	0.280	0.342	R2 Adj.	
0.037	0.012	0.013	0.017	0.020	0.042	0.012	0.023	0.039	0.038	0.019	0.026	R2 Within	
0.035	0.006	0.010	0.016	0.018	0.035	0.009	0.022	0.037	0.032	0.016	0.025	R2 Within Adj.	
1366	505	1114	2430	1223	465	995	2252	1394	511	1128	2452	שנות חיים	
468	194	399	571	447	186	381	561	477	195	402	571	פרטים	

+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

הערות: סטיות תקן רובסטיות להטרוסקדסטיות (HC1). מספר התצפיות לרגרסיות שעות העבודה ואחוז ההכנסה מעבודה של בת הזוג מסך ההכנסה מעבודה של בני הזוג מצומצמים יותר בשל השמטת שנות-חיים בהן פרטים עבדו בשעות לא קבועות או שלא דווחה עבורם הכנסה מעבודה מהרגרסיה.

תוצאות ניתוח משתני מיקור חוץ בעיכוב (lag)

כמתואר במשוואה 3, בוצע ניתוח ברמת הפרט בעזרת רגרסיה מרובת משתנים עם אפקטים קבועים לשנה ולמשק בית, כאשר משתנה הבלתי תלוי המרכזי (ילד.ה בגילאי 0-4 ללא מסגרת לגיל הרך) מעוכב (lagged) בשנה, שנתיים ושלוש ביחס לשנה השוטפת (t). תוצאות אומדנים מעוכבים אלו עלו כלא מובהקות באופן גורף, לכל משתני התוצאה, ובניגוד להשערה 1 (טבלה 6). לתוצאה זו שני סיבות אפשריות מרכזיות – ראשית, ייתכן כי שיעור המענה המלא על הסקר נמוך מכדי לאפשר ניתוח בעיכוב של מספר שנים, וכי לכן לניתוח אין את הכוח הסטטיסטי בשביל לזהות את ההשפעה לטווח הבינוני של המשתנה הבלתי תלוי המרכזי. שנית, ייתכן כי ההשפעה של מיקור חוץ של טיפול בילד בגיל הרך היא קצרת טווח, ולא משנה את דפוסי התעסוקה של נשים לטווח הארוך.

טבלה 6: תוצאות אומדן רגרסיית אפקטים קבועים לנשים ברמת הפרט, עם המשתנה הבלתי תלוי "ילד בגיל 0-4 ללא מסגרת לגיל הרך" בעיכוב (lagged), לפי משתנה תלוי ורמת השכלה

רמת השכלה			משתנה תלוי	משתנה בלתי תלוי
נמוכה	בינונית	גבוהה		
-11.930*	-6.119***	-3.568***	שעות עבודה בדרך כלל	ילד בגיל 0-4 ללא מסגרת לגיל הרך
2.848	2.662	-0.703		כנ"ל ל-(t-1)
-6.723	-1.069	-0.042		כנ"ל ל-(t-2)
2.414	-0.533	0.305		כנ"ל ל-(t-3)
-3.219**	-1.945***	-1.031***	חודשי עבודה בשנה	ילד בגיל 0-4 ללא מסגרת לגיל הרך
1.655	0.624	0.328		כנ"ל ל-(t-1)
0.406	1.337*	0.201		כנ"ל ל-(t-2)
1.447	-1.278+	0.335		כנ"ל ל-(t-3)
-0.310**	-0.221***	-0.118***	מועסקת (כן=1, לא=0)	ילד בגיל 0-4 ללא מסגרת לגיל הרך
0.007	0.044	-0.004		כנ"ל ל-(t-1)
0.028	0.010	-0.024		כנ"ל ל-(t-2)
0.186	-0.099	-0.005		כנ"ל ל-(t-3)

+ p < 0.1, * p < 0.05, ** p < 0.01, *** p < 0.001

הערה: כל תא מדווח על האומדן למשתנה "ילד בגילאי 0-4 ללא מסגרת לגיל הרך" ממודל נפרד, בעיכוב (lag) של 0, 1,

2, או 3 שנים ביחס לשנה השוטפת, בהתאם לספסיפיקציה המתוארת במשוואה 3.

ממצאי מחקר זה ברמת הפרט עולים בקנה אחד עם ממצאי ספרות קודמת על השפעת מיקור חוץ של משימות הטיפול על מאפייני תעסוקה של נשים וגברים, המראים כי לשימוש במיקור חוץ ככלל ומסגרות לילדים בגיל הרך בפרט השפעה חיובית על מאפייני תעסוקה של נשים בקבוצות השכלה שונות, ללא השפעה מובהקת על גברים (Dujardin et al, 2018; Raz-Yurovich and Marx, 2019; Farré et al 2011); (Goux and Maurin, 2010; Gonalons-Pons and Marinescu, 2024 Esping-) העבודה (Goldin, 2014), הנורמות המגדריות הרווחות (Goldin, 2014), ומבנה מדיניות הרווחה (Esping-) (Andersen, 2009), שמובילים לכך שיותר מעומס הטיפול בילדים (ומטלות הבית בכלל) נופל על נשים, בישראל כמו במדינות מפותחות אחרות (Mandel and Birgier, 2016).

תרומה של עבודה זו לספרות היא ביסוס חשיבותה של חוליה חיונית בשרשרת הסיבתית שמובילה בין מדיניות מיקור חוץ לטיפול בילדים ותעסוקת אמהות – בחינת הנוכחות בפועל של ילדים בגיל הרך במסגרת, ברמת משק הבית. מחקרים קודמים על מיקור חוץ, בין אם ברמת המקרו (Dujardin et al, 2018; Raz-) או המיקרו (Yurovich and Marx, 2018) או המיקרו (Budig et al, 2016; Vanleenhove, 2013) לא יכלו לפקח על השימוש בפועל במסגרות לגיל הרך ברמת הילד, אלא רק על נוכחות ילד בגיל המתאים למסגרת במשק הבית, או תעסוקת נשים באזור או נקודה מסוימת בזמן. בהתחשב בשונות המדווחת על שילוב במסגרות בגיל הרך בין משקי הבית (טבלה 1), יש חשיבות לבחינת השימוש במסגרות בפועל, ולא להסתפק בנוכחות ילדים בגיל המתאים במשק הבית. עבודה זו מוצאת כי השילוב בפועל של ילד בגיל הרך במסגרת, הוא בעל השפעה על מאפייני התעסוקה של האם מעל ומעבר למספר הילדים בגיל הרך במשק הבית וכי היעדר שימוש במיקור חוץ למשימות הטיפול ע"י שימוש במסגרת לגיל הרך מגדיל את הקנס על האמהות מעל ומעבר למספר הילדים בגיל הרך שיש לאישה.

תוצאה פחות מובנת מאלה היא כיוון הקשר בין השכלה ועוצמת ההשפעה השלילית של ילד ללא למסגרת על מאפייני התעסוקה של נשים. חלק מהמחקרים מצאו כי גישה זולה יותר למיקור חוץ בכלל, ומסגרות לגיל הרך בפרט, מובילים לשיפור במאפייני התעסוקה של נשים משכילות, והשפעה מתונה בלבד, לא קיימת, או עקיפה¹⁵ על נשים ללא השכלה (Raz-Yurovich and Marx, 2019; Dujardin et al, 2018; Barone and) (Mocetti, 2011; Cortes and Tessada, 2011). מנגד, עבודה זו מצאה לכל המשתנים התלויים – תעסוקה, שעות העבודה בשבוע וחודשי העבודה בשנה – כי השפעה השלילית של ילד בגיל הרך ללא מסגרת חזקה יותר

¹⁵ למשל, בכך שאותה מדיניות שמוזילה מיקור חוץ עובר נשים משכילות למעשה מסבסדת תעסוקת נשים בעלות השכלה נמוכה כעובדות משק בית (Raz-Yurovich and Marx, 2019).

עבור נשים עם פחות השכלה. תוצאות אלו עולות בקנה אחד עם חלק מהמחקר הקודם שנערך בעולם על מסגרות לגיל הרך שזיהה השפעה חיובית חזקה יותר של מסגרות לגיל הרך על נשים ללא השכלה (Scherer and Pavolini, 2023) ועם מחקר בישראל שמצא קנס אמהות חמור יותר לנשים ללא השכלה (Budig et al., 2023). מהתוצאות של עבודה זו עולה כי לפחות בהקשר הישראלי, סביר שמחסור במסגרות בגיל הרך היא בעיה חריפה יותר עבור נשים ללא השכלה. בהקשר הכללי יותר, ייתכן שעבודות קודמות מצאו כי מיקור חוץ משמעותי יותר עבור נשים בעלות השכלה גבוהה בהקשרים בהם שינויי המדיניות הובילו להוזלה של שירותי מיקור חוץ שעלותם נשארה גבוהה, ולכן האוכלוסייה שהגיבה לשינוי היא אוכלוסייה בעלת משאבים, אך כי כאשר הגישה לשירותים אלו מתאפשרת לנשים בעלות השכלה נמוכה, ההשפעה על זיקתן לשוק העבודה משמעותית יותר.

תרומה נוספת של עבודה זו היא הבחינה של השפעת מסגרות לגיל הרך על אי השוויון המגדרי במאפייני תעסוקה בתוך משק הבית, בחלוקה לטיפוסי השכלה. בדיקה מסוג זה, על השפעות ילדים ומיקור חוץ על משק הבית כמכלול, נדירה בספרות (Gonalons-Pons and Marinescu, 2024) ויש לה חשיבות תיאורטית רבה. אחד המודלים התיאורטיים הסבירים ביותר של ההתנהלות הכלכלית של משקי בית, לאור אי השוויון המגדרי המשמעותי בעבודה בשכר ושלא בשכר, הם מודלי מיקוח המתחשבים בהשפעת נורמות מגדריות על יחסי הכוח בין בני הזוג (Carriero and Todesco, 2018 ; Pollak, 1994; Raz-Yurovich and Okun, 2024). משכך, ניתוח ברמת הפרט (האישה או הגבר הבודדים) תמיד יספק הקשר חלקי וחסר של התנהלות משקי הבית. בנוסף לתוצאות עבודה זו ברמת הפרט, שפיקחו על מאפייני התעסוקה המקבילים של בן הזוג ומשכך הטמיעו במודל את התנהלות משק הבית כמכלול, בוצע ניתוח ברמת משק הבית.

תוצאות הבדיקה ברמת משק הבית, כצפוי, הן כי כמעט בכל המשתנים התלויים וטיפוסי השכלה, ילד בגיל הרך ללא מסגרת החמיר את אי השוויון בין בני הזוג בתוך משק הבית. במשקי בית עם ילד בגיל הרך ללא מסגרת הפער בין בני הזוג בשעות העבודה בשבוע ובחודשי העבודה בשנה גדול יותר, וחלקה של משכורת האישה מכלל ההכנסה מעבודה של משק הבית קטן יותר. בחינת התוצאות בחלוקה לתחומי השכלה העלתה תוצאות עקביות עם מודל מיקוח של החלטות משק הבית – החמרת אי השוויון במשק הבית (בשעות וחודשי עבודה) הייתה חמורה ביותר במשקי הבית בהם בן הזוג משכיל, והאישה לא. ההסבר הסביר לתוצאה זו היא כי משקי בית מטיפוס השכלה זה הם אלו בהם כוח המיקוח היחסי של בת הזוג, מבחינת פוטנציאל ההשתכרות שלה, והסטטוס החברתי שלה (שהשכלה מקנה), הם הנמוכים ביותר ביחס לבן זוגה. תוצאות אלו גם מתיישבות עם הממצא לפיו משקי בית בהם רק בן הזוג משכיל הם אלו שבממוצע הסיכוי שיהיה בביתם ילד בגיל הרך ללא מסגרת הוא הגבוה ביותר.

בבחינת חלק משכורת האישה בכלל ההכנסה מעבודה של בני הזוג, דווקא משקי בית ללא השכלה, או בהם רק האישה משכילה, חוו ירידה חריפה יותר בשוויון בין בני הזוג כתוצאה מילד בגיל הרך ללא מסגרת, ללא השפעה מובהקת על המשתנה המקביל במשקי בית בהם רק הגבר משכיל. תוצאה זו עשויה לנבוע מכך שבמשקי בית בהם רק בן הזוג משכיל, פוטנציאל ההשתכרות של האישה נמוך מראש, או מהיעדר כוח סטטיסטי בשל מיעוט משקי בית בהם רק האישה לא משכילה במדגם המחקר.

הניתוח השלישי שנערך במחקר זה, ששאף לבחון את השפעת השימוש במיקור חוץ על משקי הבית לטווח הבינוני או הארוך, לא העלה תוצאות מובהקות. כאמור, אפשר להבין תוצאה זו כראיה (חלשה) לכך שלמיקור חוץ אין השפעה ארוכת טווח כשלעצמו (באופן עקבי עם המחקרים שלא מצאו הבדלים בין חומרת קנס האימהות בין סדרי לידות), או כתוצאה של היעדר כוח סטטיסטי. לאור הספרות הענפה שמתעדת השפעות שליליות לטווח הארוך של אימהות על הכנסתן של נשים, והשפעות חיוביות לטווח הקצר של מיקור חוץ, היעדר התוצאה לניתוח זה לא מהווה ראיה משמעותית כנגד השפעות לטווח ארוך של מיקור חוץ.

מסקנות עבודה זו מהוות ראיה לכך שהרחבת הגישה למסגרות בגיל הרך תוכל בסבירות גבוהה לתרום לתעסוקת נשים בישראל. מאינטגרציית מסקנות עבודה זו עם הספרות המקבילה בעולם, עולות מספר מסקנות מרכזיות. ראשית, עולה כי סביר שמדיניות שתרחיב את הגישה למסגרות לגיל הרך תצמצם את אי השוויון בתוך משקי הבית, תעלה את התעסוקה ושעות העבודה של נשים עם ילדים בגיל הרך, ותשפר את רציפות התעסוקה שלהן על פני השנה. עבור נשים ללא השכלה, גידול בהיצע העבודה שלהן יכול לנבוע הן מהיכולת להשתמש במסגרות לגיל הרך והן מביקוש לעבודה של נשים לא-משכילות בכלכלת השירותים, כפי שהדגימו למשל מרקס ורז-יורוביץ (Raz-Yurovich and Marx, 2018). מצד נשים משכילות, יש לצפות להשפעה חיובית גם כן, ואם שינוי המדיניות יסתכם בהוזלה של שירותי מיקור חוץ שעלותם בהווה גבוהה, ייתכן שכלל ההשפעה תהיה על קבוצת הנשים המשכילות. עם זאת, במקרה של נשים משכילות יש לצפות במקביל לדחיקה מהשוק (Crowding out) של מסגרות פרטיות קיימות, מה שימתן את ההשפעה הצפויות של שינוי המדיניות (Dujardin et al, 2018).

שנית, כדי ששינוי מדיניות ישיג את התועלות המצופות לתעסוקת נשים והפחתת אי שוויון המגדרי בתוך משקי הבית, יש להתחשב בחסמים הקיימים לשימוש במיקור חוץ. בין גורמים אלו יש לשים לב לנגישות למסגרות ומחירן, שצפויות להשפיע על הנכונות של הורים להשתמש בשירות, וזאת במיוחד עבור נשים בעלות השכלה והכנסה נמוכה, שלא סביר שיוכלו להיעזר במסגרות פרטיות חלופיות לשירות הציבורי (Scherer and Pavolini, 2023).

מעבר למחיר והיצע השירותים, הספרות מעלה כי אמון בנותני השירות ואיכותו הוא גורם חיוני בשביל שמשקי בית יבחרו בפועל להשתמש במיקור חוץ מכל סוג, ובמיוחד ביחס לטיפול בילדים בגיל הרך, שבו הפוטנציאל לנזק הוא הגדול ביותר והיכולת לפקח על נותן השירות היא הקטנה ביותר (Raz-Yurovich, 2014). אף שהשאלה כיצד ניתן לפתח את האמון במסגרות לגיל הרך חורגת מנושא עבודה זו, ניתן לציין כי הכנסת עוסקת זה מספר שנים בהיבט חשוב של הסוגייה – הביטחון הפיסי של הילדים ומניעת התעללות – ויש לקוות שבעקבות השינויים באסדרה מקרי הפגיעה בילדים יפחתו. עם זאת, למרות חשיבות סוגיית הביטחון הפיסי, חשוב לא להזניח במקביל את איכות המסגרות. אם הורים יאמינו כי המסגרות בטוחות לילדיהם, אך לא יהיה להם אמון בכך שהמסגרת תתרום להם מבחינה חינוכית, סביר שרבים מהם יבחרו שלא לשלוח את הילד למסגרת (Raz-Yurovich, 2014). משכך, חשוב כי שינוי מדיניות שמטרתו להרחיב את השימוש במסגרות לגיל הרך ילווה בצעדי מדיניות שיבטיחו הכשרה למטפלות, תוכנית לימודים מתאימה לשלב ההתפתחותי של הילד, ותנאי עבודה ושכר שימשכו עובדים מתאימים, זאת בליווי פיקוח על יישום צעדים אלו (Moshel, 2024). בהקשר זה, יש לציין כי חלק מהמלכים העכשוויים לשמור על ביטחונם הפיסי של הילדים, הכוללים מתן אפשרות להורים לצפות במתרחש במעון בזמן אמת במצלמות המחוברות לרשת, עלולים במקביל להרתיע עובדים פוטנציאליים החוששים מפגיעה בפרטיותם, ומשכך למהלך עלולות להיות במקביל השלכות לא רצויות על איכות הצוות החינוכי במסגרות.

למרות התרומות של עבודה זו לספרות, יש להתייחס למסקנותיה בערבון מוגבל. בשל מגבלות המדגם, כל ההשפעות הנאמדות הן לתקופת השימוש במיקור חוץ בפועל, ואי אפשר להעריך על בסיסן את ההשפעות ארוכות הטווח של מיקור חוץ, ולכן גם את השפעות המקרו על אי השוויון המגדרי. כמו כן, בהיעדר שינוי מדיניות משמעותי בתקופה הנבחנת, עבודה זו לא עשתה שימוש באסטרטגיית זיהוי מעבר לבקרה על אפקטים קבועים, ומשכך התוצאות רגישות לסיביות הפוכה (Leszczensky and Wolbring, 2022). כלומר, ייתכן שהאפקט הנאמד נובע מכך שתעסוקת אמהות גורמת למיקור חוץ, ולא מיקור חוץ לתעסוקת אמהות, או שהאפקט אנדוגני להחלטות התעסוקה של משק הבית (Raz-Yurovich and Marx, 2018). בהתחשב בספרות הענפה שמנצלת שינויי מדיניות או מחירים המבססת כי למיקור חוץ השפעה סיבתית על תעסוקת נשים, לא סביר כי האפקט נובע במלואו מסיביות הפוכה, אך יש להתחשב בכך ולקחת את האומדנים הנקודתיים בערבון מוגבל, בייחוד עבור קבוצת הנשים בעלות השכלה נמוכה, הקטנה יחסית בהקשר הישראלי ולכן גם במדגם המחקר.

מחקרי המשך יוכלו להתגבר חלקית על מגבלות עבודה זו באמצעות מיזוג בין מסד הנתונים הייחודי של סקר משקי הבית ארוך הטווח עם נתונים מנהליים. מחקרים מהשנים האחרונות על ישראל ניצלו את נתוני ההכנסות המנהליים העשירים המונגשים למחקר, בשילוב עם סוגי נתוני סקר שונים, כמו סקר כוח אדם

(Yakin, 2021) או מפקדי אוכלוסין (Budig et al, 2023) בשביל לבחון ברזולוציה גבוהה ולטווח זמן ארוך את ההשלכות התעסוקתיות של לידת ילדים במשקי בית בעלי מאפיינים שונים. חיבור מסדי נתונים מנהליים מסוג זה עם סקר משקי בית ארוך טווח יוכל לתרום משמעותית למחקר בישראל ובעולם על מיקור חוץ. זאת בשל השילוב בין רזולוציה גבוהה ומפורטת של היסטוריה תעסוקתית (מהנתונים המנהליים) ופירוט נרחב ובנקודות זמן שונות של שימוש בפועל במקור חוץ (מסקר משקי בית ארוך טווח).

בבליוגרפיה

אתר ביטוח לאומי, טיפול אישי בבית, 2024. נדלה בדצמבר 2024:

https://www.btl.gov.il/benefits/Long_Term_Care/sherutim/Pages/tipulbabit.aspx

דנה וקנין, מסגרות חינוך לגיל הרך בישראל בהשוואה בין-לאומית, מרכז טאוב (2020).

דנה שי (עורכת), הגיל הרך בישראל 2022 ממצאי מחקר נבחרים, מרכז טאוב (2022)

הרצברג-דרוקר, אפרת, מאיר יעיש, טלי קריסטל "משפחה ועבודה בעת משבר הקורונה." סוציולוגיה ישראלית חוברת 2 (2021): 143-151.

מושל, סמדר (2015), חינוך לגיל הרך כמנוף לצמצום אי שוויון: מחקר, מדיניות ופרקטיקה, סקירה מוזמנת כחומר רקע לעבודת הצוות "אי שוויון וחינוך: קשרים בין גידול באי-שוויון חברתי-כלכלי לבין שוויון בהזדמנויות ובהישגים בחינוך" היזמה למחקר יישומי בחינוך.

פוקס, הדס, פערים מגדריים בשוק העבודה: שכר וקיטוב תעסוקתי, מרכז טאוב (2017).

צחור-שי, אסף, השפעת מיקור חוץ במשק הבית על תעסוקת נשים וגברים יהודים בישראל, ניתוח מהלך-חיים לשנים 2000–2017, עבודת גמר לתואר מוסמך בכלכלה ומדיניות ציבורית (2020)

רבינוביץ', מריה, מסגרות יום לפעוטות עד גיל שלוש: רקע ונתונים, מרכז המחקר והמידע של הכנסת (2021) הכנסת (2018), פרוטוקול מושב הכנסת העשרים הישיבה השלוש מאות-וחמישים-וארבע, יום רביעי, כ"א בתמוז תשע"ח 04 ביולי, 2018 שעה 11:00.

הכנסת (2024), הצעת חוק התקנת מצלמות לשם הגנה על פעוטות במעונות יום לפעוטות (תיקון), התשפ"ה, מאגר החקיקה הלאומי:

https://main.knesset.gov.il/Activity/Legislation/Laws/Pages/LawBill.aspx?t=lawsuggestions_search&lawitemid=2202863

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מילון מונחים – "מועסק" (2015). נדלה בדצמבר 2024: www.cbs.gov.il/he/Pages/מועסק.aspx?k=כל-המונחים

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, סקר משקי בית ארוך טווח, 2012-2022.

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הכנסות והוצאות משק הבית: נתונים מסקר הוצאות משק הבית 2021 – סיכומים כלליים (2023).

Aassve, Arnstein, Giulia Fuochi, and Letizia Mencarini. "Desperate housework: Relative resources, time availability, economic dependency, and gender ideology across Europe." *Journal of Family Issues* 35.8 (2014): 1000-1022.

Abendroth, A. K., Huffman, M. L. and Treas, J. (2014). The parity penalty in life course perspective: motherhood and occupational status in 13 European countries. *American Sociological Review*, 79, 993–1014.

Addati, Laura, et al. Care work and care jobs for the future of decent work. International Labour Organisation (ILO), 2018.

Altintas, Evrim, and Oriel Sullivan. "Fifty years of change updated: Cross-national gender convergence in housework." *Demographic research* 35 (2016): 455-470.

Antonie, Luiza, Laura Gatto, and Miana Plesca. "Full-time and part-time work and the gender wage gap." *Atlantic Economic Journal* 48.3 (2020): 313-326.

Andresen, Martin Eckhoff, and Emily Nix. "What causes the child penalty? Evidence from adopting and same-sex couples." *Journal of labor economics* 40.4 (2022a): 971-1004.

Andresen, Martin Eckhoff, and Emily Nix. Can the child penalty be reduced? Evaluating multiple policy interventions. No. 983. Discussion Papers, 2022b.

Artis, Julie E., and Eliza K. Pavalko. "Explaining the decline in women's household labor: Individual change and cohort differences." *Journal of Marriage and Family* 65.3 (2003): 746-761.

Azmat, Ghazala, Lena Hensvik, and Olof Rosenqvist. "Workplace presenteeism, job substitutability and gender inequality." *Journal of Human Resources*.(2022)

Barhate, B., Hirudayaraj, M., Dirani, K., Barhate, R., & Abadi, M. (2021). Career disruptions of married women in India: an exploratory investigation. *Human Resource Development International*, 24(4), 401-424.

Batalova, Jeanne A., and Philip N. Cohen. "Premarital cohabitation and housework: Couples in cross-national perspective." *Journal of Marriage and Family* 64.3 (2002): 743-755.

- Battaglia, Michael P., David C. Hoaglin, and Martin R. Frankel. "Practical considerations in raking survey data." *Survey practice* 2.5 (2009).
- Baxter, Janeen, and Belinda Hewitt. "Negotiating domestic labor: Women's earnings and housework time in Australia." *Feminist Economics* 19.1 (2013): 29-53.
- Barone, Guglielmo, and Sauro Mocetti. "With a little help from abroad: the effect of low-skilled immigration on the female labour supply." *Labour Economics* 18.5 (2011): 664-675.
- Becker, Gary S. "Human capital, effort, and the sexual division of labor." *Journal of labor economics* 3.1, Part 2 (1985): S33-S58.
- Becker, Gary S. (1993) *A treatise on the family: Enlarged edition* [first ed – 1981]. Harvard university press.
- Becker, Gary S. "A theory of marriage: Part I." *Journal of Political economy* 81.4 (1973): 813-846.
- Becker, Gary S. "A theory of marriage: Part II." *Journal of political Economy* 82.2, Part 2 (1974): S11-S26.
- Bergmann, Barbara R. 2011. "Sex segregation in the blue-collar occupations: Women's choices or unremedied discrimination? Comment on England" *Gender and Society*, 25 (1), 88-93.
- Bernatzky, Marianne, Lucas Finamor, and Boryana Illieva (2021). "Women, Fertility and Informality".
- Bertrand, Marianne, and Esther Duflo. "Field experiments on discrimination." *Handbook of economic field experiments* 1 (2017): 309-393.
- Bertrand, Marianne, Emir Kamenica, and Jessica Pan. "Gender identity and relative income within households." *The Quarterly Journal of Economics* 130.2 (2015): 571-614.
- Bian, Fei, Luana Marx, and Leen Vandecasteele. "Parenthood and Couples' Division of Paid Labor: The Role of Prebirth Breadwinner Couple Type in European Cross-National Perspective." *Demography* (2024): 11675596.

Bianchi, Suzanne M., et al. "Housework: Who did, does or will do it, and how much does it matter?." *Social forces* 91.1 (2012): 55-63.

Bianchi, Suzanne M., et al. (2000). Is anyone doing the housework? Trends in the gender division of the household labor. *Social Forces*, 79, 191–228

Bittman, M., England, P., Sayer, L., Folbre, N., & Matheson, G. (2003). When does gender trump money? Bargaining and time in household work. *American Journal of sociology*, 109(1), 186-214.

Blau, Francine D., and Lawrence M. Kahn. "Changes in the labor supply behavior of married women: 1980–2000." *Journal of Labor economics* 25.3 (2007): 393-438.

Blau, Francine D., and Lawrence M. Kahn. "The gender wage gap: Extent, trends, and explanations." *Journal of economic literature* 55.3 (2017): 7

Blau, F. D., Kahn, L. M., Boboshko, N., & Comey, M. (2024). The impact of selection into the labor force on the gender wage gap. *Journal of Labor Economics*, 42(4), 1093-1133.

Blau, Francine D., and Lawrence M. Kahn. "Understanding international differences in the gender pay gap." *Journal of Labor economics* 21.1 (2003): 106-144.

Blau, Francine D., Peter Brummund, and Albert Yung-Hsu Liu. "Trends in occupational segregation by gender 1970–2009: Adjusting for the impact of changes in the occupational coding system." *Demography* 50 (2013): 471-492.

Boye, Katarina, Karin Halldén, and Charlotta Magnusson. "Stagnation only on the surface? The implications of skill and family responsibilities for the gender wage gap in Sweden, 1974–2010." *The British journal of sociology* 68.4 (2017): 595-619.

Brewster, K. L., & Rindfuss, R. R. (2000). Fertility and women's employment in industrialized nations. *Annual review of sociology*, 26(1), 271-296.

Budig, Michelle J., Vered Kraus, and Asaf Levanon. "Israeli Ethno-Religious Differences in Motherhood Penalties on Employment and Earnings." *Gender & Society* 37.2 (2023): 208-239.

Budig, Michelle J., and Melissa J. Hodges. "Differences in disadvantage: Variation in the motherhood penalty across white women's earnings distribution." *American Sociological Review* 75.5 (2010): 705-728.

Budig Michelle J., Misra Joya, Boeckmann Irene. 2016. Work–family policy trade-offs for mothers? Unpacking the cross-national variation in the motherhood earnings penalties. *Work and Occupations* 43 (2): 119–77.

Buzaglo-Baris, Shira. Firm effect and the Israeli gender wage gap. Research Department, Bank of Israel, 2023.

Card, David, et al. "Firms and labor market inequality: Evidence and some theory." *Journal of Labor Economics* 36.S1 (2018): S13-S70.

Carriero, Renzo, and Lorenzo Todesco. "Housework division and gender ideology: When do attitudes really matter?." *Demographic Research* 39 (2018): 1039-1064.

Cattan, Sarah. "Psychological traits and the gender wage gap." Unpublished Working Paper, Institute for Fiscal Studies.(2014)

Chesters, Jenny. "Gender attitudes and housework: Trends over time in Australia." *Journal of Comparative Family Studies* 43.4 (2012): 511-526.

Cheung, A. K. L., & Kim, E. H. W. (2022). Domestic outsourcing in an ultra-low fertility context: employing live-in domestic help and fertility in Hong Kong. *Population Research and Policy Review*, 41(4), 1597-1618.

Cortes, Patricia, and José Tessada. "Low-skilled immigration and the labor supply of highly skilled women." *American Economic Journal: Applied Economics* 3.3 (2011): 88-123.

Coltrane, Scott. "Research on household labor: Modeling and measuring the social embeddedness of routine family work." *Journal of Marriage and family* 62.4 (2000): 1208-1233.

Cooke, Lynn Prince. "Gender equity and fertility in Italy and Spain." *Journal of social policy* 38.1 (2009): 123-140.

Cunningham, Mick. "Influences of gender ideology and housework allocation on women's employment over the life course." *Social science research* 37.1 (2008): 254-267.

Cavalcanti Tiago, Tiago V., and Jose Tavares. "Assessing the "engines of liberation": Home appliances and female labor force participation." *The Review of Economics and Statistics* 90.1 (2008): 81-88.

Davis, Shannon N., Theodore N. Greenstein, and Jennifer P. Gerteisen Marks. "Effects of union type on division of household labor: Do cohabiting men really perform more housework?" *Journal of Family Issues* 28.9 (2007): 1246-1272.

De Henau, Jérôme, Danièle Meulders, and Síle O'Dorchai. "Maybe baby: Comparing partnered women's employment and child policies in the EU-15." *Feminist economics* 16.1 (2010): 43-77.

De Ruijter, Esther, and Tanja Van Der Lippe. "Getting outside help: How trust problems explain household differences in domestic outsourcing in the Netherlands." *Journal of Family Issues* 30.1 (2009): 3-27.

De Ruijter, Esther, Judith K. Treas, and Philip N. Cohen. "Outsourcing the gender factory: Living arrangements and service expenditures on female and male tasks." *Social Forces* 84.1 (2005): 305-322.

Dotti Sani, Giulia Maria. "Undoing gender in housework? Participation in domestic chores by Italian fathers and children of different ages." *Sex Roles* 74 (2016): 411-421.

Dujardin, Claire, Muriel Fonder, and Bernard Lejeune. "Does formal child care availability for 0-3 year olds boost mothers' employment rate? Panel data based evidence from Belgium." *Annals of Economics and Statistics/Annales d'économie et de statistique* 129 (2018): 103-126.

Ekert-Jaffe, Olivia, and Haya Stier. "Normative or economic behavior? Fertility and women's employment in Israel." *Social Science Research* 38.3 (2009): 644-655.

England, P. (2010). The gender revolution: Uneven and stalled. *Gender & society*, 24(2), 149-166.

England, P. (2011). Reassessing the uneven gender revolution and its slowdown. *Gender & Society*, 25(1), 113-123.

England, Paula, Andrew Levine, and Emma Mishel. "Progress toward gender equality in the United States has slowed or stalled." *Proceedings of the National Academy of Sciences* 117.13 (2020): 6990-6997.

England, Paula, and Barbara Stanek Kilbourne. "Feminist critiques of the separative model of self: Implications for rational choice theory." *Rationality and Society* 2.2 (1990): 156-171.

Erosa, A., Fuster, L., Kambourov, G., & Rogerson, R. (2022). Hours, occupations, and gender differences in labor market outcomes. *American Economic Journal: Macroeconomics*, 14(3), 543-590

Esping-Andersen, Gøsta, and Christian Schmitt. "Multi-dimensional couple bargaining and housework allocation." *Acta Sociologica* 63.1 (2020): 3-22.

Esping-Andersen, Gosta. "The three political economies of the welfare state." *Canadian Review of Sociology/Revue canadienne de sociologie* 26.1 (1989): 10-36.

European Commission (2019). *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe — 2019 Edition*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Estévez-Abe, Margarita, and Barbara Hobson. "Outsourcing domestic (care) work: The politics, policies, and political economy." *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society* 22.2 (2015): 133-146.

Farré, Lúdia, Libertad González, and Francesc Ortega. "Immigration, family responsibilities and the labor supply of skilled native women." *The BE Journal of Economic Analysis & Policy* 11.1 (2011).

Fanelli, Ester, and Paola Profeta. "Fathers' involvement in the family, fertility, and maternal employment: evidence from Central and Eastern Europe." *Demography* 58.5 (2021): 1931-1954.

Forlani, Emanuele, Elisabetta Lodigiani, and Concetta Mendolicchio. "Impact of low-skilled immigration on female labour supply." *The Scandinavian Journal of Economics* 117.2 (2015): 452-492.

Friedman, Sarah. "Still a "stalled revolution"? Work/family experiences, hegemonic masculinity, and moving toward gender equality." *Sociology Compass* 9.2 (2015): 140-155.

Fuwa, Makiko. "Macro-level gender inequality and the division of household labor in 22 countries." *American sociological review* 69.6 (2004): 751-767.

Gangl, Markus, and Andrea Ziefle. "Motherhood, labor force behavior, and women's careers: An empirical assessment of the wage penalty for motherhood in Britain, Germany, and the United States." *Demography* 46 (2009): 341-369.

Gershuny, J., & Harms, T. A. (2016). Housework now takes much less time: 85 years of us rural women's time use. *Social Forces*, 1-22.

Gilboa, Yaakov. "The gender wage gap in Israel: evidence from PIAAC data." *Israel Affairs* 30.3 (2024): 532-547.

Gerson, K. (2010). *The Unfinished Revolution: Coming of Age*

Glauber, Rebecca. "Trends in the motherhood wage penalty and fatherhood wage premium for low, middle, and high earners." *Demography* 55.5 (2018): 1663-1680.

Goldin, Claudia, and Lawrence F. Katz. "A most egalitarian profession: pharmacy and the evolution of a family-friendly occupation." *Journal of Labor Economics* 34.3 (2016): 705-746.

Goldin, Claudia. "A grand gender convergence: Its last chapter." *American economic review* 104.4 (2014): 1091-1119.

Goldin, Claudia. "Career and family: College women look to the past.(1995) ".

Goldin, Claudia. "The long road to the fast track: Career and family." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 596.1 (2004): 20-35.

Goldin, Claudia. "The quiet revolution that transformed women's employment, education, and family." *American economic review* 96.2 (2006): 1-21.

Greenwood, Jeremy, Ananth Seshadri, and Mehmet Yorukoglu. "Engines of liberation." *The Review of economic studies* 72.1 (2005): 109-133.

Grunow, Daniela, and Nina Baur. "The association between norms and actions: The case of men's participation in housework." *Comparative Population Studies* 39.3.(2014)

Grunow, Daniela, Florian Schulz, and Hans-Peter Blossfeld. "What determines change in the division of housework over the course of marriage?." *International Sociology* 27.3 (2012): 289-307.

Gupta, S. (2007). Autonomy, dependence, or display? The relationship between married women's earnings and housework. *Journal of Marriage and Family*, 69, 399–417.

Gustafsson, S. S., Wetzels, C. M., Vlasblom, J. D., & Dex, S. (1996). Women's labor force transitions in connection with childbirth: A panel data comparison between Germany, Sweden and Great Britain. *Journal of population economics*, 9, 223-246 .

Gerstel, Naomi, and Dan Clawson. "Class advantage and the gender divide: Flexibility on the job and at home." *American Journal of Sociology* 120.2 (2014): 395-431.

Gonalons-Pons, Pilar, and Ioana Marinescu. "Care Labor and Family Income Inequality: How Childcare Costs Exacerbate Inequality among US Families." *American Sociological Review* (2024): 00031224241297247.

Halldén, Karin, Asaf Levanon, and Tamar Kricheli-Katz. "Does the motherhood wage penalty differ by individual skill and country family policy? A longitudinal study of ten European countries." *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society* 23.3 (2016): 363-388.

Harkness, Susan E. "The effect of motherhood and lone motherhood on the employment and earnings of British women: A lifecycle approach." *European Sociological Review* 32.6 (2016): 850-863.

Hausman, Jerry A. "Specification tests in econometrics." *Econometrica: Journal of the econometric society* (1978): 1251-1271.

Herzberg Druker, E. "Motherhood penalty in labor markets across countries. A background paper prepared for the Working Group on the issue of discrimination against women in law and in practice." United Nations Human Rights. [http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WG/ESL/Background Paper3. pdf](http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WG/ESL/Background%20Paper3.pdf).(2014)

Herzberg-Druker, Efrat, and Haya Stier. "Family matters: The contribution of households' educational and employment composition to income inequality." *Social Science Research* 82 (2019): 221-239.

Hegewisch, Ariane, and Janet C. Gornick. "The impact of work-family policies on women's employment: a review of research from OECD countries." *Work and Family Policy* (2013): 3-22.

Hook, Jennifer L. "Gender inequality in the welfare state: Sex segregation in housework, 1965–2003." *American journal of sociology* 115.5 (2010): 1480-1523.

Hook, Jennifer L., and Eunjeong Paek. "National family policies and mothers' employment: How earnings inequality shapes policy effects across and within countries." *American Sociological Review* 85.3 (2020): 381-416.

Hotz, V. Joseph, Per Johansson, and Arizo Karimi. Parenthood, family friendly workplaces, and the gender gaps in early work careers. No. w24173. National Bureau of Economic Research, 2018.

Juliana Menasce Horowitz and Kim Parker (2024), How Americans See Men and Masculinity, Pew Research Center: <https://www.pewresearch.org/social-trends/2024/10/17/how-americans-see-men-and-masculinity/>

Kan, Man Yee. "Measuring housework participation: The gap between "stylised" questionnaire estimates and diary-based estimates." *Social Indicators Research* 86 (2008): 381-400.

Kim, Hyun Sik. "Female labour force participation and fertility in South Korea." *Asian Population Studies* 10.3 (2014): 252-273.

Kleven, H., Landais, C., & Sogaard, J. E. (2019a). Children and gender inequality: Evidence from Denmark. *American Economic Journal: Applied Economics*, 11(4), 181-209 .

Kleven, H., Landais, C., Posch, J., Steinhauer, A., & Zweimüller, J. (2019b). Child penalties across countries: Evidence and explanations. In *AEA Papers and Proceedings* (Vol. 109, pp. 122-126). 2014 Broadway, Suite 305, Nashville, TN 37203: American Economic Association.

Kleven, Henrik, Camille Landais, and Jakob Egholt Sogaard. 2018. "Children and Gender Inequality: Evidence from Denmark." NBER Working Paper 24219. ¹⁶

Kleven, Henrik Jacobsen. The geography of child penalties and gender norms: A pseudo-event study approach. National Bureau of Economic Research, 2023.

Kleven, Henrik, Camille Landais, and Gabriel Leite-Mariante. "The child penalty atlas." *Review of Economic Studies* (2024): rdae104.

Knudsen, Knud, and Kari Wærness. "National context and spouses' housework in 34 countries." *European Sociological Review* 24.1 (2008): 97-113.

Kornrich, Sabino, and Allison Roberts. "Household income, women's earnings, and spending on household services, 1980–2010." *Journal of marriage and Family* 80.1 (2018): 150-165.

Killewald, A., & Gough, M. (2013). Does Specialization Explain Marriage Penalties and Premiums? *American Sociological Review*, 78(3), 477-502.

Killewald, Alexandra. "A reconsideration of the fatherhood premium: Marriage, coresidence, biology, and fathers' wages." *American sociological review* 78.1 (2013): 96-116.

Kimhi, Ayal, and Nirit Hanuka-Taflia. "What drives the convergence in male and female wage distributions in Israel? A Shapley decomposition approach." *The Journal of Economic Inequality* 17 (2019): 379-399.

Lareau, Annette. *Unequal Childhoods: Class, Race, and Family Life*. Univ of California Press, 2011.

Lachance-Grzela, Mylène, and Geneviève Bouchard. "Why do women do the lion's share of housework? A decade of research." *Sex roles* 63 (2010): 767-780.

¹⁶ המאמר לא מצוטט פעמים במקרה – הגרסה שהתפרסמה ב-American Economic Journal לא כוללת ניתוח לפי רמות השכלה, כנראה בשל אילוצי מקום. המאמר עצמו מפנה לנייר העבודה כדי לבסס את הטענה שהקנס דומה ברמות השכלה שונות.

Le Barbanchon, Thomas, Roland Rathelot, and Alexandra Roulet. "Gender differences in job search: Trading off commute against wage." *The Quarterly Journal of Economics* 136.1 (2021): 381-426.

Lebedinski, Lara, Cristiano Perugini, and Marko Vladislavljević. "Child penalty in Russia: evidence from an event study." *Review of Economics of the Household* 21.1 (2023): 173-215.

Levanon, Asaf, and David B. Grusky. "The persistence of extreme gender segregation in the twenty-first century." *American Journal of Sociology* 122.2 (2016): 573-619.

Lloyd, Neil. Strategic self-employment and family formation. No. 20. Working Paper Series, 2020.

Mandel, Hadas, Amit Lazarus, and Maayan Shaby. "Economic exchange or gender identities? Housework division and wives' economic dependency in different contexts." *European Sociological Review* 36.6 (2020): 831-851 .

Mandel, Hadas, and Debora P. Birgier. "The gender revolution in Israel: Progress and stagnation." *Socioeconomic inequality in Israel: A theoretical and empirical analysis*. New York: Palgrave Macmillan US, 2016. 153-184.

Misra, Joya, Michelle Budig, and Irene Boeckmann. "Work-family policies and the effects of children on women's employment hours and wages." *Community, Work & Family* 14.2 (2011): 139-157.

Mari, Gabriele. "Is there a fatherhood wage premium? A reassessment in societies with strong male-breadwinner legacies." *Journal of Marriage and Family* 81.5 (2019): 1033-1052.

Manser, Marilyn, and Murray Brown. "Marriage and household decision-making: A bargaining analysis." *International economic review* (1980): 31-44.

McElroy, Marjorie B., and Mary Jean Horney. "Nash-bargained household decisions: Toward a generalization of the theory of demand." *International economic review* (1981): 333-349.

McDonald, Patrick. "The male marriage premium: selection, productivity, or employer preferences?." *Journal of Marriage and Family* 82.5 (2020): 1553-1570.

McDonald, Peter. "Gender equity in theories of fertility transition." *Population and development review* 26.3 (2000): 427-439.

Morley, John, and Fadila Sanoussi. "Comparative analysis of working time in the European Union.(2009) ".

Muller, J. S., Hiekel, N., & Liefbroer, A. C. (2020). The long-term costs of family trajectories: Women's later-life employment and earnings across Europe. *Demography*, 57(3), 1007-1034.

Musick, Kelly, Megan Doherty Bea, and Pilar Gonalons-Pons. "His and her earnings following parenthood in the United States, Germany, and the United Kingdom." *American Sociological Review* 85.4 (2020): 639-674.

Nelson, Margaret K. "Parenting out of control: Anxious parents in uncertain times." *Parenting out of control*. New York University Press, 2010.

Nielsen, Helena Skyt, Marianne Simonsen, and Mette Verner. "Does the gap in family-friendly policies drive the family gap?." *Scandinavian Journal of Economics* 106.4 (2004): 721-744.

OECD 2024c, Education at a Glance 2024 : https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2023_e13bef63-en.html (accessed on October 2024)

OECD 2024b, Gender wage gap, OECD Data Explorer <https://data-viewer.oecd.org/?chartId=0aa41292-70e7-4ec1-b140-c9b167a321f9> (accessed on October 2024)

OECD 2024a, Data Indicators: Participation rate, Full-time and part-time employment, usual working hours, Median gender wage gap, 2024 (accessed on November 2024)

OECD, Society at a Glance 2024, Chapter 4 Figure 4: <https://stat.link/6h1btc>

Oesch, Daniel, Oliver Lipps, and Patrick McDonald. "The wage penalty for motherhood: Evidence on discrimination from panel data and a survey experiment for Switzerland." *Demographic Research* 37 (2017): 1793-1824.

Oslawski-Lopez, Jamie. "Measuring Families' Outsourced Household Labor in Country-Context: Accounting for Country-Level Gender and Class-Based Inequality." *Midwest Social Sciences Journal* 27.1 (2024): 11.

Okun, B. S., & Raz-Yurovich, L. (2019). Housework, gender role attitudes, and couples' fertility intentions: Reconsidering men's roles in gender theories of family change. *Population and Development Review*, 169-196.

Okun, Barbara S., and Liat Raz-Yurovich. "Housework, gender role attitudes, and couples' fertility intentions: Reconsidering men's roles in gender theories of family change." *Population and Development Review* (2019): 169-196.

Okun, B. S., and A. L. Oliver. "The relationship between paid work and family structure: Changes over time among Jewish women in Israel." *Israeli Sociology: A Journal for the Study of Society in Israel* 10.2 (2009): 307-338.

Okun, Barbara S., and Guy Stecklov. "The impact of grandparental death on the fertility of adult children." *Demography* 58.3 (2021): 847-870.

Okun, Barbara S. "An investigation of the unexpectedly high fertility of secular, native-born Jews in Israel." *Population Studies* 70.2 (2016): 239-257.

Okun, Barbara S., Amalya L. Oliver, and Orna Khait-Marely. "The public sector, family structure, and labor market behavior: Jewish mothers in Israel." *Work and Occupations* 34.2 (2007): 174-204.

Olivetti, Claudia, and Barbara Petrongolo. "The evolution of gender gaps in industrialized countries." *Annual review of Economics* 8.1 (2016): 405-434.

Lewin-Epstein, Noah, et al. "Family policy and public attitudes in Germany and Israel." *European Sociological Review* 16.4 (2000): 385-401.

Lewin-Epstein, Noah, Haya Stier, and Michael Braun. "The division of household labor in Germany and Israel." *Journal of marriage and family* 68.5 (2006): 1147-1164.

Leszczensky, Lars, and Tobias Wolbring. "How to deal with reverse causality using panel data? Recommendations for researchers based on a simulation study." *Sociological Methods & Research* 51.2 (2022): 837-865.

Lundberg, Shelly, and Robert A. Pollak. "Bargaining and distribution in marriage." *Journal of economic perspectives* 10.4 (1996): 139-158.

Moshel, Smadar. "Reforming Inspection of Childcare Provision: Lessons from Israel." *International Journal of Early Childhood* (2024): 1-22.

Pew Research Center: Richard Fry, Carolina Aragão, Kiley Hurst and Kim Parker (2023), In a Growing Share of U.S. Marriages, Husbands and Wives Earn About the Same, <https://www.pewresearch.org/social-trends/2023/04/13/in-a-growing-share-of-u-s-marriages-husbands-and-wives-earn-about-the-same/>

Parkman, Allen M. "Bargaining over housework: The frustrating situation of secondary wage earners." *American Journal of Economics and Sociology* 63.4 (2004): 765-794.

Parrott, Heather Macpherson. "Housework, children, and women's wages across racial-ethnic groups." *Social Science Research* 46 (2014): 72-84.

Penner, Andrew M., et al. "Within-job gender pay inequality in 15 countries." *Nature human behaviour* 7.2 (2023): 184-189.

Perez-Arce, Francisco, and Maria J. Prados. "The decline in the US labor force participation rate: a literature review." *Journal of Economic Surveys* 35.2 (2021): 615-652.

Pollak, Robert A. "Gary Becker's contributions to family and household economics." *Review of Economics of the Household* 1 (2003): 111-141.

Pollak, Robert A. *Allocating time: Individuals' technologies, household technology, perfect substitutes, and specialization*. No. w17529. National Bureau of Economic Research, 2011.

Pollak, Robert A. *Taking power seriously*. Batelle, 1994.

Pavolini, Emmanuele, and Wim Van Lancker. "The Matthew effect in childcare use: a matter of policies or preferences?." *The Future of the Social Investment State*. Routledge, 2020. 78-93.

Pavolini, E. and Van Lancker, W. (2017) 'Matthew effects in child care: looking for micro and macro factors', *Journal of European Public Policy* doi: 10

Raley, Sara, Suzanne M. Bianchi, and Wendy Wang. "When do fathers care? Mothers' economic contribution and fathers' involvement in child care." *American journal of sociology* 117.5 (2012): 1422-59.

Raz-Yurovich, L. (2014). A transaction cost approach to outsourcing by households. *Population and Development Review*, 40(2), 293-309.

Raz-Yurovich, Liat, and Barbara S. Okun. "Are highly educated partners really more gender egalitarian? A couple-level analysis of social class differentials in attitudes and behaviors." *Demographic Research* 50 (2024): 1005-1038.

Raz-Yurovich, Liat, and Ive Marx. "Outsourcing housework and highly skilled women's labour force participation—an analysis of a policy intervention." *European Sociological Review* 35.2 (2019): 205-224.

Raz-Yurovich, Liat, and Ive Marx. "What does state-subsidized outsourcing of domestic work do for women's employment? The Belgian service voucher scheme." *Journal of European Social Policy* 28.2 (2018): 104-115.

Reuben, Ernesto, Paola Sapienza, and Luigi Zingales. "Taste for competition and the gender gap among young business professionals." *Columbia Business School Research Paper* 15-92 (2015)

Robinson John P. Godbey Geoffrey . 1999 . *Time for Life: The Surprising Ways Americans Use Their Time* . University Park, PA : Pennsylvania State University Press.

Román, Joan García, and Ariane Ophir. "Housework time and task segregation." *Demographic Research* 50 (2024): 503-514.

Ruppanner, Leah. "Conflict between work and family: An investigation of four policy measures." *Social Indicators Research* 110 (2013): 327-347.

Samuelson, Paul A. "Social indifference curves." *The quarterly journal of economics* 70.1 (1956): 1-22.

Scherer, Stefani, and Emmanuele Pavolini. "Equalizing or not? Public childcare and women's labour market participation." *Journal of European Social Policy* 33.4 (2023): 436-450.

Scarborough, William J., et al. "The intersection of racial and gender attitudes, 1977 through 2018." *American Sociological Review* 86.5 (2021): 823-855.

Sevilla-Sanz, Almudena, Jose Ignacio Gimenez-Nadal, and Cristina Fernández. "Gender roles and the division of unpaid work in Spanish households." *Feminist Economics* 16.4 (2010): 137-184.

Sieppi, Antti, and Jaakko Pehkonen. "Parenthood and gender inequality: Population-based evidence on the child penalty in Finland." *Economics letters* 182 (2019): 5-9.

Siminski, P., & Yetsenga, R. (2022). Specialization, comparative advantage, and the sexual division of labor. *Journal of Labor Economics*, 40(4), 851-887.

Stolzenberg, Ross M., and Linda J. Waite. "Age, fertility expectations and plans for employment." *American Sociological Review* (1977): 769-783.

Stier, Haya, Noah Lewin-Epstein, and Michael Braun. "Welfare regimes, family-supportive policies, and women's employment along the life-course." *American journal of sociology* 106.6 (2001): 1731-1760.

Stier, Haya, and Efrat Herzberg-Druker. "Running ahead or running in place? Educational expansion and gender inequality in the labor market." *Social Indicators Research* 130 (2017): 1187-1206.

Syrda, Joanna. "Gendered housework: Spousal relative income, parenthood and traditional gender identity norms." *Work, Employment and Society* 37.3 (2023): 794-813.

Shilo, Yaara, and Iris BenDavid-Hadar. "Processes of change in early childhood policy and legislation in Israel." *Early Child Development and Care* 194.5-6 (2024): 669-684. SN 100/1/02 REV 1, Barcelona European Council, Presidency Conclusions, 2002.

Staff, Jeremy, and Jeylan T. Mortimer. "Explaining the motherhood wage penalty during the early occupational career." *Demography* 49 (2012): 1-21.

Sterling, A. D., Thompson, M. E., Wang, S., Kusimo, A., Gilmartin, S., & Sheppard, S. (2020). The confidence gap predicts the gender pay gap among STEM graduates. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 117(48), 30303-30308.

Stertz, Anna M., Thorana Grether, and Bettina S. Wiese. "Gender-role attitudes and parental work decisions after childbirth: A longitudinal dyadic perspective with dual-earner couples." *Journal of Vocational Behavior* 101 (2017): 104-118.

Stier, Haya, Noah Lewin-Epstein, and Michael Braun. "Work-family conflict in comparative perspective: The role of social policies." *Research in Social Stratification and Mobility* 30.3 (2012): 265-279.

Torr, Berna Miller, and Susan E. Short. "Second births and the second shift: A research note on gender equity and fertility." *Population and development Review* 30.1 (2004): 109-130.

Theunissen, P., Kuenn, A., & Rybczynski, K. (2022). Self-employment and Motherhood: Labor Market Outcomes of Self-employment in Early Childhood Years. In *Academy of Management Proceedings* (Vol. 2022, No. 1, p. 16030). Briarcliff Manor, NY 10510: Academy of Management.

Thévenon, Olivier. "Drivers of female labour force participation in the OECD.(2013) ".

Treas, Judith, and Tsuiio Tai. "Gender inequality in housework across 20 European nations: Lessons from gender stratification theories." *Sex Roles* 74 (2016): 495-511.

Trübner, Miriam, and Natascha Nisic. "Sociocultural barriers to outsourcing housework: Unraveling the non-use of domestic services." *International Journal of Consumer Studies* 48.3 (2024): e13042.

Urdansky, Margaret L. "The gender-equality paradox: Class and incongruity between work-family attitudes and behaviors." *Journal of Family Theory & Review* 3.3 (2011): 163-178.

Vanleenhove, Pieter. "Full childcare coverage: higher maternal labour supply and childcare usage?." Available at SSRN 2381527 (2013).

West, Candace, and Don H. Zimmerman. "Doing gender." *Gender & society* 1.2 (1987): 125-151.

Willness, Chelsea R., Piers Steel, and Kibeom Lee. "A meta-analysis of the antecedents and consequences of workplace sexual harassment." *Personnel psychology* 60.1 (2007): 127-162.

Yakin, Elia (2021), Parenthood and Gender Identity Impacts on Women Labour Force Outcomes in Israel, Chief Economist Department, Ministry of Finance, Israel

Yaish, Meir, Hadas Mandel, and Tali Kristal. "Has the economic lockdown following the Covid-19 pandemic changed the gender division of labor in Israel?." *Gender & Society* 35.2 (2021): 256-270.

שפות תוכנה

StataCorp. 2023. *Stata Statistical Software: Release 18*. College Station, TX: StataCorp LLC.

R Core Team. 2024. *R: A Language and Environment for Statistical Computing*. Vienna, Austria: R Foundation for Statistical Computing. <https://www.R-project.org/>.

R חבילות

Arel-Bundock, Vincent. 2022. "modelsummary: Data and Model Summaries in R." *Journal of Statistical Software* 103 (1): 1–23. <https://doi.org/10.18637/jss.v103.i01>.

Arel-Bundock, Vincent, Noah Greifer, and Andrew Heiss. Forthcoming. "How to Interpret Statistical Models Using marginaffects in R and Python." *Journal of Statistical Software*, Forthcoming.

Barrett, Tyson, Matt Dowle, Arun Srinivasan, Jan Gorecki, Michael Chirico, and Toby Hocking. 2024. *data.table: Extension of "data.frame"*. <https://CRAN.R-project.org/package=data.table>.

Bates, Douglas, Martin Maechler, and Mikael Jagan. 2023. *Matrix: Sparse and Dense Matrix Classes and Methods*. <https://CRAN.R-project.org/package=Matrix>.

Bergé, Laurent. 2018. "Efficient Estimation of Maximum Likelihood Models with Multiple Fixed-Effects: The R Package FENmlm." *CREA Discussion Papers*, no. 13.

Blondel, Emmanuel. 2024. *rsdmx: Tools for Reading SDMX Data and Metadata*.

<https://github.com/opensdmx/rsdmx>.

Domin, Iaroslav. 2024. *ggview: “ggplot2” Picture Previewer*. [https://CRAN.R-](https://CRAN.R-project.org/package=ggview)

[project.org/package=ggview](https://CRAN.R-project.org/package=ggview).

Firke, Sam. 2023. *janitor: Simple Tools for Examining and Cleaning Dirty Data*.

<https://CRAN.R-project.org/package=janitor>.

Gohel, David. 2022. *mschart: Chart Generation for “Microsoft Word” and “Microsoft PowerPoint” Documents*. <https://CRAN.R-project.org/package=mschart>.

Gohel, David, Stefan Moog, and Mark Heckmann. 2024. *officer: Manipulation of Microsoft Word and PowerPoint Documents*. <https://CRAN.R-project.org/package=officer>.

Hakim, Matan. 2023. *rtlr: Print Right-to-Left Languages Correctly*. [https://CRAN.R-](https://CRAN.R-project.org/package=rtlr)

[project.org/package=rtlr](https://CRAN.R-project.org/package=rtlr).
Millo, Giovanni. 2017. “Robust Standard Error Estimators for Panel Models: A Unifying Approach.” *Journal of Statistical Software* 82 (3): 1–27. <https://doi.org/10.18637/jss.v082.i03>.

Rich, Benjamin. 2023. *Table1: Tables of Descriptive Statistics in HTML*. [https://CRAN.R-](https://CRAN.R-project.org/package=table1)

[project.org/package=table1](https://CRAN.R-project.org/package=table1).
Schauberger, Philipp, and Alexander Walker. 2023. *openxlsx: Read, Write and Edit Xlsx Files*. <https://CRAN.R-project.org/package=openxlsx>.

Wickham, Hadley, Mara Averick, Jennifer Bryan, Winston Chang, Lucy D’Agostino

McGowan, Romain François, Garrett Grolemund, et al. 2019. “Welcome to the tidyverse.” *Journal of Open Source Software* 4 (43): 1686. <https://doi.org/10.21105/joss.01686>.

Wickham H (2016). *ggplot2: Elegant Graphics for Data Analysis*. Springer-Verlag New York. ISBN 978-3-319-24277-4, <https://ggplot2.tidyverse.org>.